

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**FARKLI KÜLTÜRLERDEKİ BİREYLERİN BOŞ ZAMAN
AKTİVİTELERİNE YÖNELİK TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ:
ANKARA- LONDRA ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

BEYZA M. AKGÜL

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. İ. FATİH YENEL

ANKARA
AĞUSTOS 2011

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü**

**Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Doktora Programı
çerçevesinde yürütülmüş olan bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından
Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.**

Tez Savunma Tarihi : 08/08/2011

İmza
Ünvanı Adı ve Soyadı
Gazi Üniversitesi
Jüri Başkanı
Prof. Dr. Azmi Yetim

İmza
Ünvanı Adı ve Soyadı
Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Suat Karaküçük

İmza
Ünvanı Adı ve Soyadı
Gazi Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. İ. Fatih Yenel

İmza
Ünvanı Adı ve Soyadı
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Settar Koçak

İmza
Ünvanı Adı ve Soyadı
Ankara Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Veliddin Balcı

İÇİNDEKİLER

Kabul ve Onay.....	i
İçindekiler.....	ii
Şekiller	v
Tablolar	vi
Kısaltmalar	x
Ön Söz.....	xi
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Tutum.....	4
2.1.1. Tutumun Tanımı.....	4
2.1.2. Tutumun Öğeleri	7
2.1.2.1. Bilişsel (Zihinsel) Öge	7
2.1.2.2. Duyuşsal Öge	7
2.1.2.3. Davranışsal Öge.....	9
2.1.3. Tutumların İşlevleri.....	9
2.1.4. Tutum Değişikliği.....	11
2.1.4.1. İkna Etme Kuramı (Model of Persuasion)	12
2.1.4.2. Bilgi İşlem Kuramı (Information-Processing Model).....	12
2.1.4.3. Toplumsal Yargı Kuramı (Social Adjustment Model)	12
2.1.4.4. Detaylandırma-Olabilirlik Kuramı (The Elaboration Likelihood Model)	13
2.1.4.5. Kestirme Yol-Sistemik Kuram (Heuristic- Systematic Model)	13
2.1.4.6. Zihinsel Çelişki Kuramı (Cognitive Conflict Model)	13
2.1.5. Tutumların Gücü	14
2.1.6. Tutumların Ölçülmesi	15
2.1.7. Tutum, Toplum ve Farklı Kültürler	17
2.1.8. Tutum ve Boş Zaman.....	18
2.1.8.1. Boş Zaman Tutumunun Oluşması ve Değişmesi.....	18
2.1.8.2. Boş Zaman Tutumunun Öğeleri.....	20

2.1.8.3. Boş Zaman Tutumunun Ölçülmesi.....	21
2.1.8.4. Boş Zaman Tutumuna İlişkin Yapılan Çalışmalar	23
2.1.9. Gençlik Tutumu	26
2.2. Kavramsal Olarak Boş Zaman	29
2.2.1. Boş Zaman.....	29
2.2.1.1. Boş Zamanlarda Yaşanan Artışın Sebepleri.....	33
2.2.2. Boş Zamanları Değerlendirme (Rekreasyon)	34
2.2.2.1. Fonksiyonel Açından Rekreasyon	36
2.2.2.2. Rekreasyon, Kent ve Kentleşme İlişkisi	39
2.2.3. İngiltere’de Rekreasyonel Hayata Genel Bir Bakış.....	41
2.2.4. Türkiye’de Rekreasyonel Hayata Genel Bir Bakış.....	48
3. GEREÇ VE YÖNTEM	52
3.1. Araştırmanın Yöntemi	52
3.2. Evren ve Örneklem	52
3.2.1. Evren.....	52
3.2.2. Örneklem.....	52
3.3. Veri Toplama Araçları	53
3.3.1. Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ).....	53
3.3.2.1. Çeviri Aşaması	53
3.3.2.2. Boş Zaman Tutum Ölçeği’nin Geçerlik ve Güvenirlik Aşaması.....	54
3.3.2.2.1. Geçerlik.....	54
3.3.2.2.2. Güvenirlik	57
3.3.2. Veri Toplama Araçlarının Saha Uygulama Süreci	57
3.4. Verilerin İstatiksel Analizi.....	58
4. BULGULAR	59
4.1. Boş Zaman Tutum Ölçeği Alt Boyutlarının Ankara ve Londra İlleri’ne Göre Cinsiyet, Yaş, Boş Zaman Yeterliliği, Gelir Durumu, Yaşam Yeri ve İnanç Etkisi Değişkenlerine Yönelik Bulgular	61

4.2. Katılan Rekreatif Etkinliklerin (Fiziksel, Sosyal, Kültürel, Turistik) Yaşam Yeri ve Gelir Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular	73
5. TARTIŞMA	89
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	100
7. ÖZET	102
8. SUMMARY	104
9. KAYNAKLAR	106
10. EKLER	119
11. ÖZGEÇMİŞ	128
12. TEŞEKKÜR	131

ŞEKİLLER

Şekil 1: Tutum- Davranış İlişkisi	6
Şekil 2: Tutumun Öğeleri	7
Şekil 3: Tutumun Güç Derecesi	14
Şekil 4: Tutumların Gücünün Kavramsallaştırılması	15
Şekil 5: Boş Zamanın Aktivite ve Tutum ile Olan İlişkisi	30
Şekil 6: Boş Zamanın Üç Katmanı	31
Şekil 7: Boş Zaman Spektrumu	32

TABLULAR

- Tablo 1:** İngiltere’de Evde Yapılan Rekreatif Etkinliklerin Yıllara Göre Yüzde (%) Değerleri**42**
- Tablo 2:** İngiltere’de Yaşayan 16 Yaş ve Üstü Bireylerin Son 12 Ay ve 4 Hafta İçerisinde Katıldıkları Kültürel ve Sanatsal Faaliyetlerin Yüzde (%) Değerleri**44**
- Tablo 3:** İngiltere’de Yaşayan 16 Yaş ve Üstü Bireylerin Son 12 Ay ve 4 Hafta içerisinde Katıldıkları Sportif ve Fiziksel Etkinliklerin 1996-2002 Yıllarına Göre Değişimlerinin Yüzde (%) Değerleri**46**
- Tablo 4:** İngiltere’de Yaşayan Bireylerin Çeşitli Yaş Gruplarına Göre Son 4 Hafta İçerisinde Katıldıkları Sportif ve Fiziksel Etkinliklerin 1996-2002 Yıllarına Göre Değişimlerinin Yüzde (%) Değerleri**47**
- Tablo 5:** Türkiye’de 15 Yaş ve Üzeri Nüfusun Ev İçi ve Dışı Katıldıkları Rekreatif Faaliyetlerin Oranı (%)**48**
- Tablo 6:** Türkiye’de Yıllara Göre Sinema-Tiyatro-Opera/Bale Faaliyetlerine Katılan Kişi Sayısı**49**
- Tablo 7:** Türkiye’de Yıllara Göre Federasyonlara Bağlı Lisanslı Sporcu Sayısı**50**
- Tablo 8:** Faktör Analizi Sonuçları.....**56**
- Tablo 9:** Boş Zaman Tutum Ölçeği’nin İç Tutarlılık Katsayıları**57**

Tablo 10: Katılımcıların Cinsiyet, Ülke/İl, Yaş, Boş Zaman Yeterliliği, Gelir Durumu, Yaşam Süresi, İnanç Etkisi Değişkenlerine Frekans Dağılımları ve Yüzde (%) Değerleri	59
Tablo 11: Ankara BZTÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları	61
Tablo 12: Londra BZTÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları	62
Tablo 13: Ankara BZTÖ Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları.....	63
Tablo 14: Londra BZTÖ Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları.....	64
Tablo 15: Ankara BZTÖ Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları.....	65
Tablo 16: Londra BZTÖ Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları.....	66
Tablo 17: Ankara BZTÖ Puanlarının Boş Zaman Yeterliliğine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları	67
Tablo 18: Londra BZTÖ Puanlarının Boş Zaman Yeterliliğine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları	68

Tablo 19: Ankara BZTÖ Puanlarının Yaşam Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları.....	69
Tablo 20: Londra BZTÖ Puanlarının Yaşam Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları.....	70
Tablo 21: BZTÖ Puanlarının İnanç Etkisi Değişkenine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları.....	71
Tablo 22: BZTÖ Puanlarının İnanç Etkisi Değişkenine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları.....	72
Tablo 23: Katılınan Rekreatif Etkinliklerin Yaşam Yeri (Londra-Ankara) Değişkenine Göre Çapraz Tablo ve Dağılımların Yaşam Yerine Göre Anlamlılığına İlişkin Ki-Kare Değerleri.....	74
Tablo 24: Katılınan Diğer Etkinliklerin Yaşam Yeri Değişkenine Göre Çapraz Tablo ve Dağılımların Yaşam Yerine Göre Anlamlılığına İlişkin Ki-Kare Değerleri.....	77
Tablo 25: Ankara Kentinde Katılınan Etkinliklerin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çapraz Tablo ve Dağılımların Gelir Düzeyine Göre Anlamlılığına İlişkin Ki-Kare Değerleri	78
Tablo 26: Ankara Kentinde Katılınan Diğer Etkinliklerin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çapraz Tablo ve Dağılımların Gelir Düzeyine Göre Anlamlılığına İlişkin Ki-Kare Değerleri	81

- Tablo 27:** Londra Kentinde Katılınan Rekreatif Etkinliklerin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çapraz Tablo ve Dağılımların Gelir Düzeyine Göre Anlamlılığına İlişkin Ki-Kare Değerleri**83**
- Tablo 28:** Londra Kentinde Katılınan Diğer Etkinliklerin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çapraz Tablo ve Dağılımların Gelir Düzeyine Göre Anlamlılığına İlişkin Ki-Kare Değerleri**86**
- Tablo 29:** Ankara'daki Katılımcıların Boş Zaman Etkinliklerine Nerede Katıldıklarına İlişkin Frekans Tablosu.....**87**
- Tablo 30:** Londra'daki Katılımcıların Boş Zaman Etkinliklerine Nerede Katıldıklarına İlişkin Frekans Tablosu.....**88**

Kısaltmalar

BZTÖ Boş Zaman Tutum Ölçeği(Leisure Attitude Scale)

TÜİK Türkiye İstatistik Kurumu

BKZ Bakanız

UNESCO United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

OECD Organization for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

RTÜK Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

Ön Söz

Bireylerin boş zamana ya da boş zaman aktivitelerine yönelik olan tutumlarının oluşmasında ve değişmesinde şüphesiz ki kişisel ve çevresel birçok faktörün etkisi bulunmaktadır. Özellikle farklı toplumlarda yetişen bireylerde bu durum rahatça gözlemlenebilir. Çünkü alt sistemler olan kentler, o kentte yaşayan insanların davranışlarına belirli özellikler kazandırır. Çeşitli milletleri bünyesinde barındıran ve kentsel olanakların fazla olduğu gelişmiş bir ülke olan İngiltere ile değişimin ve dönüşümün hızla yaşandığı, modernlikle geleneksellik arasındaki geçiş sürecindeki bir ülke olan Türkiye’de kültürel eğilimler farklı olabilir. Ayrıca yaş, cinsiyet, gelir, inanç etkisi gb. çeşitli kişisel unsurların da bireylerin boş zamana yönelik olan tutumlarında etkilerinin ne ölçüde olduğunun belirlenmesi, kişilerin daha aktif ve etkin bir rekreasyonel hayata sahip olabilmeleri açısından oldukça önemlidir. Böylece sağlıklı bireylerden oluşan sağlıklı bir toplum yaratılabilir.

Bu bağlamda, ‘ Farklı Kültürlerdeki Bireylerin Boş Zaman Aktivitelerine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi: Ankara-Londra Örneği’ konulu bu çalışmada, bireylerin boş zaman tutumları ülkelerarası incelenmeye çalışılmıştır.

1. GİRİŞ

Günümüzde bireylerin tutumları bütün dünyada belli değişimler ve gelişmeler göstermektedir. Bir başka deyişle, kentleşme hızının artması, teknolojinin gün geçtikçe ilerlemesi ve kitle iletişim araçlarının etkisi gibi faktörler bireylerin tutumlarında farklılıklara yol açmaktadır. Tutum, genel olarak, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir¹. İşte bu eğilimler bireyin içinde bulunduğu toplumun ve kendi sosyo-kültürel çevresinin bir ürünüdür. Yani, insanlar bu çevreye uyum sağlayarak, diğer insanların tutumlarıyla benzer özellikler gösterebilirler. Tutumun konusu herhangi bir şey (soyut- somut) olabileceği gibi boş zaman da olabilir².

Boş zaman kısaca kişinin çalışmadığı yaşam zorunluluklarının ve sorumluluklarının dışında kalan kişinin kendi isteği yönünde harcayabileceği zamandır. Rekreasyon da boş zamanın çeşitli etkinliklerle değerlendirilmesidir³. Bireylerin boş zaman davranış eğilimlerine bakıldığında yaşam biçimi, eğitimi, düşünceleri ve tutumları arasında kuvvetli bir ilişki olduğu söylenebilmektedir. Böylece, boş zaman tutumu, boş zamana ve boş zaman aktivitelerine yönelik düşünceleri, duyguları ve davranışları tecrübe, duygu, anı ve bilgilerden derlenerek oluşan olumlu ve olumsuz oluşan tepkilerdir⁴.

Bireylerin boş zamana yönelik olan tutumları hem gelişmiş ülkeler hem de gelişmekte olan ülkeler için büyük bir öneme sahiptir. Gözle görülemeyen bir kavram olan tutum, gözle görülebilen bazı davranışlara yol açtığından, bu davranışların gözlenmesi sonucu, bireylerin boş zaman tutumlarının nasıl olduğu anlaşılabilir. Bu durum farklı kültürlerde farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Çünkü, insanlar içinde bulunduğu kültürün kurallarını, inançlarını ve değerlerini tutumlarına ve

davranışlarına yansıtabilirler. Gelişmiş toplumlarda, ekonomik refah düzeyinin yükselmesiyle, insanların daha nitelikli bir hayat şekli sürmelerine olan ilgileri artmaktadır. Gelişmiş bir ülke olan İngiltere’de yapılan 2002 Genel Hanehalkı Araştırması’nın sonuçlarına göre, bireylerin çok çeşitli fiziksel, kültürel- sanatsal etkinliklere katıldığı görülmekte ve bireylerin aktif bir rekreasyonel hayatları olduğu söylenebilmektedir⁵. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine bakıldığında ise, Türkiye’de yaşayan insanların genel anlamda pasif bir rekreasyonel hayatları olduğu anlaşılabilir^{6,7,8}.

Nitekim homojen bir kültür olarak ele alınabilen ve ait oldukları sosyal statü farklılığına rağmen aynı dönemde doğmuş olmak, bazı ortak deneyimleri paylaştıkları ileri sürülen ‘gençlik’ perspektifinde, boş zaman tutumları farklı kültürlerde hem çeşitli benzerlikler hem de farklılıklar gösterebilmektedir⁹. Ayrıca, gencin sosyal kimliğinin yanı sıra, boş zaman değerlendirme eğiliminin oluşmasında aile, okul, arkadaş grubu gibi yakın sosyal çevresinin etkisi de oldukça fazladır. Bunlarla beraber, günümüzde dijital teknolojiyle kuşatılmış ortamlarda yetişen gençler, kendinden önceki nesillere göre bilişsel, sosyo-kültürel, eğitim ve boş zaman alanında farklılıklar göstermektedirler. Bu yüzden, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından ‘yeni binyıl öğrencileri’ de denilen bu gençlerin, boş zaman tutumlarını incelemek ve belirlemek oldukça önem kazanmaktadır¹⁰. Özellikle gelişmiş olan ülkelerle Türkiye’yi karşılaştırmalı inceleyerek, daha sağlıklı bir toplumun yaratılması ve geleceğin teminatı olan gençliğin rekreasyonel hayatının daha aktif ve etkin değerlendirebilmeleri için boş zaman aktivitelerine yönelik tutumlarının ve rekreatif tercihlerinin neler olduğunun belirlenmesi de önemlidir.

Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde, gençliğin boş zaman tutumlarını inceleyen çeşitli araştırmalar olsa da, bu araştırmalar

oldukça az sayıdadır. Özellikle Türkiye'deki araştırmalara bakıldığında, boş zaman tutumunu karşılaştırmalı olarak inceleyen çalışma bulunmadığı görölmektedir.

Bu çerçeveden hareketle, bu çalışmanın amacı, farklı kültürlerdeki bireylerin boş zaman aktivitelerine yönelik tutumlarının İngiltere/Londra ve Türkiye/Ankara örnekleri üzerinden incelenmesidir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Tutum

2.1.1. Tutumun Tanımı

Bir çok disiplin tutum konusu üzerinde durmuş ancak sosyal bilimlerden özellikle sosyal psikoloji, davranış psikolojisi ve psikoloji alanları tutum üzerinde daha çok çalışmalar yapmışlardır. Tutum yıllardır pek çok şekilde tanımlanmıştır.

Tutum, genel anlamda, bireyin çevresindeki herhangi nesne ya da olguya karşı sahip olduğu tepki eğilimini ifade eder. Tutumun konusu, insanın fark ettiği ve aklında yer olan tüm her şey olabilir¹¹. Bu, 'Futbol topu' gibi somut bir kavram olabileceği gibi, 'mutluluk, özgürlük' gibi herhangi bir soyut kavram da olabilir. Buna benzer olarak kişiler ya da toplumsal gruplar da tutumun konusunu oluşturabilir.

Rokeach'ın sık sık alıntılanan tutum kavramı 'tercih edilen tarzda hareket etmeye yönlendiren bir nesne ya da durum çerçevesindeki inançların, görece kalıcı bir şekilde düzenlenmesi' şeklinde tanımlamaktadır¹².

Alport tutumu; tecrübe ile organize edilerek, bağlı olduğu bütün durumların ve objelerin varlığında harekete geçen ve olumlu ya da olumsuz tepkiler için hazırlanma ve hazırolma şeklinde açıklamaktadır. Burada tutum, deneyimlerle örgütlenerek bir öğrenme sürecine bağlı olarak oluşmaktadır. Bunun sonucunda da tutum, bireyin tepkisini yönlendirici bir öge olarak kişinin davranış şekillerine karar vermektedir¹³.

Fisbein ve Ajzen de aynı yönde bir tutum tanımı vermektedir: 'tutum öğrenilir, eylemi uygun hale getirir ve bu eylemler objeye karşı olumlu ya da olumsuzdur'¹⁴.

Fazio'ya göre tutum; insan beyninde yer alan anıların birlikteliği olup, bu anılar sonucunda tutum nesnelere karşı olan değerlendirmelerdir¹⁵.

Doob tutumu, yaşanan toplumda bireylerin önemli gördüğü ya da popüler olan konular karşısında gösterdiği bir tepki olarak tanımlanmaktadır. Örneğin; 1940'larda çok popüler olan bir dili öğrenmeye insanların adapte olduğunu söylemektedir¹⁶.

Eagly ve Chaiken tutum kavramına yeni bir yaklaşım getirerek, tutumu; herhangi bir nesneye belirli bir dereceye kadar gösterilen, olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilebilen psikolojik eğilim şeklinde tanımlamışlardır. Görüldüğü gibi, burada üç anahtar kelimenin üzerinde durmaktadır: (1) tutum nesnesi (kişiler, soyut-somut kavramlar vb.), (2) değerlendirme ve (3) eğilim^{17,18}. Bu üç kavram bir araya gelerek kişinin belirli bir duruma/nesneye karşı belli bir dereceye karşı olumlu ya da olumsuz tutum göstermesine neden olmaktadır.

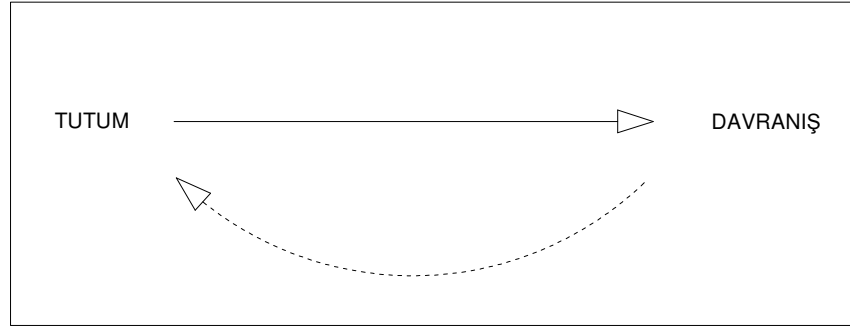
Tutum üzerinde yeni bağlantıcı yaklaşımlar üzerinde çalışan Bassili ve Brown tutumu, çok küçük parçalardan oluşan bir modüle benzeterek, tutum nesnesine karşı gösterdiğimiz duygu ve anıların toplamı şeklinde tanımlamıştır¹⁹.

Katz ve Scotland , yukarıda bahsedilen tanımlara paralel olarak tutumu; bireyin tutum nesnesini olumlu ya da olumsuz bir şekilde değerlendirme eğilimi olduğunu söylemektedir²⁰. Krech ve Crutchfield ise

tutumun duygusal, algısal ve zihinsel süreçlerinin, bireyin herhangi yaşadığı bir duruma karşı gösterdiği eğilim olarak tanımlamışlardır²¹.

İnceoğlu geniş ve kapsamlı bir tutum tanımı vermektedir: 'Tutum, bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu ya da olaya karşı deneyim, motivasyon ve bilgilerine dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki öneğilimidir'².

Kağıtçıbaşı, tutumun gözlenebilen ortaya konan bir davranış değil, davranışa hazırlayıcı bir eğilim olduğunu söylemektedir(Şekil 1)¹.

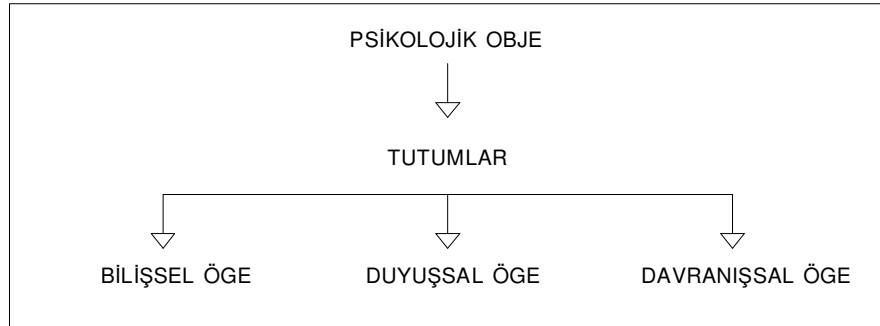
Şekil 1: Tutum- Davranış İlişkisi'

Yukarıdaki tanımlardan görüldüğü gibi araştırmacılar tutum kavramı üzerinde kesin bir tanıma varamamışlardır. Bununla birlikte, tanımlarda bir çok ortak noktanın bulunması, genel bir tutum tanımı yapılmasına olanak kılabilir.

Buradan hareketle, tutum herhangi bir olaya, somut ya da soyut kavrama ya da kişilere ve gruplara karşı tecrübe, duygu, anı ve bilgilerden derlenerek oluşan olumlu ya da olumsuz oluşan tepkiler ya da eğilimlerdir.

2.1.2. Tutumun Öğeleri

Tutum hakkında yapılan bütün tanımlarda dört ortak payda görülmektedir. Bunlar; (1) tutum kavramının öncelikle toplumsal tutumları ifade etmesi, (2) duygusal ve zihinsel öğelerden oluştuğu, (3) tutumların yeni öğrenilen deneyimler karşısında değişken olduğu ve son olarak da (4) tutumların gözlemlenmesinden kaynaklı olarak söz, tavır, mimik gibi davranış biçimlerinden yola çıkarak yorumlanmalarıdır². İşte bu ortak paydalar, tutumun öğeleri olan bilişsel (zihinsel), duyuşsal (duygusal) ve davranışsal öğelerle ilişkilidir (Şekil 2)²². Tutumların bu üç öğesini birlikte düşünebilmek önemlidir; çünkü bu öğeler her zaman birbiriyle çok ilişkili olmayabilir. Bütün bu öğelerin, tutum nesnesine karşı sözlü veya sözsüz olarak belirli tepkileri vardır.

Şekil 2: Tutumun Öğeleri¹

2.1.2.1. Bilişsel (Zihinsel) Öge

Kişinin çevresinde birçok çevresel uyarıcılar vardır. Birey bu uyarıcılar hakkında doğrudan (kendi okuyarak, görerek vb.) veya dolaylı olarak (birinden duymak, medya aracılığıyla vb.) çeşitli bilgiye, inanca veya tecrübeye sahiptir. Buradan hareketle, tutumların bilişsel öğeleri, bireyin belirli bir tutum nesnesine ilişkin olgu, bilgi ve inançlarını da içeren düşüncelerinden oluşur²³.

Bazı tutumlar yanlış bilgi ve inançlar birikimine dayansa dahi, bunlar da tutumun bilişsel elementleridir. Yukarıda bahsedilen bilişsel öge açısından sözlü tepkiler örnek olarak şu şekilde olabilir: ‘Devlet hastaneleri çok kalabalıktır’, ‘insanların çoğu hareketsiz bir yaşam sürmektedir’ gibi olumsuz; ya da ‘sağlıklı beslenme insan ömrünü uzatır’ gibi olumlu düşünceler olabilir. Bilişsel ögelerin sözsüz tepkilerini açıklamak daha güçtür. Örneğin; kişi reklamlarda etkilenerek izlediği bir bulaşık deterjanını alıp test ettikten sonra beğenmezse o deterjana karşı bilgisi, reaksiyonları ve tutumu değişebilir.

2.1.2.2. Duyuşsal (Duygusal) Öge

Duyuşsal öge; bireyin herhangi bir olaya, duruma, çevre ile ilgili olan bütün uyarıcılara yani tutum nesnelere ilişkin duygu ve heyecanlarından, olumlu ve olumsuz değerlendirmelerinden oluşur²³. Burada tutum, bireyi bir nesne ile karşılaştırıldığında olumlu-olumsuz tarzda cevap vermeye hazırlayan bir his durumundadır²⁴. Tutumlar, duyuşsal ögeleri içerme derecelerine göre farklılaşabilir. Çünkü, herhangi bir tutum konusu, birey için farklı bir değeri, toplum için ise ayrı bir değeri olabilir.

Birey, tutum değişimine yol açabilecek bilgilerini, inançlarını daha kolay değiştirebilirken, tutum nesnesine yönelik genel değerlendirmesini değiştirebilmesi çok daha zordur. Yani gerçek bilgiler, bireye belli bir tutum nesnesinin olumsuz olduğunu gösterse bile, kişi bu nesneden hoşlanmaya, hoşlandığı için olumlu tepkileri devam edebilir². Örneğin; sigaranın sağlığa zararlı olduğunu bilen biri, zevk aldığı için içmeye devam edebilir. Politik tutumlar da buna örnek olarak verilebilir²⁵.

2.1.2.3. Davranışsal Öge

Bireyin söz, tavır ve diğer hareketlerinden gözlemlenebilen, tutum nesnesine karşı olumlu ya da olumsuz davranma eğiliminden oluşur. Kişinin alışkanlıkları, normları, alt kültürlerin birey üzerindeki etkisi, tutum konusunun bireyin hoşuna gidip-gitmeme durumları birey davranışı üzerinde etkilidir^{2,22,23}. Örneğin; spor yapmaya olumlu bakan (duyuşsal öge) bir kişi, spor salonuna üye olarak, bu konuda olumlu bir davranış gösterirken; hareketsiz hayatın zararlarını bildiği (bilişsel öge) halde bu durumdan rahatsız olmayan biri spor yapmayabilir. Buradan da anlaşılabilceği gibi, bu üç öge birbiriyle sürekli iletişim halindedir. Bu nedenle, kişinin belirli bir yönde davranma eğilimi, bir tutum nesnesine karşı olan olumlu-olumsuz tavrı değiştiğinde farklılaşabilir.

2.1.3. Tutumların İşlevleri

Katz, tutumların bilgi, fayda, ego- savunmacı ve değer ifade edici olmak üzere dört temel işlevi olduğunu söylemektedir. Bu işlevler, temelde ortak tanımlarla açıklansa da, bireyden bireye farklılık gösterebilir²⁶. Smith ve arkadaşları ise, tutumların yukarıdaki işlevlerle paralellik gösteren üç temel işlevi olduğunu belirtmektedir: (1) objeye değer biçme, (2) dışa vurma ve (3) sosyal hayata uyum sağlama²⁷. Aynı şekilde Mc Guire de tutumların uyum sağlayıcı, bilişsel, ihtiyaçların karşılanması ve ego-savunmacı olmak üzere dört temel işlevi olduğunu söylemektedir²⁸.

Tutumun bilgi işlevi: Çevrede varolan uyarıcıları iyi-kötü ya da dostça-düşmanca gibi kategorize ederek, çevreyle daha kolay bir etkileşim ya da iletişim sağlar²⁶.Birey, gazete, dergi, internet gibi bilgi kaynaklarından bilgi edinebilir. Eğer birey doğrudan doğruya bilgi edinmediyse, kendi inançlarından, değerlerinden ya da önyargılarından

hareketle olumlu-olumsuz tutum gösterebilir. Tutumun bilgi işlevi; bireyin çevreyi basitleştirerek daha kolay uyum göstermesini sağlamasıdır.

Tutumun fayda işlevi: Tutumun bilgi işlevi her ne kadar bireyin çevreye uyumu kolaylaştırırsa, tutumun fayda işlevi ve/veya objeye değer biçme işlevi bu durumu tamamlamaktadır. Kişiler kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak herhangi bir nesnenin iyi-kötü, kullanışlı-kullanışsız, lezzetli-tatsız vb gibi çevreyle kurulan ilişkilere olumlu-olumsuz tutum geliştirir. Yani, kendilerine fayda getireceğini bildikleri ya da bunu tecrübe ettikleri durumlara olumlu tutum gösterirken; tam ters bir durumda ise olumsuz tutum belirtmektedirler. Birçok araştırmacı, bu fonksiyonu ödül kazanma ve cezadan kaçma varsayımına dayandırmaktadır^{26,27,28,29}. Örneğin; boş zamanında tenis oynayan bir birey, bu durumdan maksimum eğlence ya da yarar sağlamak isterken (ödül kazanma), minimum düzeyde ekonomik olmasını (cezadan kaçma) bekleyebilir.

Tutumun ego-savunmacı işlevi: Tutumlar, bireyi içsel ya da dışsal çevresel tehditlere karşı koruyan, bir savunma mekanizması olarak işlev görürler^{26,27,28}. Bu durum, tutumların dışa vurma ya da ego-savunmacı işlevini anlatır. Burada birey, kendisine ters gelen ya da kabul etmediği gerçekleri reddederek, kendine olan güvenini korur².

Tutumun değer ifade edici ve sosyal hayata uyum sağlama işlevi: Bu işlev, bireyin kendi merkezi değerleri ile kendi benliğini anlatabilmesine dayanır. Burada, kişinin içinde yaşadığı toplumun nitelikleri ve değerleri de, tutum nesnesine karşı oluşan eğilimlerin ortaya çıkmasında etkilidir. Bu yüzden, bu işlev farklı kültür yapılarını incelerken oldukça önem kazanmaktadır. Çünkü, birey kendi benliğini ifade edebilmek için yaşadığı topluma uyum sağlamaktadır^{26,27,28}. Örneğin, bir

kişinin iyi gördüğü herhangi spor merkezlerinden birine gittikten bir süre sonra tekrar gidiyor olması (fayda işlevi), kişinin oranın hizmetinden memnun kaldığını göstermesinin yanında, 'güzel olmak' 'sosyal bir insan olmak' gibi sosyal değerlerden etkilendiğini de gösterebilir (sosyal hayata uyum sağlama fonksiyonu)³⁰.

2.1.4. Tutum Değişikliği

Bireyin herhangi bir tutum nesnesine ya da nesnelere karşı olan genel değerlendirme eğiliminin değişmesine tutum değişikliği denmektedir. Tutum değişikliği zorlama olmaksızın bireysel ve toplumsal iradeden kaynaklı olarak belirir³⁰. Tutum konusunda yapılacak olan araştırmalar, bireylerin herhangi bir tutum konusuna karşı gösterecekleri tepkinin tahmin edilebilmesine, taktik ve stratejilerin ona göre saptanmasına yardımcı olabilir. Tutum değişikliği ve onun sonucunda da istenilen tepkinin sağlanması mümkün olabilir². Bu durum, toplumlarda her zaman her yerde meydana gelmektedir. Örneğin; birçok reklam firmaları kendi ürünlerinin en iyi olduğuna insanları inandırmaya çalışırlar.

Mc Guire değişikliğe karşı engellerin o tutum konusuna karşı geçmişte yaşadığımız tecrübelerimizin yol açtığını belirtmektedir. Bu durumda, kişinin tutum değişikliğine olan karşı koyma ve direnme yeteneği artacaktır²³.

Tutumun bilişsel, duyuşsal ve davranışsal öğelerinin hangi durumlar içerisinde birbirleri ile uyumlu olacağına ilişkin kuramlar geliştirilmiştir. Bu kuramların, hepsi tutum değişimi konusunu incelemektedir. Bu kuramlar; ikna etme kuramları, bilgi işlem kuramı, toplumsal yargı kuramı, detaylandırma-olabilirlik kuramı, kestirme yol-sistemik kuramı ve zihinsel çelişki kuramı olmak üzere altı ana başlık altında toplanmaktadır³².

2.1.4.1. İkna Etme Kuramı (Model of Persuasion)

Hovland ve arkadaşları, bireyin yeni bir tutuma adapte olabilmesi için, o tutum nesnesinin bireyi teşvik etmesini ya da ikna etmesini beklediğini söylemektedirler³³. Kişi herhangi bir tutum konusu ile ilgili olarak ödüllendirici bir deneyim yaşarsa, o konuya karşı olan tutumu olumlu olarak değişebilir. Eğer ki yaşadığı tecrübe cezalandırıcı ise, tutumu olumsuz yönde değişebilir. Araştırmalarda; korku içerikli mesajlar veren kampanyaları bireylerin çok daha çabuk kabul ettikleri; aynı şekilde, ikramda bulunmanın, hediye vermenin ya da yapılan çeşitli promosyon çalışmalarının bireyin tutumunun değişmesinde etkili olduğu görülmüştür³².

2.1.4.2. Bilgi İşlem Kuramı (Information-Processing Model)

Bu yaklaşımda, tutum değişikliğinin matematiksel yaklaşımlar içerdiği söylenmektedir³⁴. Örneğin;
X dergisini okuyan bir kişi bilgi sahibi olur.
İnsana bilgi veren bir dergi kalitelidir.
O zaman, X dergisi kalitelidir³³.

Burada, matematiksel bir denklemlerle, tutum değişikliğinin belli değişkenlerin yerleri değiştirilerek sağlanabileceği anlatılmaktadır.

2.1.4.3. Toplumsal Yargı Kuramı (Social Adjustment Model)

Bu kuram, tutum değişikliği sürecini, tutum konusunun algılanmasında bir değişim olarak ele alır. Yani, inanç ya da kanılardaki değişimlerden bahsetmez³³.

Şerif bu kuramda; bireyin önceki tutumlarını bir çok durumun oluşturduğunu söylemektedir. Bu bir dizi durumun üç alandan oluştuğunu belirtmektedir: kabul alanı, red alanı ve nötr alan. Birey, kendi kabul

alanına giren herhangi bir toplumsal uyarıyı, olumlu olarak nitelendirip, mesajın içeriği yönünde tutum değişikliği olasılığı artacaktır. Bunun aksine, bireyin red alanına giren bir toplumsal uyarıyı ise birey olumsuz olarak nitelendireceği için herhangi bir tutum değişimi yaratmayacaktır³³.

2.1.4.4. Detaylandırma-Olabilirlik Kuramı (The Elaboration Likelihood Model)

Bu model merkezi ve çevresel olmak üzere iki tür ikna yolunun olduğundan bahsetmektedir. Bu kurama göre; bir mesajı dikkatle değerlendirme ve inceleme güdüsü olan bireyler, mesajın içeriğini dikkate alarak (merkezi ikna yolu) tutumlarını değiştirmektedirler. Buna karşılık bu yetisi daha az olan kişiler ise yüzeysel yollara girip çeşitli ikna ipuçlarına dayanarak (çevresel ikna yolu) tutumlarını değiştirmektedir³⁴.

2.1.4.5. Kestirme Yol-Sistemik Kuram (Heuristic-Systematic Model)

Chaiken oluşturduğu bu kuramda, bireylerin karar vermekte çok zorlandığı ya da durumu detaylarıyla anlamaya üşendiği durumlarda, kendilerine göre kısayollar oluşturarak bir yargıya vardıklarını anlatır^{36,37}. Bu kuram detaylandırma-olabilirlik kuramı ile bilgi-işlem kuramına oldukça benzemektedir. Çünkü, burada da çevresel ikna yollarının bireyin tutum değiştirmesinde etkisi büyüktür. Aynı şekilde, kişi basit matematiksel yöntemlerle kestirme bir şekilde kararını verebilmektedir. Örneğin; birey okuduğu bir verinin güvenilir bir kaynaktan alındığını biliyorsa, okuduğu o bilgiye inanır.

2.1.4.6. Zihinsel Çelişki Kuramı(Cognitive Conflict Model)

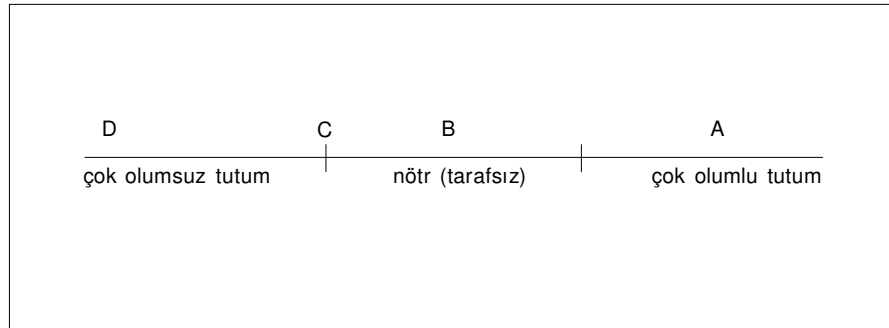
Diğer kuramlar arasında en çok ilgi çeken bu kuramdır. Festinger'in açıkladığı bu kuram; kişinin kendi iç dünyasında tutarsızlıklardan arınmak için bilgileri, duyguları ve davranışları arasında tutarlılık sağlamaya çalıştığı varsayımına dayanır. Ayrıca Festinger ilk

defa; tutumun bilişsel ve duyuşsal ögesinin, davranışsal ögesinden etkilendiğini ve birey farklı bir davranış gösterdiğinde tutumunun da değiştiğini belirtmiştir³⁸. Bu kuramın beş temel anahtar cümlesi şu şekildedir³⁹:

- Tutum ve davranış birbirleriyle tutarlı veya tutarsız ilişki içinde durabilir.
- Tutum ve davranışlar arasındaki tutarsızlık -zihinsel çelişki- olumsuz bir motivasyonel duruma yol açmaktadır.
- Zihinsel çelişki rahatsız edici bir durum olduğu için, insanlar bu çelişkiyi azaltmak için motive olurlar.
- Bu çelişki ne kadar fazlaysa, onu azaltmak için de o kadar motive olurlar.
- Bu çelişki ancak tutum veya davranışın değiştirilmesiyle mümkün olabilir.

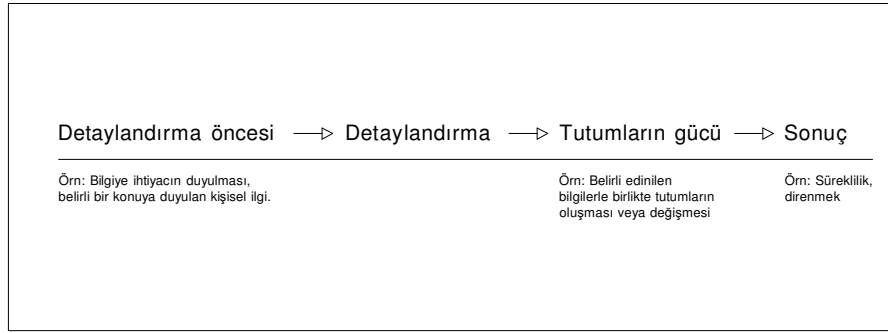
2.1.5. Tutumların Gücü

Tutumun çeşitli özelliklerinden dolayı bireyin hafızasında kalan gizli bir psikolojik bir yapıya 'tutumların gücü' denmektedir⁴⁰. Her tutumun bir gücü vardır. Herhangi bir objeye karşı söz konusu olabilecek tutumları aşırı olumsuzdan aşırı olumluya uzanan genel bir tutum boyutu üzerinde düşünüldüğünde, tutumların güç derecesi hakkında ayrıma varılabilir (şekil 3).

Şekil 3: Tutumun Güç Derecesi¹

Tutumların gücü, özellikle duyuşsal öğenin gücü, tutum ölçme çabalarının ve tutum araştırmalarının en çok üzerinde durdukları konulardan biridir. Kuvvetli tutumları değiştirmek zordur. Bir tutum ne kadar aşırı ve güçlüyse onu değiştirmek de o derece zordur⁴¹. Ayrıca, güçlü tutumlar, zayıf tutumlara göre bireyin davranışını daha çok etkiler ve daha kalıcı olur⁴².

şekil 4: Tutumların Gücünün Kavramsallaştırılması

Bu şekilde, tutumların gücünün oluşmasında bireyin önceden edindiği bilgilerin önemini ve bu bilgilerden sonra oluşan ya da değişen tutumlarının gücüne bağlı olarak bireye olan etkileri anlatılmaktadır.

2.1.6. Tutumların Ölçülmesi

Genel anlamda toplum, toplumda varolan ilişkiler ve olaylar ile daha kalıcı değerlerin ortaya çıkarılması ve ölçülmesi için oldukça çaba harcanmıştır. Fakat bireylerin tutumlarını doğrudan gözlemlenmek olanaksızdır. Bununla beraber, bireylerin davranışlarının, bireylerin kendilerine özgü tutumlardan kaynaklandığı düşünçesi çok yaygındır. Tutumların araştırılmasının sebebi; davranışları ölçmenin yerini alan bir şey olması yanında bazen de davranışları öngörmeyi sağladıklarının düşünülmesidir⁴³.

Tutumları ölçmek için kullanılan ölçekleri şu şekilde sıralayabiliriz: yerleşmiş ve kullanması kolay Likert Ölçeği, Thurstone Ölçeği (eşit görünen aralıklar tekniği), Osgood'un Ayrımsal Anlam Ölçeği, Bogardus'un Toplumsal Mesafe Ölçeği ve Guttman (Birikimli Ölçekleme Tekniği) Ölçeği⁴⁴.

Yukarıda da belirtildiği gibi likert ölçeği, tutum ölçekleri içinde en yaygın olarak kullanılanıdır. Çünkü, bu ölçekler hem daha kolay geliştirilmekte hem de diğerlerine nazaran daha kullanışlıdır. Genellikle bireylerin kimlikleri gizlenerek, daha samimi cevaplar almayı hedefleyen bu teknikte; bireyin kendini başkalarından daha fazla tanıdığı ve anladığı varsayımı geçerlidir. Bu sayede, verdiği bilgilerin doğruluğu artmaktadır. Likert tipi tutum ölçeğinde derecelmeler, 3, 5, 7,9,11 şeklinde olabilir⁴⁵.

Ayrıca, ABD'de ve Avrupa'da, işverenlerin ve iş bulma kuruluşlarının personel bulma sürecinin bir parçası olarak ticari amaçla kullandıkları çok fazla sayıda kişilik testi, tutum ve yetenek ölçeğinin geliştirilmiş olduğunu vurgulamak gerekir^{46,47}. Örneğin; 'tutum ayarlama isimli' bir ölçekte; bir işyerinde çalışan bireylerin patron ve iş arkadaşlarıyla olan genel tutumlarına bir değer vermesi istendikten sonra, çıkan puana göre tutumlarını ne ölçüde yeniden değerlendirmeleri gerektiği konusunda bilgiler veriliyor (Bkz. Ek:1).

Tutumla ilgili geliştirilen ölçeklerde her toplumda farklı tepkilerle karşılaşılabilir. Bununla birlikte, tutum ölçeklerinin geçerliliği son yıllarda birçok değişik kültürde sağlanmıştır⁴⁶.

2.1.7. Tutum, Toplum ve Farklı Kùltürler

İnsanların birçok bireysel farklılıkları olmasına rağmen sosyal bir varlık olduğu gerçeği bugün artık bilim dünyasında ortak bir 'gerçek yargısı' olarak kesinleşmiştir. Birey içinde bulunduğu toplumun ve kendi sosyo-kùltürel çevresinin bir ürünüdür⁴⁸. Bu çevre, bireyin tutumlarının oluşmasında oldukça etkilidir. Çünkü, insanlar içinde bulunduğu bu çevrenin kurallarını, inançlarını ve değerlerini tutumlarına yansıtmaktadırlar. Bir başka deyişle, kişi bu çevreye uyum sağlayarak, diğer bireylerin tutumlarına benzer eğilimler gösterir.

Bir kuşaktan diğerine aktarılan bütünlüştik davranış kalıpları olarak tanımlanan 'kùltür' de bireyin davranışlarını belirleyen en önemli kavramlardandır⁴⁹. Bu durum farklı kùltürlerde farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bireycilik ve toplulukçuluk en çok incelenen kùltürel farklılaşma unsurlarıdır⁵⁰. Toplulukçu kùltürlerde birey kendisini bağımsız bir kişi olarak değil de, bir grubun (örn: aile, ulus vb.) parçası olarak görür. Grubun başarıları, güvenliği birey için oldukça önemli olup, bireysel amaç ve davranışları da grubun kuralları ve beklentileri ile uyumludur⁵¹. Buna karşılık, bireyci toplumlarda kişinin kendi amaçları, kişisel başarısı daha öncelikli olup, birey kendi davranışlarını grubun beklentilerine göre uydurmak istemeyebilir. Bir başka deyişle, toplumsal ilişkiler ve toplumsal sorumluluklar bireyci toplumlarda daha az yaygın olabilir²³. Böylece, bireycilik ve toplulukçuluk bireyin değerlerinde, tutumlarında, davranışlarında izlenebilir.

Hofstede İngilizce konuşulan ÷lkelerin daha çok bireyci toplumlar olduğunu, bunun yanında doğu ÷lkelerinin daha çok toplulukçu toplumlar olduğunu söylemektedir⁵⁰. Aynı şekilde, toplulukçuluk tanımlarının Uzak Doğu kùltürlerinden esinlenerek geliştirildiği belirtilmektedir⁵². Fakat aynı ÷lkedeki bireylerin kùltürel eğilimleri birbirinden değişik olabilir⁵¹. Örneğin; çeşitli göçmen milletleri bünyesinde

barındıran gelişmiş bir ülke olan İngiltere ile değişimin ve dönüşümün hızla yaşandığı, modernlikle geleneksellik arasında geçiş sürecindeki bir ülke olan Türkiye’de bireylerin kültürel eğilimleri farklı olabilir. Ayrıca, Göregenli yaptığı bir çalışmada Türk kültürünün belirleyici olarak bireyci ve toplulukçu eğilimlerinin olmadığını belirtmiştir⁵³. Bu yüzden, kültür farklılıklarını belirlemek için yapılan araştırmalarda bireysel düzeyde ölçümlene yapılması gerekmektedir⁵⁴.

2.1.8. Tutum ve Boş Zaman

2.1.8.1. Boş Zaman Tutumunun Oluşması ve Değişmesi

En yalın haliyle tutum insanları bir şeyi kabul etmeye ya da etmemeye, onaylamaya ya da onaylamamaya, evet ya da hayır demeye çağırır⁴⁶. Bir başka deyişle, kişiyi eyleme yönlendiren bir niteliğe sahiptir. Boş zaman tutumu ise; boş zamana ve boş zaman aktivitelerine yönelik düşünceleri, duyguları ve davranışları tecrübe, duygu, anı ve bilgilerden derlenerek oluşan olumlu ya da olumsuz oluşan tepkilerdir ya da eğilimlerdir⁴. Örneğin, seyahat etmeyi seven biri, spor yapmaktan çekinebilir veya çevreye karşı olumlu tutumu olan bir kimse dağ bisikleti ya da trekking gibi doğayla iç içe olan aktivitelere yönelebilir⁵⁵.

Kişinin boş zaman tutumları bütün dünyada hızla değişmekte ve gelişmektedir. Bireyin boş zaman davranış eğilimi incelendiğinde, yaşam biçimi, eğitimi, tutumları ve düşünceleri arasında sıkı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Kentleşmenin hızla artmasına paralel olarak kentlerin sunduğu olanakların artması, teknolojinin hızla gelişmesi ve kitle iletişim araçlarının etkisi bireylerin boş zamanlarına yönelik olan tutumlarının hem oluşmasına hem de varolan tutumlarında farklılıklara yol açmıştır^{56,57}. Endüstriyel gelişimini tamamlamış toplumlarda, ekonomik

refah düzeyinin yükselmesiyle, insanların daha nitelikli bir hayat şekli sürdürmeleri konusundaki eğilimi artmaktadır⁵⁸.

Kentleşme sürecinde insan tutum ve davranışlarında meydana gelen değişmelerin bir çok değişkeni bulunmaktadır. Bunlar arasında en önemlileri 'kentte kalış süresi' ve 'gelir düzeyi'dir. Göç ederek kentlere yerleşen bireylerin, kentte kalış süreleri ve gelir düzeylerine paralel olarak çeşitli konulardaki tutum ve davranışlarında değişmeler olmaktadır⁵⁹. Kentler, alt sistemler olarak, o kentte yaşayan insanların davranışlarına belirli özellikler kazandırır⁶⁰. Bir başka deyişle, 'sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidişgeliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşlarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimi'⁶¹ diye tanımlanan 'kent' kavramı, günümüzde toplum yapılarının anlaşılması için özel bir öneme sahiptir. Yani kentler, gelenek, tutum ve düşüncelerin oluşturduğu özgür birer kültürel yapılanmalardır⁶². Böylece, bireyin içinde yaşadığı kentin toplumsal yapısı ve fiziksel çevresi, bireylerin boş zaman tutumlarının oluşmasında veya değişmesinde etkili olur.

Bireylerin boş zaman tutumunun oluşmasına ve değişmesine neden olan bir diğer unsur ise teknolojiye yaşanan değişmelerdir. Genel olarak, teknolojik gelişmeler bireyler arası ve toplumlar arası değişmelere neden olmaktadır. Üretim, ulaşım ve iletişim araçlarında yaşanan bu değişiklikler, bireylerin tutumlarına da yansımaktadır. Bu durum, kentsel ve kırsal bölgelerde yaşayan bireylerin tutumlarında da benzerliklere yol açmaktadır⁵⁷.

İşte yaşanan bu teknolojik gelişmelerin en devrim yaratan ürünü kitle iletişim araçlarıdır. Kitle iletişim araçlarının (gazeteler, dergiler, radyo, televizyon, filmler) çok kısa bir süre içerisinde birçok insana ulaşıyor olabilmesi, bireylerin tutumlarının biçimlenmesinde oldukça etkilidir. Toplumsal bütünleşme, kültürel gelişme ve genel olarak insanlığın ilerlemesi anlamında, dönemin en etkili araçlarıdır. Çok sayıda insanın gerek bilgi edinmek, gerekse boş vakitlerini değerlendirmek amacıyla kitle iletişim araçlarına yönelmeleri, insanlar üzerinde çok etkili olmasına yol açmaktadır⁶³. Bu durumdan bireyin kaçması oldukça güçtür. Çünkü kendisi ilgilenmese bile, içerisinde bulunduğu aile, arkadaşlık gibi gruplar sayesinde bireyin tutumları etkilenir⁵⁷. Böylece, bireyin boş zamana yönelik tutumları da kitle iletişim araçları sayesinde oluşmakta ya da değişmektedir. Boş zamanlarını nasıl değerlendireceği konusunda internetten, televizyondan vb. yararlanan yüzlerce insan vardır.

2.1.8.2. Boş Zaman Tutumunun Öğeleri

Boş zamana yönelik oluşan tutumların, daha önce değinilen tutum tanımlarında olduğu gibi bilişsel, duyuşsal, davranışsal olmak üzere üç ögesi bulunmaktadır⁶⁴.

Boş zamana yönelik tutumların bilişsel ögesi; (1) bireylerin boş zaman aktiviteleri hakkında edindikleri genel bilgi ve inançtan, (2) boş zaman kavramının sağlık, mutluluk, iş hayatı gibi bu alanla ilgili diğer kavramlarla olan ilişkilerinin bilinmesinden, (3) boş zamanın nitelikleri, karakteristik özelliklerinin bilinmesi ve boş zamanın bireye kazandırdığı faydalarının farkında olunmasından (arkadaşlık kurma, rahatlama, kişisel gelişim sağlama, mutluluk verme vb.) oluşmaktadır⁶⁴.

Boş zamana yönelik tutumların duyuşsal ögesi ise; (1) bireylerin yaşadıkları boş zaman aktivitelerini ve tecrübelerini

değerlendirmesini; (2) yaşadıkları boş zaman aktivitelerinden hoşlanıp hoşlanmama durumlarını; (3) boş zaman aktivitesi boyunca hissettikleri duyguları, anlatmaktadır⁶⁴.

Son olarak; boş zamana yönelik tutumların davranışsal ögesi; (1) bireylerin boş zaman seçimlerine karşı gösterdikleri davranışsal eğilimleri, (2) geçmişte veya bugün katıldığı boş zaman aktivitelerinin sıklığını içermektedir⁶⁴.

Bu ögeleri bir örnek üzerinden incelersek; 'boş zaman aktiviteleri insana mutluluk verir' cümlesi boş zaman tutumunun bilişsel ögesini; 'boş zaman aktivitelerimden keyif alırım' duyuşsal ögesini; ' boş zaman aktivitelerine sık sık katılırım' cümlesi ise davranışsal ögesini açıklamaktadır.

2.1.8.3. Boş Zaman Tutumunun Ölçülmesi

Boş zaman tutumunu ölçülmesi için çeşitli ölçekler geliştirilmiştir. Bu ölçekler; Burge (1961) , Neulinger and Breit (1971), Crandall and Slivken (1978) ve Ragheb and Beard (1982) tarafından geliştirilmiştir⁶⁴.

Burdge, iş yaşamı ve boş zaman karşılaştıran 11 maddeden oluşan bir boş zaman tutum ölçeği geliştirmiştir. Bu ölçek birçok farklı araştırmacı tarafından değişik şekillerde uyarlanarak, madde sayılarında ve ölçeğin kendisinde birtakım değişiklikler olmuştur. Burdge yapılan bu değişikliklerin ölçeğin değerini düşürdüğünü belirtmiştir⁶⁴.

Bu ölçekten 10 yıl sonra, Neulinger ve Breit 150 maddeden oluşan bir boş zaman tutum ölçeği geliştirmişlerdir⁶⁴. Bu ölçek, 5 boyuttan oluşmaktadır. Bunlar, (1) Arzu edilen boş zaman süresi, (2) Algıladığı boş

zaman miktarı, (3) Kişinin kendisine göre yaptığı boş zaman tanımı (4) Boş zamanın hangi kavramlarla ilişkili olduğu ve (5) Boş zaman planlanmasında toplumun rolüdür^{4,65}. Bahsedilen bu boş zaman tutum ölçeği her ne kadar öncü bir ölçme aracı olsa da, ölçekte yer alan beş faktörün boş zaman tutumunun içeriğiyle ilişkisi olduğuna dair kesin bir bilgi bulunmaktadır. Ayrıca, ölçeğe verilen cevaplar çok farklı şekilde olabileceği için, değerlendirmenin yapılmasından kaynaklanan zorluklardan dolayı, bu ölçeğin kullanışsız olduğu belirtilmektedir⁶⁴.

Crandall ve Slivken ise, yukarıda bahsedilen ölçekle ilgili çeşitli değerlendirmeler yaptıktan sonra, önce 20 maddeden sonra oluşan daha sonra ise 10 maddeye indirgenen boş zaman tutum ölçeği geliştirmişlerdir. Bu ölçeğin ana teması, tutumun sadece duyuşsal öğesinden oluşmasıdır⁶⁴.

Yukarıda bahsedilen boş zaman tutum ölçekleri sonuçlarının güvenilirliği açısından çeşitli eksiklikleri bulunmaktadır. Ayrıca, literatürde kabul gören tutumun öğelerini (bilişsel-duyuşsal-davranışsal) içeren maddeleri de içermemektedirler. Buradan hareketle, Ragheb ve Beard 1982 yılında yeni bir boş zaman tutum ölçeği geliştirmişlerdir. Bu ölçek geliştirilirken diğer ölçeklerdeki maddeler de dikkate alınmıştır. Ölçek, yapılan pilot çalışmadan ve alanda uzman kişilere (sosyal psikologlar, sosyologlar, boş zaman ve boş zaman tutumu üzerine çalışanlar) danışıldıktan sonra 3 alt boyut ve 36 madden oluşacak bir şekilde oluşturulmuştur. Bunlar bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere tutumun öğelerini içeren 3 alt boyuttur⁶⁴. Ayrıca, geliştirilen bu ölçeğin güvenilirlik katsayısı diğer ölçeklerden de oldukça yüksek bir değerdedir. Ölçek, günümüzde de boş zaman tutumu alanında çalışan araştırmacılar tarafından da kullanılmaktadır.

2.1.8.4. Boş Zaman Tutumuna İlişkin Yapılan Çalışmalar

Boş zaman üzerine çalışan araştırmacılar, bireylerin boş zamana yönelik olan tutumlarında olumlu veya olumsuz hangi faktörlerin etki ettiğini anlamak ve bu faktörlerin nasıl ortaya çıktığını belirleyebilmek için çeşitli çalışmalar yapmışlardır.

Bu yönde araştırma yapan Deng ve arkadaşları; Kanada'da yaşayan Çinliler ile Kanada'da yaşayan İngilizlerin boş zaman tutumlarını karşılaştıran bir çalışma ortaya koymuşlardır. Kültürler arası farklılaşmayı anlatan bir araştırmadır⁶⁶. Ragheb ve Beard'ın geliştirdiği boş zaman tutum ölçeği kullanılmıştır. Çalışmaya, rasgele seçilen 160 Kanada'da yaşayan İngiliz ile 178 Kanada'da yaşayan Çinli katılmıştır. Yaş, cinsiyet ve eğitim ve gelir durumlarına göre grupların boş zaman tutumlarını üç alt boyuta göre (bilişsel, duyuşsal, davranışsal) karşılaştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre; Kanada'da yaşayan İngilizlerin boş zaman tutumunun bilişsel ve duyuşsal alt boyutlarında cinsiyet, yaş, eğitim ve gelir açısından anlamlı bir fark görülmezken; davranışsal alt boyutunda gelir oldukça önemli olmaktadır. Buna karşılık, Çinliler için bu dört değişkenin boş zaman tutumunun bilişsel ve davranışsal alt boyutlarıyla bir ilişki bulunmazken, eğitim unsurunun duyuşsal alt boyutuyla önemli bir ilişkisi vardır. Diğer araştırma sonuçları ise şu şekildedir: (1) Çinliler boş zaman tutumunun duyuşsal alt boyutu bakımından İngilizlerden oldukça farklıdır, (2) Göçten kaynaklı olarak kültürel değişimden daha fazla etkilenen Çinlilerin, boş zaman tutumunun bilişsel ve duyuşsal alt boyutları, kültürel değişimden daha az etkilenen Çinlilerin bu alt boyutlarından farklıdır. Bununla birlikte, davranışsal alt boyutta her iki Çinli grubunda da bir farklılık bulunmamıştır, (3) Kanada'da yaşayan İngilizler ve Çinlilerin boş zaman tutumlarının davranışsal alt boyutunda anlamlı bir farklılık yoktur. Bu durum, göç eden bireylerin öncelikle davranışlarını değiştirme eğiliminde olduklarını göstermektedir⁶⁶.

Siegenthaler ve O'Dell, aile çiftlerinde boş zaman tutumu, boş zaman memnuniyeti ve boş zamanda algılanan özgürlüğü açıklamaya yönelik bir araştırma yapmışlardır⁶⁷. Çalışmaya, 272 İngiliz üniversite öğrencisi ile onların aile üyeleri katılmışlardır. Bu grubun yaşları 17-84 arası olarak belirlenmiştir. Boş zaman tutum ölçeği, boş zaman memnuniyet ölçeği ve boş zamanda algılanan özgürlük ölçeği olmak üç adet ölçek kullanılmıştır. Boş zaman tutum ölçeği ve boş zaman memnuniyeti ölçeği olarak, Ragheb ve Beard'ın ölçekleri ele alınmıştır. Diğer ölçek ise Witt ve Ellis'in ölçeğidir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre; aile üyeleri birbirlerinin tutumlarını etkilemektedir. Çiftlerin, boş zaman tutumu ile boş zaman memnuniyeti ve boş zamanda algılanan özgürlük arasında benzerlikler bulunmaktadır⁶⁷.

Sindik ve arkadaşları, boş zaman aktivitelerine yönelik öğrenci tutumlarını ve sportif rekreasyon faaliyetlerine ilişkin öğrencilerin seçimlerini içeren araştırmalarına Zagreb Üniversitesi Kinesiyoloji Bölümünde öğrenim gören 109 öğrenci katılmıştır⁶⁸. Çalışmada, öğrencilerin boş zaman kullanım ve sportif rekreasyona yönelik değişik tutumlarını anlamaya yönelik beş set değişkenden oluşan sorulardan oluşmaktadır: (1) var olan boş zaman kullanımı (2) arzu edilen boş zaman miktarı (3) yaz ve kış tatillerini nasıl geçirmek istedikleri (4) yeni spor aktivitelerini öğrenmeye duyulan istek (5) sportif aktivitelerle ilgilenmelerine etkin olan unsurlar. Bu set bir ölçek olmamakla birlikte, sadece bu çalışma için oluşturulmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre; öğrencilerin tutumunun bu bahsedilen değişkenlere etkisi olmaktadır⁶⁸.

Chung ve Philips, beden eğitimine olan tutum ve boş zaman egzersizi arasındaki ilişki üzerine incelemede bulunmuşlardır⁶⁹. Tayvan ve Amerika'daki lise öğrencilerinin cinsiyet ve milliyete göre, beden eğitimine olan tutumları ve boş zaman egzersizi arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmaya toplam 451 kişi katılmıştır. Araştırmanın sonuçları şu şekilde

gözlenmiştir: (1) tutumlarda cinsiyet ve milliyete göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. (2) Tayvanlı öğrenciler Amerikalı öğrencilerden daha olumlu tutumlara sahiptir. (3) Erkekler kızlara göre daha fazla boş zaman egzersiz tutum değerlerine sahiptir. (4) Amerikalı öğrenciler, Tayvanlı öğrencilerden daha fazla boş zaman tutum değerlerine sahiptir⁶⁹.

Stelzer ve arkadaşları, Avusturya- Çek Cumhuriyeti- İngiltere ve Amerika ülkelerinde öğrenim gören lise öğrencilerinin beden eğitimi yönelik tutumlarını incelemiştir⁷⁰. Bu çalışmada amaçlanan beden eğitime yönelik olan tutumlarda kültürlerarası ve cinsiyete göre herhangi bir farkın olup olmadığıdır. Araştırmaya 1107 öğrenci katılmış olup, yaş aralığının yoğun olduğu dönem ise 16-18 yaşlarıdır. Adams'ın likert tipi ölçeğine geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış ve sosyo-ekonomik statüyü anlamaya yönelik olan sorular eklendikten sonra, bu çalışmaya özel olarak bu ölçek kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, (1) genel olarak bütün ülkelerde beden eğitime yönelik olumlu tutum söz konusudur, (2) Beden eğitime yönelik en olumlu tutum ise Çek Cumhuriyeti'nde, en az olumlu tutum ise İngiltere'dedir, (3) Beden eğitime yönelik tutum cinsiyete göre farklılaşmaktadır ve erkeklerin kızlara göre tutumları daha olumludur.(4) İngiltere'de öğrenim gören erkek ve kız öğrencileri arasında beden eğitime yönelik olan tutumlarında herhangi bir fark görülmezken; Amerika Birleşik Devletleri'nde öğrenim gören erkek öğrenciler ile yine hem bu ülkede öğrenim gören kız öğrenciler ile İngiltere'de öğrenim gören erkek öğrencilerin beden eğitime yönelik tutumlarında kayda değer bir farklılık gözlenmiştir⁷⁰.

2.1.9. Gençlik Tutumu

Gençlik sosyolojisine ilişkin literatürde üç farklı yaklaşım üzerinde durulmaktadır. Bunlar şu şekildedir: (1) gençliği homojen bir kültür olarak ele alan yaklaşım, (2) sosyal statüye göre farklı gençliklerin olduğunu belirten yaklaşım ve (3) ait oldukları sosyal kategori farklılığına rağmen aynı dönemde doğmuş olmak, benzer şeyleri yaşamış olmak gibi bazı ortak deneyimleri paylaştıklarını ileri süren yaklaşım⁹. UNESCO da genci; sosyal konumuna göre 15 ile 25 yaşları arasında öğrenim gören, yaşamını sürdürmek için çalışmak zorunda olmayan ve ebeveynleri ile birlikte kalan kişi olarak tanımlamaktadır⁷¹. Fakat, son yıllarda daha çok Avrupa ve Amerika'da olmak üzere tüm dünyada kısmen de olsa geçerli olan yüksek lisans ve doktora yapan gençlerin sayısındaki artış, gençlik döneminin 30'lu yaşlara dayanmasına neden olmaktadır.

Birleşmiş Milletler' in verilerine göre, dünyada yaklaşık bir milyar genç nüfus bulunmaktadır⁷². Yani, her beş kişide bir kişinin genç olduğu söylenebilir. Genç nüfusa en fazla sahip olan ülkelerin gelişmekte olan ülkeler olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte 2025 yılı itibariyle, genç nüfusun toplam nüfusa olan oranının azalacağı tahmin edilmektedir. Bu durum hem insan ömrünün uzamasıyla hem de doğum oranlarının azalmasına paralel olarak gelişebilir⁷². Türkiye de büyük miktarda genç nüfusa sahip bir ülkedir. TÜİK verilerine göre, Türkiye nüfusunun yarısı 29,2 yaşından küçüktür⁷³. Buna ek olarak, Türkiye'de insan ömrünün uzadığı da verilen bilgiler arasındadır (2008 verilerine göre; ortalama insan ömrü 71,9 olarak belirtilmiştir). Bu durum, Türkiye için genç nüfusun ne kadar önemli olduğunun altını çizmektedir. Genç nüfusun, yaşam kalitesinin artırılması için, boş zaman alışkanlıklarını geliştirmeleri ve aynı zamanda boş zamana yönelik olan tutumlarının araştırılması da bu noktada oldukça önem kazanmaktadır⁷⁴.

Tutumlar, aile üyelerinin, öğretmenlerin, arkadaşların, komşuların vb. kimselerle olan ilişkiler sonucu meydana gelirler. Çocuk, tutumlarının çoğunu aileden gördükleriyle veya ailenin yaptığı yorumlardan etkilenecek şekilde geliştirir. Arkadaşların da tutumlar üzerinde büyük çapta etkileri vardır. Daha önce de değinildiği gibi, kişinin sosyo-ekonomik kuramı ve statüsü, kitle iletişim araçlarının varlığı da tutumları etkileyen kavramlardır⁷⁵. İşte bu kitle iletişim araçlarının günümüzde olan kullanımının artmasıyla paralel olarak, yeni alışkanlıklara ve tutumlara sahip bir gençliğin ortaya çıktığı söylenebilir. Dijital teknolojiyle kuşatılmış ortamlarda yetişen gençler, kendinden önceki nesillere göre bilişsel, sosyo-kültürel, eğitim ve boş zaman alanında farklılıklar göstermektedirler¹⁰. OECD tarafından bu gençlere (1980 ve sonrası doğumluları içermektedir), 'new millennium learners' 'yeni binyıl öğrencileri' denmektedir. Birçok farklı araştırmacının farklı sözcüklerle de bu yeni öğrenci grubunu tanımlamaya çalıştığı görülmüştür. 'Dijital Yerliler' (Digital Natives), 'İnternet nesli' (Net Generation), 'Oyuncu Nesil' (The Gamer Generation) vb. gibi kavramlar bunlardan birkaçıdır. Burada oldukça sık rastlanan sözcüklerden biri de 'Binyılın Öğrencisi' (millenials) dir. Binyılın öğrencisi kavramı, '18-22 yaşlarında, ebeveynlerine yakınlık gösteren, çoğunlukla grup etkinliklerine katılan, yeni teknolojileri yakından takip eden, zeki olmaya önem veren, başarıya odaklı, okul dışı etkinlikleri yoğun şekilde yaşayan üniversite öğrencileri' için kullanılmaktadır¹⁰. Bu tanımdan da görüldüğü gibi, binyılın öğrencileri için boş zaman kavramı oldukça önem kazanmaktadır.

Bilgisayar oyunları, elektronik postalar, internet, cep telefonları bu yeni neslin yaşamsal bir parçası olmaktadır. Bu yüzden, yeni binyılın öğrencileri bilgiyi işleme süreçleri farklı olacağından, farklı şekilde düşünme yolları kullanmaktadırlar. Bununla birlikte, bu öğrenciler içerisinde doğup yetiştikleri dijital platformları kullanıp onunla etkileşerek ortaya çıkmakta ve bu dijital teknolojilere erişebildikleri kadarıyla bu

özellikleri göstermektedirler. Bu yüzden, bu durum bütün dünyada heterojen bir şekilde dağılabilmekte ve farklılaşabilmektedir¹⁰.

Kore'de yapılan bir araştırmaya göre, üniversite öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu boş zamanlarında sportif etkinliklere önem verdiğini söylemektedir. Ayrıca; basketbol, bilardo ve badminton en çok tercih ettikleri spor branşları, haftada 1-2 kez, yaklaşık olarak 1 saat bu aktivitelere katıldıkları, aktivitelere katılımlarda arkadaş gruplarının etkisi olduğu ve ailelerinin katıldıkları bu rekreatif etkinlikler hakkında fikirlerinin olmadığı da belirtilmektedir⁷⁴.

Amerika ve Kanada'da öğrenim gören öğrenciler de ise bu durum daha farklıdır. Yapılan araştırmaya göre, haftada 3-4 kez, yaklaşık 3-4 saat rekreatif etkinliklere katıldıkları ve aktivitelere katılımlarında spor yıldızlarından etkilendikleri söylenmektedir⁷⁴.

Yukarıdaki örneklerden de görüldüğü, günümüzde gençliğin rekreatif katılımları ve bu katılımı gerçekleştirmelerinde etkili olan tutumları değişik kültürlerden kaynaklı olarak farklılaşabilmektedir⁷⁶. Aynı şekilde, dijital kaynakların varlığına paralel olarak da benzerlikler gösterebilmektedir.

2.2. Kavramsal Olarak Boş Zaman

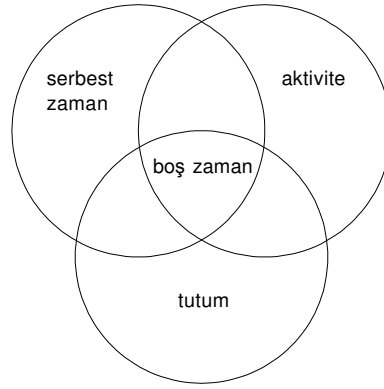
2.2.1. Boş Zaman

Boş zaman, sanayileşme ve kentleşmenin sonucu olarak ortaya çıkmış ve bir ihtiyaç haline gelmiştir. 1980'lerden başlayarak günümüze kadar ulaşan 'tüketim toplumu' kavramında boş zaman olgusunun oldukça büyük bir yeri bulunmaktadır. Öncelikle, yeni üretim güçlerinin ortaya çıkması ve verimlilik taşıyan ekonomik bir sistemin tekelci yeniden yapılanmasıyla orantılı yeni bir toplumsallaşma tarzına tüketim toplumu denmektedir. Bu toplumun çalışanlara vaadi 'daha çok boş zaman daha çok tüketim' olmuştur. Burada boş zamanın, daha fazla tüketim yapabilmek için çok müsait bir zaman dilimi olduğu vurgulanmaktadır⁷⁷. Bununla birlikte, günümüz kent hayatının koşturmacasından kaynaklı olarak, ayrıca zamanın ve enerjinin de sınırlı olmasıyla birlikte bireyler boş zaman değerlendirmelerinde seçici olmak durumunda kalmaktadırlar⁷⁸.

Boş zaman genellikle, bireyin çalışma gibi rutin etkinlikleri bırakıp, onun yerine oldukça hoş giden, zevkli etkinliklerle ilgilenmesini içerir^{46,79,80}. Bir başka deyişle boş zaman, iş, uyku, yemek yemek ve diğer temel gereksinimlerini (ev işleri, ailesel sorumluluklar, alış-veriş vb.) karşıladıktan sonra bireye kalan ve özgür kullanılabilen zamandır⁸¹. Eğer bu boş zaman kısmen ticari, çıkarıcı veya başka ideolojik amaçlar için kullanılırsa o zaman ona 'yarı boş zaman' denilmektedir⁸². Örneğin; boş zamanında örgü örmeyi seven birisinin bundan gelir de elde ediyor olması gibi.

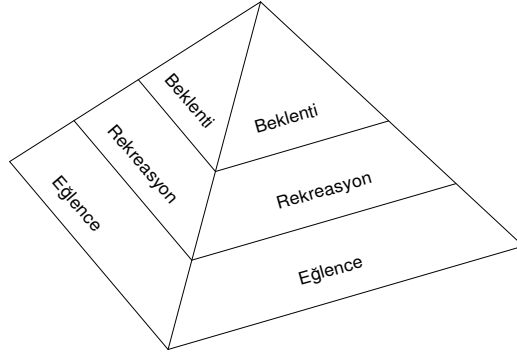
Boş zaman kavramını tanımlarken birçok farklı bakış açısının var olduğunu söylemek mümkündür. Zaman, aktivite, tutum ve kalite içerikli olarak boş zaman açıklanabilmektedir^{80,83}. Zaman içerikli boş zaman yaklaşımı, boş zamanı; iş ve diğer bütün zorunluluklar dışında kalan ve bireyin özgür bir şekilde seçimlerini yapabileceği zaman dilimi

olarak anlatmaktadır. Aktivite içerikli boş zaman yaklaşımı, kişinin boş zaman süresi boyunca ne tür uğraşlarla ilgilendiğini anlatır. Bir diğer yaklaşım olan tutum yaklaşımı boş zamanı bireyin ruh haline, tecrübelerine ve algılama şekillerine göre değerlendirilmesi gerekliliğini anlatır. Bireyler aynı aktiviteden farklı deneyimler (özgürlük hissi, zevk, korku, sıkılganlık gb.) yaşayabilirler. Son olarak kalite içerikli boş zaman yaklaşımı ise, boş zamanın bireyin iş ve sosyal yaşantısına kattığı olumlu etkileri üzerinde dururken, boş zamanın bireyi yeniden yarattığını belirtir^{80,83}.

Şekil 5: Boş Zamanın Aktivite ve Tutum ile Olan İlişkisi⁸⁴

Yunan filozofu Aristoteles boş zamanın üç kategoriden oluştuğunu belirtmektedir. Bunlar; (1) beklenti, (2) rekreasyon ve (3) eğlenceden oluşmaktadır. Beklenti; bir şeyi dikkatle düşünerek eyleme geçirmeyi ifade eder. Rekreasyon ise; boş zamanın aktif ve katılımcı yönünü anlatır. Son olarak eğlence alt boyutu ise; izleyicilerin veya katılımcıların pasif olarak aldıkları keyfi anlatmaktadır (Şekil 6)⁵⁵.

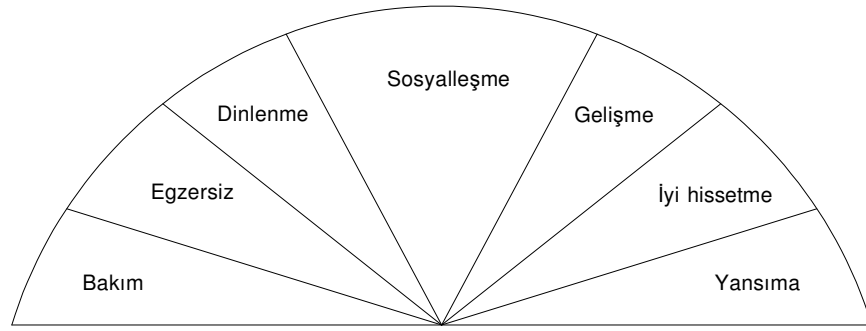
Şekil 6: Boş Zamanın Üç Katmanı⁵⁵

Fransız sosyolog Dumazidier, boş zamanın rahatlama, eğlence ve kişisel gelişim olmak üzere üç ayrılmaz parçası olduğunu belirtmektedir. Buna göre, bireylerin yorgunluğunu yenebilmeleri için başlangıç olarak rahatlama ihtiyaçları bulunmaktadır. Boş zamanın eğlence boyutu insanlara zihinlerini boşaltabilmeleri ve ilgi alanlarına yönelebilmeleri için onlara iyi ve hoş vakit geçirmelerini sağlar. Son olarak, boş zamanın devamlılık içeren kişisel gelişim bileşeni ise, insanları geliştirerek hayatın daha faydalı bir açıdan yaşanılmasını sağlar⁸⁰.

Karaküçük, boş zaman kavramını geniş ve kapsamlı olarak şu şekilde tanımlamıştır: 'boş zaman insanın zorunluluklar dışında, eğilimleri ve istekleri doğrultusunda istediği gibi oyalanabilmesi, dinlenebilmesi, eğlenebilmesi veya kendini geliştirebilmesi için hak ettiği zaman dilimidir'. Bu tanımda boş zamanın bireyler için bir hak olduğu da vurgulanmaktadır³.

Boş zaman kavramını araştırmak oldukça zor olabilmektedir. Çünkü, boş zamanın anlamı kişiden kişiye değişebilen bir olgudur. Örneğin, bir işte çalışan ve geliri iyi olan bir kimse, kaliteli bir mekana gidip arkadaşlarıyla yemek yemeyi ve eğlenmeyi boş zamanında tercih edebilirken, henüz daha öğrenci olan bir birey bu tarz bir aktiviteyi para harcamayı gerektirdiği için seçmeyebilir⁸⁵. Bazı bireyler için boş zamanın

anlamı kendi ihtiyaçlarını (bakım) karşılayabilecekleri bir zaman dilimi iken, bazıları için ise sosyalleşme, egzersiz yapma, kendini geliştirme veya gelişme, iyi hissetme ve yansıma gibi anlamlar taşıyabilir. Şekil 8’de ifade edilen Boş Zaman Spektrum’unda, boş zamana değişik açılardan olan yaklaşımların bir bütünlük içerisinde olabileceği anlatılmaktadır⁵⁵.

Şekil 7: Boş Zaman Spektrumu

Aynı şekilde, boş zamanın içeriği de önemlidir. Yemek yapma durumu eğer ki zorunluluk içeriyorsa (çocuklar açsa vb.) bir iş sınıfına girebilirken, hafta sonu organize edilen bir barbekü sofrası eğlenceli bir boş zaman aktivitesi olabilir. Boş zaman kavramını açıklamakta sıklıkla kullanılan 'aktivite' kavramı da bireyden bireye değişebilmektedir. Profesyonel düzeyde futbol oynayan bir kişi için futbol bir iş iken, cumartesi günü arkadaşlarıyla zevk için halı saha kiralayan bir kimse için bir boş zaman aktivitesi olabilir. Kişinin yaptığı seçimlerin de bu durumda etkisi büyüktür. Dışarıda yemek yemek, sinemaya gitmek, spor yapmak hepsi birer aktivite olsa da, bu seçimlerin yapılmasında eğitim, gelir durumu, yaş, cinsiyet, sağlık durumu, alınan sorumluluklar vb. gibi faktörlerin de belirleyici olmaktadır⁸⁵.

2.2.1.1. Boş Zamanlarda Yaşanan Artışın Sebepleri

Çalışma saatlerinin giderek azaldığı çağdaş toplumlarda insanların boş zamanları artmaktadır. Birçok olumlu işlevleri (demokrasiyi sağlayıcı, kişilik geliştirmesi vb.) olan boş zamanlar konusu günümüzde özellikle kent yaşamında büyük bir ihtiyaç haline gelmektedir⁸⁶. Bir başka deyişle, toplumdaki bireylerin günlük zaman bütçesi içerisinde yer tutan barınma, beslenme, giyinme, uyuma, iş, barınma, eğlence vb. faaliyetlerini içeren gündelik yaşam kavramında, toplumsal gelişmelere paralel olarak (teknolojinin gelişmesi vb.), boş zaman faaliyetlerinin bu zaman bütçesi içerisindeki payında yükselen bir eğilim görülmektedir⁸⁷.

Boş zamanlarda yaşanan artışa sebep, (1)sosyal, ekonomik ve teknolojik yönde yaşanan gelişmelere bağlı olarak çalışma hayatında hem zaman hem de anlayış yönünden yaşanan değişimler, (2) gelirden yaşanan artışlar veya kişisel harcamalarda (ısıtma, yiyecek, giyim vb.) yapılan tasarruflar, (3) özel araç sahipliğinin artmasına ve ulaşımda sağlanan kolaylıklara paralel olarak insanların daha hareketli bir hayat sürmeleri, (4) daha farklı ihtiyaçlarının ve beklentilerinin olması. Örneğin; sağlıklı yaşam hakkında daha fazla bilgi edinmeleri ve bu sayede boş zaman ve iş hayatı arasında bir denge yaratmak peşinde olmaları, (5) kent hayatının yarattığı monotonluk sebebiyle kırsal bölgelere gitme eğilimlerinin olması, sayılabilir⁸⁰.

Boş zamanda meydana gelen artışın bir başka sebebini de, çalışma saatindeki değişimlerle ters orantılı olarak boş zamanın değişiklik göstermesidir. Bireylerin kendilerine ait, özgürce ve istediği gibi kullanabileceği bir zaman dilimi yaratmak için çalışma saatlerinin azaltmaya gitmesi yanında; boş zamanın rekreatif etkinliklerle değerlendirilmesi dışında 'işsizliğe çözüm' olarak da çalışma saatlerinde kısıtlamaya gidilmesi uygulamaları yapılmaktadır. Günümüz sanayileşmiş

ülkelerinde (Fransa, Japonya vb.) bu politikaların öne çıktığı görülebilmektedir³.

2.2.2. Boş Zamanları Değerlendirme (Rekreasyon)

Latince recreatio kelimesinden gelen rekreasyon (recreation) kavramının bir çok farklı açıdan tanımı yapılabilmektedir. 'İnsanların boş zamanlarında katıldığı aktiviteler/etkinlikler' olarak tanımlanan rekreasyonun bu ifadesi yaygın gören bir yaklaşım olmakla birlikte, buradaki 'aktivite' nin bireyleri bir şekilde tatmin etmesi gerektiği de belirtilir⁸³.

Boş zaman (leisure time) ve rekreasyon farklı anlamları içermektedirler. Yukarıdaki tanımdan da anlaşılacağı gibi, rekreasyon, boş zamanın çeşitli etkinliklerle değerlendirilmesidir. Kraus rekreasyonu, oyun ile boş zamanın birleştirilmesi şeklinde tanımlamıştır⁸⁸. Biraz daha açarsak, Neumeyer ve Neumeyer tarafından rekreasyon, bireysel ya da grup şeklinde yapılabilen, kişinin doğrudan doğruya kendi ilgi alanlarından oluşan, özgürlük ve zevk hissi veren, ödül kazanma ya da gereklilik duygusunu içinde barındırmayan etkinliklerdir şeklinde belirtilmiştir. Kraus ve Bates bu tanıma ek olarak, rekreasyonun boş zamanlarda gönüllü bir şekilde kendi bireysel zevki, tatmini ya da ihtiyaçları ölçüsünde katıldığı etkinlikler veya kazandığı deneyimler olduğunu ileri sürerek, deneyim kazanmanın boş zaman değerlendirmedeki önemine değinmektedir. Godbey ve Parker da bütün bunların yanında rekreasyonun yeniden yaratma fonksiyonu üzerinde durmaktadır⁸³.

Karaküçük de rekreasyon kavramını kapsamlı bir şekilde şöyle tanımlamıştır: 'insanın yoğun çalışma yükü, rutin hayat tarzı veya olumsuz etkilenen bedeni ve ruhi sağlığını tekrar elde etmek, kazanmak veya devam ettirmek aynı zamanda zevk ve haz almak amacıyla, kişisel

doyum sağlayacak, tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında kalan bağımsız ve bağlantısız boş zaman içinde seçerek yaptığı etkinliklerdir³. Bu tanımın da diğerlerine paralel bir anlam içermekte olduğu görülmektedir.

Kraus rekreasyonun sosyal kaynaşmayı sağladığını belirtmektedir⁸⁸. Bununla birlikte, batı toplumlarının liberal anlayışı içerisinde, bireyin katıldığı aktivitelerin iyi-kötü, doğru-yanlış olarak tanımlanmaması gerektiği belirtilse de, bu aktivitelerin toplumun etik kurallarına uygun olması gerektiği de söylenmektedir.

Rekreasyon faaliyetlerinin çok farklı şekillerde sınıflandırılmaları mümkündür. Örneğin, boş zaman aktiviteleri (1)aktif (spor yapmak, yürümek) ya da pasif (kitap okumak, televizyon seyretmek vb.) etkinlikler (2) ev içinde (müzik dinlemek, kart oynamak vb.) ya da ev dışında (sinemaya gitmek vb.) yapılan etkinlikler olmak üzere çeşitli kategorilere ayrılabilir. Günümüzde ev içinde katılınan aktivitelerde hızla büyüyen bir artış söz konusudur. Bilgisayar oyunlarının artması, müzik sektörünün, gelişmesi gibi etmenler bu duruma sebep olabilir⁸⁰.

Yukarıda bahsedilen sınıflandırma şekline daha geniş ve kapsamlı olarak, rekreasyonel etkinlikleri şu başlıklar altında sınıflandırabiliriz⁸⁰: (1) sanatsal ve sosyal etkinlikler (örn: tiyatro, sinema, konser, galeri, müze, tema parkları vb.), (2) sportif ve fiziksel etkinlikler (örn: yüzme havuzları, spor merkezleri, jimnastik ve fitness salonları, koşu yolları, rekreasyon merkezleri vb.), (3) eğlenceye dayalı etkinlikler (örn: parklar, oyun alanları, macera alanları vb.), (4) açık alanda yapılan etkinlikler (örn: botanik bahçeleri, açık hava yüzme havuzu, , açık alanda yapılan yürüyüşler ve tırmanış vb.), (5) kültürel miras etkinlikleri (örn: tarihi ve kültürel mekanlar, endüstriyel çekim yerleri vb.), (6) Gece kalmayı da

içeren turistik etkinlikler (örn: otel, kamp alanları, kongre alanları vb.). Bütün bunların dışında rekreasyonel etkinliklerin yaşa (genç-yaşlı vb.), katılım sayısına (ferdi-grup vb), zamana (haftalık, yıllık vb.), mekana(açık, kapalı vb.), özel işlevlerine (ticari, estetik vb.) göre sınıflandırıldığı da bilinmektedir³.

Bireylerin rekreatif etkinliklere katılımlarında ve seçimlerinde etken olan birçok faktör bulunmaktadır^{79,83}. Torkildsen bu faktörleri 3 başlık altında toplamıştır⁸³: (1) kişisel faktörler: yaş, yaşam döngüsündeki konumu (çocuk, genç, yaşlı vb.), cinsiyet, medeni hal, hayat amacı ve beklentileri, yükümlülükler, boş zaman algısı, beceriklilik, tutumlar, ilgi alanları ve meşguliyet, beceri ve yetenek (fiziksel, sosyal ve entelektüel açıdan), kişilik ve kendine güven, içinde yaşadığı kültür, yetiştirilme tarzı, (2) sosyal ve durumsal faktörler: gelir, meslek, harcanabilir gelir, refah durumu, araba sahipliliği ve hareketlilik, yeterli zaman, görevler ve zorunluluklar, ev ve sosyal çevre, arkadaş ortamı, sosyal konum, çevresel faktörler, nüfus faktörü, kültürel durum, eğitim, ulaşılabilirlik. (3) fırsat faktörü: mevcut kaynakların uygunluğu, etkinliklerin çeşidi ve kalitesi, farkındalık, fırsatların algılanma şekli, rekreasyon servisleri, ulaşılabilirlik ve yer seçimi, aktivite seçimi, ulaşım şekli, fiyatlar, faaliyetlerin yönetim biçimi ve politikaları, pazarlama, programlama, organizasyon ve liderlik, sosyal erişim, devlet politikaları.

2.2.2.1. Fonksiyonel Açıdan Rekreasyon

Rekreasyon, kişilerin boş zamanlarında gönüllü olarak yaptıkları veya katıldıkları ve bireysel tatmin sağladıkları dinlendirici ve eğlenceli etkinlikler anlamını taşımaktadır. Bu etkinlikler birey ve dolayısıyla toplumlar için fonksiyonel olarak birçok değer taşır. Bu değerler fiziksel, sosyal, rahatlama, eğitimsel, psikolojik ve estetik olmak üzere 6 başlık altında toplanabildiği görülmektedir⁸⁹:

Fiziksel açıdan rekreasyonun değeri: Günümüzde teknolojinin sağladığı olanakların artmasıyla birlikte, bireyler gündelik hayatlarında daha az hareket etme ihtiyacı hissetmektedirler. Bunun sonucunda da başta kalp hastalıkları olmak üzere birçok değişik rahatsızlık ortaya çıkmaktadır. Koşu, yürüyüş, tenis, yüzme vb. fiziksel etkinliklerin sağlık açısından birçok faydası olmaktadır. Ayrıca, bu durum daha sağlıklı ve zinde bir yaşlılık döneminin geçirilmesine de neden olmaktadır. Rekreasyonun fiziksel açıdan sağladığı yararın bir başka noktasını iş hayatında sağladığı verimlilik oluşturmaktadır. Bunun yanında, günlük hayatın verdiği stresi ve rutinini bozarak, bireylerin yaşadığı hayattan daha fazla zevk almalarına sebep olur. Hükümetler açısından da faydaları oldukça önemlidir. Örneğin, Kanada hükümeti 'aktif yaşam' isimli bir projeye birlikte, insanların günlük hayatlarına fiziksel aktivitenin yerleşmesini sağlamaktadır. Bu sayede, sağlıklı kişilerin artmasına paralel olarak, bireylerin hastane masrafları azalarak, 300-400 milyon dolar değerinde bir paranın tasarruf edileceği belirtilmektedir⁸⁹.

Sosyal açıdan rekreasyonun değeri: Rekreatif etkinlikler birçok geleneksel sosyal bariyeri yıkarak, bireylerin daha hızlı arkadaş edinmelerine ve edinilen bu arkadaşlıkların daha samimi olmasını sağlar. Sınıf ayrımlarını kırarak, bireylerin birbirlerini tanımalarına fırsat verir. Bütün bunların yanında, daha huzurlu ve güvenli aile birlikteliklerinin artmasına yardımcı olur⁸⁹.

Rahatlık verme açısından rekreasyonun değeri: Bilindiği gibi birçok hastalığın temelini stres oluşturmaktadır. Stresi önlemedeki veya azaltmadaki en başarılı durum ise rekreatif etkinliklere katılımdır. Çünkü birey bu etkinliklerde rahatlama, yenilenme, değişiklik, günlük olaylardan kaçış gibi duygular hissederek, bedenini, ruhunu ve düşüncesini arındırabilmektedir⁸⁹.

Eğitim açısından rekreasyonun değeri: İnsanların çok çeşitli ilgi alanları mevcuttur (sanat, resim, sosyal bilimler vb.) ve insanlar bu ilgi alanları hakkında bilgi edinmek arzusu içerisindedirler.Örneğin, koleksiyonculuktan hoşlanan bir birey, bu konu hakkında kitap-dergi okuyarak, müzeleri gezerek ya da belgesel izleyerek, daha fazla bilgi sahibi olabilmektedir. Aynı şekilde, sporun herhangi bir dalıyla ilgilenene bir insan, o spor dalındaki oyuncular hakkında ya da geçmiş ve gelecek maçlar hakkında bir şeyler öğrenmek isteyebilir⁸⁹.

Psikolojik açıdan rekreasyonun değeri: Her birey içerinde yer aldığı rekreatif etkinliğin kendisine takdir/onay getirmesini beklemektedir. Bu takdir alma herhangi bir ödöl, sertifika, rozet, plak vb. gibi olabilir. Bunun yanında, insanlar katıldığı rekreatif etkinliklerinde güç ya da hakimiyet hissi hissetmek istemektedirler. Evinde veya iş yerinde emirler alan bireylerin, kendilerine eğlence ve başarı duygusunu veren boş zaman değerlendirme etkinliklerinde deşarj olmayı istemeleri, diğer bireyleri etkileme arzusu içerisinde olmaları oldukça doğal bir durum olarak görönmektedir. Ayrıca, bireylerin boşanma, hastalık, sevdiği birini kaybetmeleri gibi yaşadıkları kötü durumlarda, rekreasyon bireylerin duygusal dengelerini yeniden sağlamalarına yardımcı olarak onlara psikolojik açıdan birçok fayda saęlar⁸⁹.

Estetik açısından rekreasyonun değeri: Günümüz modern dünyasında insanlar için 'güzellik' kavramı oldukça önemli olmaktadır. Buradaki güzellik kavramı hem diş güzellik hem de içsel huzur (resim, müzik vb.) olarak ele alınabilir. Rekreatif etkinlikler bireylere bu imkanı saęlamaktadır⁸⁹.

2.2.2.2. Rekreasyon, Kent ve Kentlileşme İlişkisi

Boş zaman olgusu kavramının ağırlıklı olarak kentlerde ortaya çıktığı göz önünde bulundurularak, kentlerin insanlara birçok farklı ve çeşitli rekreatif hizmet olanakları sunmakta oldukları söylenebilir. Bu olanaklardan faydalanmaya çalışan bireyler 'kentli birey'lerdir⁹⁰. Kopp'un belirttiği gibi 'yaşamı değiştirmek, kenti değiştirmek' tir ve aynı şekilde kenti değiştirmenin de yaşamı değiştirmek olduğu belirtilebilir. Ekonomik, sosyal, kültürel, rekreasyonel gelişmelerden etkilenen yaşamlardaki değişmelerin kenti değiştirmesi kadar, o kentte süren yaşamları bir değişime-dönüşüme uğratmaktadır⁶².

Kent kavramına ilişkin farklı tanımlar incelendiğinde bunlardan bazılarının kentin yönetsel sınırını, diğerlerinin ise nüfusunu, ekonomik ya da toplumbilimsel yönünü bir ölçüt olarak ele aldığı görülmektedir⁶⁰. Genel anlamda kent, içinde var olduğu çevrenin tüm değişim ve dönüşümleriyle beraber, fiziksel, ekonomik ve kültürel etmenlerinin mekana yansımasıdır⁶².

Benzer şekilde, Kıray kenti, 'Tarımsal olmayan üretimin yapıldığı ve daha önemlisi hem tarımsal hem de tarım dışı üretiminin dağıtımının kontrol fonksiyonlarının toplandığı, belirli teknolojik gelişme seviyelerine göre büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme biçimi' olarak tanımlamaktadır⁹¹.

Dar anlamda, kentlerde yaşayan nüfusun ve kent sayısının artmasını anlatan 'kentleşme' kavramı ise sanayileşme devriminin sonucunda oluşmuştur⁶⁰. Kentleşme, günümüz toplumlarının başlıca özelliklerinden birini oluşturur. Aynı şekilde, günümüzde toplumların kentleşme oranları gelişmişlik düzeyinin önemli bir göstergesi olarak kullanılır. Çünkü sanayi devrimi sonrası kentleşme, sanayileşmenin bir yan

ürünü olarak ortaya çıkmaktadır⁹². Buradan hareketle Keleş geniş ve kapsamlı bir kentleşme tanımını şu şekilde vermektedir: ' sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan nüfus birikim süreci'⁶⁰. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi, kentleşme bir toplumsal değişim ve biçimlenme sürecini kapsamaktadır. İşte bu noktada ' kentleşme' kavramı önem kazanmaktadır.

Kentleşme, kentleşme sonucunda , toplumsal değişimin bireylerin davranışlarında, ilişkilerinde, değer yargılarında, maddi ve manevi yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratma sürecidir⁶¹. Bu süreç, ekonomik ve sosyal açıdan olmak üzere iki şekilde meydana gelmektedir. Eğer birey geçimini kentte ve kente dair işlerde sağlıyorsa ekonomik açıdan kentleşme meydana gelir. Bununla beraber, kırdan gelen bireylerin kente özgü davranış şekillerini ve toplumsal değer yargılarını benimsemesiyle de sosyal açıdan kentleşme meydana gelir⁹². Yani kentleşme uzun bir süreçtir. Hem bu sürece adapte olmaya çalışan bireyler için, hem de kentte ortaya çıkan monotonluktan uzaklaşmak isteyen bireyler için rekreasyon ihtiyacı ortaya çıkar. Bu ihtiyaçları karşılanamayan bireyler, istenmeyen tutum ve davranışlar gösterebilirler¹¹⁰.

Kentlerin ve kentte yaşayan bireylerin sorunlarına çözüm aranırken kentbilim (şehircilik) gittikçe önem kazanmaktadır. Disiplinler arası bir bilim dalı olan kentbilim ekonomi, sosyoloji, siyaset, yönetim, spor v.b. birçok bilim dalı ile çeşitli açılardan ilişkilidir⁹². Bu anlamda, insanların rekreatif ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için, bu alanları içeren çeşitli ölçeklerde yer alan planların kapsamlı bir şekilde oluşturulması oldukça önem kazanmaktadır. Ayrıca, şehircilik eğitimi veren bölümlerde de

'rekreasyon' kavramı üzerinde durularak hem teorik hem de pratik açıdan kentlerin planlamalarında ve çalışan ya da çalışmayan kentli bireylerin şiddetle ihtiyaç duyduğu boş zamanlarının değerlendirilmesinin gerekli ve zorunlu çözümler getirilmesinden hareketle çalışmalar yapılmalıdır. Burada kent ve kentli birey için rekreasyonel yaşamın öncelikli bir konu olarak ele alınması gerektiği üzerinde durulmalıdır.

Çağdaş dünyada ve gelişmiş toplumlarda genellikle bireyin eğitim ve gelir durumuyla da ilişkili olarak yaşamında önceliği kendisine ait ve istediği gibi kullanabileceği boş zamanlarını özgürce tercih ettiği rekreasyonel aktivitelerle değerlendirmek temel hedefi olmaktadır. Açık-kapalı rekreasyon alanları, spor salonları, kent dışı düzenlenmiş aktivite alanları, parklar, bahçeler ve daha birçok rekreasyonel merkezin kent planlamalarında ağırlıklı olarak yer almaya başlaması, bu alanda özel sektördeki gelişmeler ve istihdamdaki sürekli artış özellikle çalışan kentli bireyin rekreasyonel yaşam taleplerinin önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir.

2.2.3. İngiltere'de Rekreasyonel Hayata Genel Bir Bakış

İngiltere'de bireylerin rekreasyonel katılımını genel ve kapsamlı olarak araştıran temel çalışma 'Genel Hanehalkı Araştırması' (General Household Survey) dir. Bu araştırma 1972 yılından itibaren İngiltere Ulusal İstatistik Ofisi tarafından 20.000 kişi içeren bir örneklem grubuna yapılmaktadır⁹³. En son veriler 2001 ve 2002 yıllarına aittir. Bunun dışında birçok kurul ve komisyonun da rekreatif katılımı ile ilgili veriler topladığı bilinmektedir.

İngiltere’de 1977-1996 yılları arasında ev içinde yapılan rekreatif etkinliklere bakıldığında, ‘televizyon izleme’ ve ‘radyo dinleme’ bütün yıllar içerisinde en çok yapılan etkinlikler olurken, ‘CD, kaset dinleme’, ‘arkadaşlarla eğlence’, ‘kitap okuma’, ‘bahçe işleri ile ilgilenme’ gibi faaliyetlerde bir artış olmaktadır. Bunun yanında, dikiş-nakış-örgü işlerinde ise azalma söz konusudur⁷⁹ (Bkz. Tablo 1⁹⁴). 1997-2002 yılları arasında ise ev içinde yapılan aktivitelerde %20 oranında bir artış olduğu görülmektedir. Bunun nedenleri incelendiğinde bir çok faktör sayılabilir. Öncelikle, bazı aktiviteler içeriği gereği evde yapılması gerekmektedir. Örneğin; bahçe işleri ile uğraşma, koleksiyonculuğun değişik şekilleri, marangozluk, aşçılık, dikiş-nakış gibi boş zaman aktiviteleri uzun süreli ve daha çok evde yapılan aktivite sınıfındadır. Diğer faktör ise bireylerin hobilerine yönelik dergi-kitap sektörünün, çocuklu aileler için büyük oyuncak mağazalarının açılması gibi büyük oranda ticarileşmenin var olmasıdır. Son olarak ise, bireylerin yeni teknolojik aletlere (DVD, ev sinema sistemleri, elektronik oyun sistemleri, internet, bilgisayar, online oynanan oyunlar, dijital televizyonlar vb) sahip olmasıdır. Böylece, bireyler ev içerisinde çok çeşitli aktivitelerle katılabilmektedirler.

Tablo 1. İngiltere’de Evde Yapılan Rekreatif Etkinliklerin Yıllara Göre Yüzde (%) Değerleri

Rekreatif Etkinlikler	Yıl							
	1977	1980	1983	1986	1987	1990	1993	1996
TV izleme	97	98	98	98	99	99	99	99
Arkadaşlarla eğlence	91	91	91	94	95	96	96	96
Radyo dinleme	87	88	87	86	88	89	89	88
Cd/kaset dinleme	62	64	63	67	73	76	77	78
kitap okuma	54	57	56	59	60	62	65	65
Bahçe işleri	42	43	44	43	46	48	48	48
Dikiş-nakış	29	28	27	27	27	23	22	22
Diğer	35	37	36	39	43	43	42	42

Kaynak: Office for National Statistics. Living in Britain: Results From The General Household Survey. London: HMSO; 1996.

19. yüzyılın ortalarına doğru, kentli orta sınıfın bisiklet sürmek, yürüyüş yapmak gibi aktivitelere katılmak istemeleri nedeniyle , evden dışarıda da birçok farklı rekreatif etkinliklere katıldığı görülmüştür. Buna sebep olarak; bireylerin refah düzeyinin artması, boş zaman sürelerinde yaşanan artışlar, eğitim seviyesinin yükselmesi ve özellikle de özel araba sahipliğinin artmasına paralel olarak hareketliliğin sağlanması söylenebilir. 1998 yılında yapılan İngiltere Kırsal Bölge Ajansı'nın raporlarına göre⁷⁹, 1 milyon 253 bin kişi evden dışarıda yapılabilen günlük rekreatif etkinliklere katılmışlardır. Bu kişilerin %35'i yürüyüş amaçlı, %14'ü yeme-içme için; %50'sinin evlerinden 5 km'lik mesafe uzaklıktaki yerleri tercih ettiği; %69'unun düzenli olarak bu tarz etkinliklere katıldığı, %38'i ise yürüyerek ulaşımını sağlamayı seçtiği görülmektedir⁷⁹.

2001 yılında İngiltere Sanat Komisyonu'nun yaptığı bir çalışmaya göre⁸⁸; İngiltere'de yaşayan bireylerin kültürel ve sanatsal rekreatif faaliyetlere katılımlarının oldukça fazla olduğu görülmektedir (Bkz Tablo 2).

Tablo 2. İngiltere’de Yaşayan 16 yaş ve Üstü Bireylerin Son 12 ay ve 4 Hafta içerisinde katıldıkları Kültürel ve Sanatsal Faaliyetlerin Yüzde (%) Değerleri

Kültürel-Sanatsal Rekreatif Faaliyetler	12 ay (%)	4 hafta (%)
Sinema	55	19
Tiyatro	27	5
Sirk, sokak sanatı, karnaval	23	4
Resim, heykel, fotoğraf sergisi	19	6
El sanatları sergisi	17	4
Pantomim	13	-
Kültürel festival	10	2
Kirap veya yazı yazmayla ilgili olan olaylar	8	2
Video veya elektronik sanat ile ilgili olan olaylar	7	2
Müzikal	24	4
Pop veya rock konseri	18	4
Klasik müzik konseri	10	3
Jazz konseri	5	2
Opera	6	1
Halk müziği konseri	3	-
Diğer konserler	9	-
Canlı dans gösterisi	12	-
Modern danslar	3	-
Bale	2	-
Diğer danslar	7	-
Örnekleme	6042	6042

Kaynak: Cushman G, Veal AJ, Zuzanek J. Free Time and Leisure Participation: International Perspectives. Oxfordshire: CABI Publishing; 2005.

Tablo 2’deki verilere göre⁹³; bireylerin çok çeşitli kültürel ve sanatsal rekreatif faaliyetlere katıldıkları görülmektedir. Sinema, tiyatro ve müzikal 12 ay içerisinde en çok katılınan etkinlikler olurken; sinema, tiyatro ve resim, heykel ve fotoğraf sergilerine gitmek ise 4 hafta içerisinde en fazla katılınan aktiviteler olduğu görülmektedir.

İngiltere’de insanların sportif ve fiziksel rekreatif etkinliklere katılma durumuna bakıldığında ise oldukça fazla bir katılım olduğu belirtilmektedir. 1987-1996 yılları arasında fiziksel etkinliklere katılımında artışlar görülmektedir. Bu durum birçok farklı nedene bağlı olabilir. Gelir

durumunun artması, boş zamanda yaşanan artışlar, sunulan olanaklar, eğitim seviyesinin artışı, araba sahipliliğinin artması temel nedenler olarak sayılırken; sağlıklı yaşama yönelik promosyonun artması, 'Herkes için Spor' gibi kampanyaların var olması, dış güzelliğe verilen önemin artması, bazı etkinliklerin moda olması gibi sebepler de olabilir. Ayrıca, okul müfredatlarında sportif ve fiziksel etkinliklere hem süre hem de çeşitlilik açısından geniş yer verilmesi nedeniyle, bireyler bu tarz etkinlikleri yapmayı küçük yaşlardan itibaren alışkanlık haline getirerek, hayatlarının her dönemlerine uygulamaktadırlar⁷⁹.

1996 yılında Genel Hanehalkı Araştırması'na göre; katılımcıların %81'inin 1 yıl içerisinde en az bir kez sportif ve fiziksel etkinliklere katıldığı belirtilmektedir. Yürüyüş yapmak, yüzmek ve yoga/aerobik ise en fazla katılınan etkinliklerdir⁸⁸. Buna karşılık, 2002 yılında yapılan Genel Hanehalkı Araştırması sonuçları ise sportif ve fiziksel etkinliklere katılımında önceki yıllara göre bir azalma olduğunu göstermektedir⁵ (Bkz Tablo 3). Şöyle ki; katılımcıların %75'i 1 yıl içerisinde en az bir kez sportif ve fiziksel etkinliklere katılmaktadır. Bu durumun çeşitli yaş gruplarının bahsedilen etkinliklere katılımlarındaki azalmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Örneğin, 70 yaş ve üstü yaş grubundaki bireylerin sportif ve fiziksel etkinliklere katılımlarındaki oranlar yıllara göre sabit kalmaktadır. Oysa ki, 16-19, 20-24, 25-29 yaş grupları arasında ise fiziksel etkinliklere katılımlarında yıllara göre azalmalar görülmektedir⁵ (Bkz Tablo 4).

Tablo 3. İngiltere’de Yaşayan 16 yaş ve Üstü Bireylerin Son 12 ay ve 4 Hafta içerisinde katıldıkları Sportif ve Fiziksel Etkinliklerin 1996-2002 Yıllarına Göre Değişimlerinin Yüzde (%) Değerleri

	1996		2002	
	4 hafta	12 ay	4 hafta	12 ay
Yürüyüş	45	68	35	46
Yüzme	15	40	14	35
Yoga/aerobik	12	21	12	22
Bilardo	11	19	9	17
Bisiklet	11	21	9	19
Ağırlık çalışma	6	10	6	10
Koşma	5	8	5	9
Futbol	5	9	5	9
Golf	5	11	5	12
Bowling	3	16	3	15
Tenis	2	7	2	7
Badminton	2	7	2	6
Balık tutma	2	5	2	6
Squash	1	4	1	4
Masa tenisi	2	5	1	5
Binicilik	1	3	1	3
En az 1 aktivite	64	81	59	75

Kaynak: Fox K, Rickards L. Sport and Leisure. Results From the Sport and Leisure Module of the 2002 General Household Survey. Norwich: National Statistics Publications; 2002.

Tablo 4. İngiltere’de Yaşayan Bireylerin Çeşitli Yaş Gruplarına Göre Son 4 Hafta içerisinde katıldıkları Sportif ve Fiziksel Etkinliklerin 1996-2002 Yıllarına Göre Değişimlerinin Yüzde (%) Değerleri

	1996							2002						
	16-19 yaş	20-24 yaş	25-29 yaş	30-44 yaş	45-59 yaş	60-69 yaş	70+ yaş	16-19 yaş	20-24 yaş	25-29 yaş	30-44 yaş	45-59 yaş	60-69 yaş	70+ yaş
Yürüyüş	52	49	45	49	49	45	24	29	31	33	39	40	37	22
Yüzme	21	19	20	22	12	9	3	19	17	17	20	13	7	3
Yoga/aerobik	20	20	18	16	10	8	3	15	16	19	16	11	7	4
Bilardo	39	30	20	11	6	4	2	31	26	17	9	5	3	2
Bisiklet	25	17	13	15	9	6	2	18	12	12	13	8	4	2
Ağırılık çalışma	16	14	12	8	2	0	0	11	13	12	8	3	1	0
Koşma	12	11	8	6	2	0	0	11	9	11	8	3	1	0
Futbol	25	14	9	5	1	0	0	24	13	11	6	1	0	0
Golf	5	5	4	6	6	4	1	5	5	6	6	5	4	2
Bowling	12	9	6	4	2	0	0	11	8	5	4	2	0	0
Tenis	8	3	3	2	2	1	0	6	4	2	2	1	1	0
Badminton	7	3	3	3	2	1	0	6	2	3	2	2	1	0
Balık tutma	2	2	2	2	2	1	0	3	1	2	2	2	2	0
Squash	3	2	3	2	1	0	0	2	2	3	2	1	0	0
Masa Tenisi	6	2	2	2	1	1	0	5	2	1	1	1	0	0
Binicilik	2	2	2	1	1	0	0	3	2	2	1	1	0	0
En az 1 aktivite	86	81	77	73	63	55	31	77	69	70	67	59	50	30

Kaynak: Fox K, Rickards L. Sport and Leisure. Results From the Sport and Leisure Module of the 2002 General Household Survey. Norwich: National Statistics Publications; 2002.

Genel anlamda, yukarıda verilen bilgiler ışığında, İngiltere’de rekreasyonel hayata bakıldığı zaman bireylerin rekreatif etkinliklere önem verdiklerini ve hem ev-içinde yapılan aktivitelere hem de kültürel-sanatsal ve sportif-fiziksel etkinliklere katılımlarının oldukça çeşitli ve fazla olduğu söylenebilir.

2.2.4. Türkiye’de Rekreatif Hayata Genel Bir Bakış

Türkiye gibi gelişmekte olan ve her kesimdeki insanların sahip oldukları boş zaman miktarının çokluğu nedeniyle (işsizlikten doğan boş zaman, çalışan kesimin hafta sonu tatillerinin ve yıllık tatillerinin oldukça fazla olması, ev hanımlarının ve öğrencilerin boş zaman süreleri vb.), boş zamanları değerlendirme kavramı oldukça önem kazanmaktadır³.

Daha önceki konularda değinildiği gibi, rekreasyonun kişinin bedensel ve ruhsal yenilenmesindeki rolü nedeni ile insan hayatında önemli bir yeri vardır. Ancak, Türkiye’de rekreasyon genellikle pasif bir şekilde gerçekleşmektedir. TÜİK 2006 verilerine göre; ev içi rekreatif faaliyetlere katılım oranı oldukça yüksektir. Burada da ilk sıranın televizyon izlemek (%94.3) olduğu görülmektedir⁶ (Bkz. Tablo 5). RTÜK’ün 2005 yılında yaptığı Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması’na göre ise Türkiye’de günde ortalama 5.09 saat televizyon izlenmektedir⁹⁵. Günümüzde izlenirlik açısından en yaygın kitle iletişim aracı olan televizyonun, ülkemizde de oldukça yaygın olarak izlendiği görülmektedir.

Tablo 5. Türkiye’de 15 Yaş ve Üzeri Nüfusun Ev İçi ve Dışı Katıldıkları Rekreatif Faaliyetlerin Oranı (%)

Faaliyetler	Toplam	Faaliyete Katılan	Faaliyete Katılmayan
Ev İçi Rekreatif Faaliyetler			
Radyo dinlemek	100	66.7	33.3
TV izlemek	100	94.3	5.7
Kitap-dergi-gazete okumak	100	63.7	36.7
Ev Dışı Rekreatif Faaliyetler			
Gezinti yapmak-Kısa Turlarla Gezmek vb.	100	12.8	87.2
Piknik yapmak	100	10.3	89.7
Kermese, fuara, festivale vb. gitmek	100	2.4	97.6
Bar, disko, taverna vb. gitmek	100	2.3	97.7

Kaynak: Zaman Kullanım İstatistikleri 2006. Türkiye İstatistik Kurumu. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası;2008.

Tablo 5'den de görülebildiği gibi, radyo dinlemek (%66.7) oldukça sık katılınan pasif bir faaliyettir. Türkiye'de radyo kullanımının kitle iletişim araçları arasında tercih ediliyor olmasının sebepleri arasında, kullanım kolaylığı ve ekonomik olması sayılabilir. Bunlara ek olarak, kitap-dergi-gazete okumak (% 63.7) da oldukça tercih edilen bir faaliyettir. Bu oranların yüksek olmasında, internet ortamında da gazete-kitap-dergi okumanın olanaklı olmasının yeri olabilir. Ayrıca tablodaki veriler, ev dışında yapılan aktif ve etkin rekreatif faaliyetlere katılım oranlarının oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Böylece, Türkiye'de boş zaman değerlendirmesinin pasif bir görüntü verdiğinin altı çizilebilir.

Tablo 6. Türkiye'de Yıllara Göre Sinema-Tiyatro-Opera/Bale Faaliyetlerine Katılan Kişi Sayısı

Yıl	Kültürel-Sanatsal Faaliyetlere Katılan Kişi Sayısı		
	Sinema	Tiyatro	Opera-Bale
2000	17.086.152	3.746.162	258.547
2001	16.905.737	2.570.120	207.36
2002	15.406.597	2.634.841	165.154
2003	14.503.052	2.758.206	273.271
2004	18.670.834	2.567.491	457.717
2005	18.001.466	2.716.251	252.076
2006	23.512.599	2.161.537	243.448
2007	20.659.569	2.419.262	451.271
2008	31.132.231	3.380.214	325.364
2009	31.334.447	4.320.729	181.605

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=15&ust_id=5

Tablo 6'dan da fark edilebileceği üzere, kısmen de olsa pasif bir katılım özelliği yansıtan sinema seyircisi 2006 yılından itibaren sürekli artarak 2009 yılında yaklaşık 31.5 milyon, tiyatro seyircisi 4.3 milyon ve opera –bale seyircisi ise yıllara göre genel anlamda bir azalma göstererek 2009 yılı itibariyle 181 bin civarındadır.

Sinema seyircisinin tiyatro ve opera-bale seyircilerinden daha fazla olmasının sebebi, sinemanın daha yaygın bir kültürel etkinlik ortamı ve aracı olmasından kaynaklanmaktadır. Bunun yanında belirli bir bütçe

gerektirmesi sebebiyle de, alt ve orta statülerdeki toplum kesimlerindeki bireylerin tercih etmelerini düşürmektedir. Bununla beraber, tiyatro/bale/opera gibi kültürel etkinlikler ise belirli bir bilgi ve bu bilgi sayesinde oluşmuş zevki de barındırmaktadırlar. Bu tür etkinlikler çoğunlukla popüler kültür ürünleri dışında sayılarak, tüketenler de üst sosyo-ekonomik statü sahibi insanlar olarak belirtilmektedir⁹⁵. Bütün bu bilgiler ışığında bakıldığında, Türkiye’de genel anlamda pasif ve yaygın kültürel etkinliklerin tercih edildiği görülmektedir.

Tablo 7. Türkiye’de Yıllara göre Federasyonlara Bağlı Lisanslı Sporcu Sayısı

	Kadın	Erkek	Toplam
2007	352.060	910.831	1.262.891
2008	406.731	1.062.621	1.469.352
2009	449.046	1.172.303	1.621.349
2011	515.251	1.322.399	1.837.650

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=16&ust_id=5

<http://www.gsgm.gov.tr/Sayfalar/ContentView.aspx?contentUrl=/statistikler/sporcusayilari.htm&dokumanIsim=Federasyonlara G%C3%B6re Sporcu Say%C4%B1lar%C4%B1>

Boş zamanları aktif geçirmeye yönelik etkinliklerin başında gelen spora bilfiil yaparak katılım, yıllara göre bir artış göstererek Mayıs 2011 rakamlarına göre, 1.837.650 kişi olmuştur^{96,97} (Bkz. Tablo 7). Bilindiği gibi bu rakamlar sadece lisanslı olarak yarışmalara katılan sporcuları kapsamaktadır. Toplumdaki diğer bireylerin boş zamanlarında yaptıkları sporcu potansiyelini barındırmamaktadır. Bununla beraber, Türkiye gibi genç nüfus sayısının oldukça fazla olduğu bir ülkede, lisanslı sporcu sayısının bile az sayıda olması, bireylerin boş zamanların aktif bir şekilde değerlendirme eksikliğinin ortaya konulması konusunda yardımcı olmaktadır. 2006 yılında TÜİK tarafından Zaman Kullanım Araştırması'nın sonuçlarına göre, spora katılımın gün içinde %0.5 oranında olduğunun da belirtilmesi oldukça düşündürücü bir durumdur⁹⁸.

Ayrıca, 2001 yılında üniversite gençliğinin sosyo-kültürel profili üzerine yapılan bir alan araştırmasında, Gazi Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin ders saatleri dışındaki zamanı değerlendirmelerine bakıldığında öğrencilerin çoğunluğunun bu zamanlarını; öncelikle tiyatro, sinema ve konsere gitme, müzik dinleme, televizyon izleme, kahve ve bardo salonlarına gitme gibi eğlence faaliyetleri ile geçirirken (toplam %53'den fazla), toplam %37'si ise çoğunlukla kitap ve dergi okuma, internetle ilgilenme, dernek, lokal, siyasi parti vb. yerlerde toplantı ve faaliyetlere katılmayı tercih etmektedirler. Öğrencilerin sadece %9.1'i, ders dışı zamanlarını değerlendirmek için öncelikli olarak spor yapmayı tercih ettiklerini belirtmektedirler⁹⁹.

Rekrasyonun önemli bir yönünü oluşturan bir diğer alan turizmdir. Boş zamanlarda yaşanan artışa paralel olarak, Türkiye'de de turizme olan katılımda artışlar görülmektedir. TÜİK verilerine göre, 2007 yılında Türkiye'de ikamet edip ülkeye giriş yapan vatandaşların sayısı 1.289.249 iken, 2008 yılında ise bu sayı artarak 1.322.395 kişiye ulaşmıştır. Bu kişilerin seyahat amacının birinci sebebini yakınları ziyaret (%21) oluştururken, ikinci sebebini ise gezi ve eğlencenin (%17.1) oluşturduğu belirtilmektedir. Görüldüğü gibi, Türkiye'de yapılan seyahatler daha çok rekreasyonel amaçlı yapılmaktadır¹⁰⁰.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde, öncelikle araştırmanın yöntemi, evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama aracı ve Türkçeye uyarlaması, bu aracın geçerliliğine ve güvenilirliğine ilişkin çalışmalara yer verilmiştir. Daha sonra ise, veri toplama aracının uygulama süreci, toplanan verilerin bilgisayar ortamına geçirilmesi ve uygulanan istatistikî yöntem hakkında bilgi verilecektir.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Londra ve Ankara'da öğrenim gören bireylerin boş zamana yönelik olan tutumlarını inceleyen bu araştırmada betimsel ve taramaya yönelik bir yöntem uygulanmış ve araştırma iki aşamadan oluşmuştur. Konu hakkında teorik bir çerçeve oluşturması açısından, çalışmanın ilk aşamasında amaca uygun mevcut bilgiler ilgili literatürün taranmasıyla sistematik bir şekilde verilmiştir. Araştırmanın ikinci aşaması olan uygulama aşamasında ise amaca ulaşmak için geliştirilen anket örneklem grubuna uygulanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

3.2.1. Evren

Bu araştırmanın evrenini 2009-2010 Eğitim-Öğretim yılında Londra ve Ankara'da devlet üniversitelerinde öğrenim gören üniversite öğrencileri oluşturmaktadır.

3.2.2. Örneklem

Araştırmanın örneklemini Londra'da öğrenim gören 221 gönüllü üniversite öğrencisi ile, Ankara'da öğrenim gören 462 gönüllü üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Toplam katılımcı sayısı 683 öğrenci olmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada kullanılan veri toplama aracı 2 bölümden oluşmaktadır. Veri toplama aracının birinci bölümünde araştırma grubunda yer alan katılımcıların demografik bilgilerini belirlemeye yönelik ifadeler yer verilmiştir. İkinci bölüm ise; Londra ve Ankara'da öğrenim gören üniversite öğrencilerinin boş zamanlarına yönelik tutumlarını ölçmek için Ragheb ve Beard tarafından 1982 yılında geliştirilen⁶⁴ ve Türkçeye uyarlaması Akgül ve Gürbüz tarafından yapılan 'Boş Zaman Tutum Ölçeği'¹⁰¹ (BZTÖ) (Leisure Attitude Scale:LAS) ile ölçülmüştür.

3.3.1. Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ)

Ragheb ve Beard tarafından geliştirilen BZTÖ (1) bilişsel (örn: boş zaman aktiviteleri bireyler ve toplumlar için faydalıdır) (2) duyuşsal (örn: boş zaman aktiviteleri ile meşgul olmaktan hoşlanıyorum) ve (3) davranışsal (örn: boş zaman aktivitelerine sık sık katılıyorum) olmak üzere eşit dağılımlı (12'şer maddelik) 3 alt boyuttan ve toplam 36 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5'li Likert tipi ölçektir (Kesinlikle katılmıyorum- Katılmıyorum- Kararsızım- Katılıyorum- Kesinlikle katılıyorum). Ölçekten en az 36 puan, en fazla ise 180 puan alınabilmektedir.

3.3.2.1. Çeviri Aşaması

BZTÖ'nün Türkçeye çevrilmesi aşamasında Translation-Back-Translation (çeviri-tekrar çeviri) tekniği uygulanmıştır. Ölçek öncelikle İngiliz Dili Eğitimi ile Beden Eğitimi ve Spor alanından iki araştırmacı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Ayrıca ölçek araştırmacı tarafından da Türkçeye çevrilmiştir. Elde edilen çevirilerin maddeleri karşılaştırılmış, ortak olan maddeler belirlenmiştir. Ölçeğin Türkçe versiyonu daha sonra İngiliz Dili Eğitimi alanında başka bir uzman tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Ölçeğin orijinal versiyonu ile tekrar İngilizceye çevrilen şekli

araştırmacı tarafından karşılaştırılarak en iyi temsil gücüne sahip maddeler alınmıştır. Böylece ölçeğe son şekli verilmiştir.

3.3.2.2. Boş Zaman Tutum Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Aşaması

Çeviri aşamasından sonra ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması 117 erkek (\bar{X} yaş = 23.04± 2.17) ve 101 (\bar{X} yaş = 21.82± 1.85) kadın olmak üzere toplam 218 gönüllü üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır.

3.3.2.2.1. Geçerlik

BZTÖ' nün faktör yapısının Türk egzersiz katılımcılara uygunluğunu ve yapı geğerliğini test etmek için katılımcıların boş zaman aktivitelerine yönelik tutum puanlarına varimax dönüştürmesine göre en yaygın kullanıma sahip olan Temel Bileşenler Analizi (Principal Component Analysis-PCA) uygulanmıştır

Aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir arada toplayarak ölçmeyi, az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan istatistiksel yöntem 'faktör analizi' denmektedir. Faktör analizinde, değişkenler arasındaki maksimum varyansı açıklamak için birinci faktör hesaplanır¹⁰². Kalan maksimum miktardaki varyansı açıklamak için ikinci faktör belirtilir ve bu böyle devam eder. Analiz sonucunda elde edilen faktörlerin arasında korelasyon olmaması önemli olan noktasını oluřturmaktadır¹⁰³.

Faktör analizinin birinci aşamasını, veri setinin faktör analizi için uygun olup olmadığının belirlenmesi oluşturmaktadır. Bunun için Barlett Testi ve KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) Testi kullanılmaktadır. Barlett testi, korelasyonlar matrisinde değişkenlerin en azından bir kısmı arasında yüksek oranlı korelasyonlar olduğu olasılığını test etmektedir. KMO testi ise, gözlenen korelasyon kat sayıları büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştıran bir indekstir. KMO oranının 0.5'in

üzerinde olması gerekir. Oran ne kadar yüksek olursa veri seti faktör analizi yapmak için o kadar iyidir denilebilir¹⁰³. Bu araştırmada, faktör analizi için alınan örneklemin yeterliliğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre KMO değeri 0,935 (çok iyi) bulunarak, KMO değerinin 1'e oldukça yakın olduğu tespit edilmiştir. Barlett testi sonucu ise 4606.466 ($p < 0.01$) olarak hesaplanmıştır. Yani, bu iki test sonucundan elde edilen bulgu faktör analizi yapabilmek için üzerinde çalışılan örneklem büyüklüğünün yeterli ve verilerin ise faktör analizi yapabilmek için uygun olduğunu göstermektedir¹⁰⁴.

Ölçeğin standardizasyonu çalışmasında maddeler için kesme noktası olarak 0.40 katsayısı alınmıştır. Analiz sonuçları 'Boş Zaman Tutum Ölçeği' için orijinal ölçekte olduğu gibi 3 faktörlü yapıyı desteklemekte (bilişsel, duyuşsal ve davranışsal) ve 218 üniversite öğrencisi için ölçeğin %54'ünü açıklamaktadır. Faktör analizi sonuçlarına göre, Türkçe formda yer alan 36 madde orijinal ölçekteki ile aynı faktör yapıları ortaya koymaktadır. BZTÖ'nin Türkçe formunda yer alan 36 maddenin faktör yükleri .421 ile .814 arasında değiştiği belirlenmiştir (Faktör yükleri 0.40 ve üstü olarak alınmıştır).

Tablo 8. Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler/Maddeler	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
Duyuşsal			
13. Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olduğumda zaman çok çabuk geçiyor	.702		
19. Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olmaktan hoşlanıyorum	.692		
17. Boş zaman aktivitelerim bana zevkli deneyimler sağlar	.657		
14. Boş zaman aktivitelerim bana keyif veriyor	.653		
15. Boş zaman aktivitelerime değer veririm	.639		
18. Boş zamanın benim için iyi olduğunu hissediyorum	.593		
23. Boş zaman aktivitelerimden hoşlanıyorum	.563		
20. Boş zaman aktivitelerim canlandırıcıdır	.518		
21. Boş zaman aktiviteleri ile sık sık meşgul olmanın uygun olduğunu düşünüyorum	.503		
16. Boş zamanım boyunca kendim olabiliyorum	.493		
24. Boş zaman aktiviteleri dikkatimin tamamını alıyor	.460		
22. Boş zaman aktiviteleri için harcadığım zamanın boşa geçmediğini hissediyorum	.421		
Bilişsel			
2. Boş zaman aktiviteleri bireyler ve toplum için faydalıdır		.746	
1. Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olmak zamanı akıllıca kullanmaktır		.695	
4. Boş zaman aktiviteleri sağlığa katkı sağlar		.692	
3. İnsanlar çoğunlukla arkadaşlık ilişkilerini boş zamanlarında geliştirirler		.683	
5. Boş zaman aktiviteleri mutluluğu artırır		.666	
12. Boş zaman aktiviteleri önemlidir		.644	
7. Boş zaman aktiviteleri enerjini yenilemeye yardımcı olur		.633	
8. Boş zaman aktiviteleri kişisel gelişim için bir araç olabilir		.568	
9. Boş zaman aktiviteleri bireylerin rahatlamasına yardımcı olur		.554	
10. İnsanlar boş zaman aktivitelerine ihtiyaç duyar		.505	
6. Boş zaman çalışma verimini artırır		.460	
11. Boş zaman aktiviteleri sosyal ilişkiler için iyi bir fırsattır		.435	
Davranışsal			
34. Meşgulken bile boş zaman aktivitelerine katılıyorum			.814
36. Diğer aktiviteler arasında boş zamanıma yüksek öncelik tanırım			.754
35. Boş zaman aktivitelerine yönelik eğitim ve ön hazırlık için zaman harcayabilirim			.748
28. Zamanım ve param yetse daha yeni boş zaman aktivitelerine katılıyorum			.708
32. Boş zaman aktivitelerini daha iyi yapabilmek için bir seminer ya da kursa katılabilirim			.681
27. Gelir durumum müsaade ettiği ölçüde boş zaman aktivitelerimde kullanmak üzere araç-gereç satın alırım			.633
30. Seçme şansım olsa boş zaman ihtiyaçlarını karşılayan bir şehir ya da çevrede yaşarım			.613
31. Plansız bile olsa bazı boş zaman aktivitelerine katılıyorum			.602
29. Boş zaman aktivitelerimde daha yeterli olabilmek için önemli derecede miktarını artırırım			.569
33. Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olmak için boş zamanımın artması gerektiğini düşünüyorum			.554
26. İmkanım olsa boş zaman aktiviteleri için harcadığım zaman miktarını artırırım			.460
25. Boş zaman aktivitelerine sık sık katılıyorum			.449
Açıkladığı Varyans	23.28	16.79	13.84
Toplam Varyans	23.28	40.07	53.91

3.3.2.2.2. Güvenirlik

Ölçeğin uygulanması ile elde edilen puanların güvenirliliği Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı ile test edilmiştir. Ölçeğin güvenirliliğini test etmek amacıyla yapılan analiz sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Boş Zaman Tutum Ölçeği'nin İç Tutarlılık Katsayıları

Alt Boyutlar	Alfa
Duyuşsal	.92
Bilişsel	.81
Davranışsal	.91
Toplam	.97

Yapılan analizler sonucunda, ölçeğin iç tutarlılık katsayılarının .81 (Bilişsel) ile .92 (Duyuşsal) arasında değiştiği anlaşılmıştır. Ölçeğin toplam güvenirlilik katsayısı ise 0.97 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değerler, yüksek derecede güvenilir düzeyindedir. 108 Ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısının ise yüksek olması (.97) ölçekte bulunan maddelerin birbiriyle tutarlı ve aynı özelliğin öğelerini değerlendirmeyi hedefleyen maddelerden oluştuğunu göstermektedir. Bu çalışmadan elde edilen içsel tutarlılık katsayıları orijinal formda yer alan değerler ile karşılaştırıldığında ulaşılan değerlerin birbirlerine çok yakın olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır⁶⁴ (Alfa değerleri Bilişsel .91, duyuşsal .93 , davranışsal .89; toplam da .94).

3.3.2. Veri Toplama Araçlarının Saha Uygulama Süreci

BZTÖ Londra ve Ankara'da yer alan devlet üniversitelerinde öğrenim gören toplam 683 gönüllü öğrenciye uygulanmıştır. Okullardan gerekli izinler alındıktan sonra, anket araştırmacı eşliğinde hem Londra'da hem de Ankara'da öğrenciler tarafından doldurulmuştur.

3.4. Verilerin İstatiksel Analizi

Veriler, SPSS paket programında değerlendirilmek üzere bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Verilerin analizi için demografik verilerin analizinde ülke/şehir'e (Londra-Ankara) göre (cinsiyet, yaş, boş zaman yeterliliği, gelir durumu, yaşam yeri ve inanç etkisi) betimsel istatistik yöntemleri kullanılmıştır. Boş zamana yönelik tutumlarının ülke/şehir'e (Londra-Ankara) göre cinsiyet, yaş, boş zaman yeterliliği, gelir durumu, yaşam süresi ve inanç etkisi değişkenlerine göre farklılıklarının bulunmasında Çok Değişkenli ANOVA (MANOVA) istatistiksel yöntemi kullanılmıştır. Boş zamanlarda katılan rekreasyonel etkinliklerin (Fiziksel etkinlikler, sosyal etkinlikler, kültürel etkinlikler, turistik etkinlikler ve diğer etkinlikler) yaşam yeri (ülke/şehir) ve ülke/şehir'e göre gelir düzeyi değişkenlerine göre çapraz tablo dağılımları ve bu dağılımların yaşam yeri (ülke/şehir) ve gelir düzeyi değişkenlerine göre anlamlılıklarının belirlenmesinde Kay-Kare istatistiksel yöntemi kullanılmıştır.

Verilerin analizi yapılmadan önce cinsiyet, ülke/şehir, yaş, boş zaman yeterliliği, gelir durumu, yaşam süresi ve inanç etkisi bakımından boş zamana yönelik tutumlardaki farklılıkların belirlenmesi için yapılan Çok Değişkenli ANOVA (MANOVA) istatistiksel yönteminde kovaryansların homojenliğini (Box's Test of Homogeneity of Covariance Matrices) ve dağılımların normalliğini ve hata varyanslarının eşitliğini (Levene's Test of Equality of Error Variances) bozan eksik maddeler bulunan ve her maddenin 1 yada 5 olarak doldurulduğu adayların verileri hesaplamadan çıkarılmıştır. Sonuç olarak 683 katılımcıdan 631'inden alınan veriler analize dahil edilmiştir.

4. BULGULAR

Katılımcıların cinsiyet, Ülke/İl, yaş, boş zaman yeterliliği, gelir durumu, yaşam süresi, inanç ve değer etkisi değişkenlerine frekans dağılımları ve yüzdelik değerleri Tablo 10' de verilmiştir.

Tablo 10. Katılımcıların Cinsiyet, Ülke/İl, Yaş, Boş Zaman Yeterliliği, Gelir Durumu, Yaşam Süresi, İnanç Etkisi Değişkenlerine Frekans Dağılımları ve Yüzde (%) Değerleri

Değişkenler			N	%
Cinsiyet	Ankara	Erkek	204	48,1
		Kadın	220	51,9
	Londra	Erkek	107	51,7
		Kadın	100	48,3
Ülke/İl	Ankara	424	67,2	
	Londra	207	32,8	
Yaş	Ankara	17-21 Yaş	232	54,7
		22 ve üzeri	192	45,3
	Londra	17-21 Yaş	78	37,7
		22 ve üzeri	129	62,3
Boş Zaman Yeterliliği	Ankara	Yetersiz	150	35,4
		Normal	131	30,9
		Yeterli	143	33,7
	Londra	Yetersiz	49	23,7
		Normal	94	45,4
		Yeterli	64	30,9
Gelir Durumu	Ankara	Kötü	42	9,9
		Normal	264	63,4
		İyi	113	26,7
	Londra	Kötü	68	32,9
		Normal	109	52,7
		İyi	30	14,5

Değişkenler			N	%
İkamet Ettikleri Yerde Yaşam Süresi	Ankara	1 Yıldan Az	34	8
		1-3 Yıl	105	24,8
		4-9 yıl	82	19,3
		10 yıl ve üzeri	203	47,9
	Londra	1 Yıldan Az	80	38,6
		1-3 Yıl	61	29,5
		4-9 yıl	27	12,6
		10 yıl ve üzeri	39	18,3
İnanç ve Değer Etkisi	Ankara	Evet	114	26,9
		Hayır	144	34
		Kısmen	166	39,1
	Londra	Evet	24	11,6
		Hayır	159	76,8
		Kısmen	23	11,1

Tablo 10 incelendiğinde, Ankara'daki katılımcıların %48,1'inin erkek, %54,7'sinin 17-21 yaş grubunda olduğu, %23,7'sinin boş zamanlarını yetersiz bulduğu, %63,4'ünün gelir durumunun normal düzeyde olduğu, %47,9'unun 10 yıl ve üzerinde yaşadığı yerde oturduğu ve %26,9'unun inanç ve değerlerinin fiziksel aktiviteye katılımında etkili olduğu görülmektedir. Londra'daki katılımcıların ise; %51,7'sinin erkek, %54,7'sinin 17-21 yaş grubunda olduğu, %35,4'ünün boş zamanlarını yetersiz bulduğu, %52,7'sinin gelir durumunun normal düzeyde olduğu, %18,3'ünün 10 yıl ve üzerinde yaşadığı yerde oturduğu ve %11,6'sının inanç ve değerlerinin fiziksel aktiviteye katılımında etkili olduğu görülmektedir.

4.1. Boş Zaman Tutum Ölçeği Alt Boyutlarının Ankara ve Londra İlleri'ne Göre Cinsiyet, Yaş, Boş Zaman Yeterliliği, Gelir Durumu, Yaşam Yeri ve İnanç Etkisi Değişkenlerine Yönelik Bulgular

Ankara'daki katılımcıların Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ) alt boyutlarından aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre yapılan Çok Değişkenli ANOVA (MANOVA) sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Ankara BZTÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları

	Cinsiyet	N	x	ss	Sd	F	p
Bilişsel	Kadın	190	48,29	5,86	1-401	11,985	,001**
	Erkek	211	50,16	4,94			
Duyuşsal	Kadın	190	47,22	6,36	1-401	2,188	,140
	Erkek	211	48,09	5,45			
Davranışsal	Kadın	190	43,78	7,17	1-401	1,210	,272
	Erkek	211	43,00	6,92			

**p<.01

Boş Zaman Tutum Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar üzerine yapılan MANOVA sonuçları Ankara'daki katılımcıların cinsiyetine göre BZTÖ alt boyutları bakımından anlamlı bir fark gösterdiğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ)=0,956, $F_{(3-397)}=6,162$, $p<,01$]. Bu bulgu, BZTÖ alt boyutlarından elde edilen puanlardan oluşan doğrusal bileşenlerden elde edilecek puanların cinsiyete bağlı olarak değiştiğini gösterir. Ölçeğin üç faktöre ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile cinsiyete göre faktör bazında yapılan tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların BZTÖ bilişsel alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)}= 11,985$, $p<,01$] cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunurken duyuşsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)}=2,188$, $p>,05$] ve davranışsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)}= 1,210$, $p>,05$] istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Londra'daki katılımcıların Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ) alt boyutlarından aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre yapılan Çok Değişkenli ANOVA (MANOVA) sonuçları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Londra BZTÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları

	Cinsiyet	N	x	ss	Sd	F	p
Bilişsel	Kadın	106	50,33	6,56	1-204	,009	,923
	Erkek	98	50,41	6,39			
Duyuşsal	Kadın	106	48,00	6,45	1-204	,007	,936
	Erkek	98	47,92	6,15			
Davranışsal	Kadın	106	43,06	7,10	1-204	2,523	,144
	Erkek	98	41,47	7,14			

Boş Zaman Tutum Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar üzerine yapılan MANOVA sonuçları Londra'daki katılımcıların cinsiyetine göre BZTÖ alt boyutları bakımından anlamlı bir fark göstermediğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ)=0,980, $F_{(3-200)}=1,327$, $p>,05$]. Bu bulgu, BZTÖ alt boyutlarından elde edilen puanlardan oluşan doğrusal bileşenlerden elde edilecek puanların cinsiyete bağlı olarak değişmediğini gösterir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, ölçeğin üç faktöre ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile cinsiyete göre faktör bazında yapılan tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların BZTÖ bilişsel alt boyutu puanlarında [$F_{(1-204)}= ,009$, $p>,01$], duyuşsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-204)}=,007$, $p>,05$] ve davranışsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-204)}= 1,253$, $p>,05$] cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Ankara'daki katılımcıların Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ) alt boyutlarından aldıkları puanların Yaş değişkenine göre yapılan Çok Değişkenli ANOVA (MANOVA) sonuçları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Ankara BZTÖ Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları

	Yaş	N	x	ss	Sd	F	p
Bilişsel	17 - 21	220	49,20	5,33	1-401	,102	,750
	22 üstü	181	49,37	5,65			
Duyuşsal	17 - 21	220	47,75	5,54	1-401	,066	,798
	22 üstü	181	47,60	6,34			
Davranışsal	17 - 21	220	43,11	7,04	1-401	,679	,411
	22 üstü	181	43,69	7,04			

Boş Zaman Tutum Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar üzerine yapılan MANOVA sonuçları Ankara'daki katılımcıların yaşlarına göre BZTÖ alt boyutları bakımından anlamlı bir fark göstermediğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ)=0,996, $F_{(3-397)}=,561$, $p>,05$]. Bu bulgu, BZTÖ alt boyutlarından elde edilen puanlardan oluşan doğrusal bileşenlerden elde edilecek puanların katılımcıların yaşlarına bağlı olarak değişmediğini gösterir. Ölçeğin üç faktöre ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile yaşa göre faktör bazında yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 13'te verilmiştir. Buna göre, katılımcıların BZTÖ bilişsel alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)}= ,102$, $p>,01$], duygusal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)}=,066$, $p>,05$] ve davranışsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)}= ,679$, $p>,05$] yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Londra'daki katılımcıların Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ) alt boyutlarından aldıkları puanların Yaş değişkenine göre yapılan Çok Değişkenli ANOVA (MANOVA) sonuçları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Londra BZTÖ Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları

	Yaş	N	x	ss	Sd	F	p
Bilişsel	17 - 21	78	48,66	7,19	1-204	9,131	,003**
	22 üstü	126	51,42	5,75			
Duyuşsal	17 - 21	78	47,00	7,11	1-204	2,999	,085
	22 üstü	126	48,56	5,68			
Davranışsal	17 - 21	78	42,52	7,22	1-204	,121	,729
	22 üstü	126	42,16	7,13			

**p<,01

Boş Zaman Tutum Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar üzerine yapılan MANOVA sonuçları Londra'daki katılımcıların yaşlarına göre BZTÖ alt boyutları bakımından anlamlı bir fark gösterdiğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ)=0,938, $F_{(3-200)}= 4,417$, $p<,01$]. Bu bulgu, BZTÖ alt boyutlarından elde edilen puanlardan oluşan doğrusal bileşenlerden elde edilecek puanların katılımcıların yaşlarına bağlı olarak değiştiğini gösterir. Ölçeğin üç faktöre ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile yaşa göre faktör bazında yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 14'te verilmiştir. Buna göre, katılımcıların BZTÖ bilişsel alt boyutu puanlarında [$F_{(1-204)}= 9,131$, $p<,01$] yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunurken duyuşsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)}=2,999$, $p>,05$] ve davranışsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-204)}= ,121$, $p>,05$] yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Ankara'daki katılımcıların Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ) alt boyutlarından aldıkları puanların gelir düzeyi değişkenine göre yapılan Çok Değişkenli ANOVA (MANOVA) sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. Ankara BZTÖ Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları

	Gelir Düzeyi	N	x	ss	Sd	F	p
Bilişsel	Kötü	38	48,55	6,02			
	Normal	256	49,23	5,59	1-401	,567	,568
	İyi	107	49,63	4,98			
Duyuşsal	Kötü	38	47,15	6,91			
	Normal	256	47,42	5,78	1-401	1,436	,239
	İyi	107	48,50	5,81			
Davranışsal	Kötü	38	44,02	7,31			
	Normal	256	43,52	7,00	1-401	,596	,559
	İyi	107	42,78	7,05			

Boş Zaman Tutum Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar üzerine yapılan MANOVA sonuçları Ankara'daki katılımcıların gelir düzeylerine göre BZTÖ alt boyutları bakımından anlamlı bir fark göstermediğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ)=0,978, $F_{(9-1518)}=1,487$, $p>,05$]. Bu bulgu, BZTÖ alt boyutlarından elde edilen puanlardan oluşan doğrusal bileşenlerden elde edilecek puanların katılımcıların gelir düzeylerine bağlı olarak değişmediğini gösterir. Ölçeğin üç faktöre ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile gelir düzeyine göre faktör bazında yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 15'te verilmiştir. Buna göre, katılımcıların BZTÖ bilişsel alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)}= ,567$, $p>,05$], duyuşsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)}= 1,436$, $p>,05$] ve davranışsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)}= ,596$, $p>,05$] istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Londra'daki katılımcıların Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ) alt boyutlarından aldıkları puanların gelir düzeyi değişkenine göre yapılan Çok Değişkenli ANOVA (MANOVA) sonuçları Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Londra BZTÖ Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları

	Gelir Düzeyi	N	x	ss	Sd	F	p
Bilişsel	Kötü	68	50,82	6,25	1-201	,249	,780
	Normal	106	50,16	6,63			
	İyi	30	50,06	6,50			
Duyuşsal	Kötü	68	47,83	6,93	1-201	,096	,908
	Normal	106	48,14	5,95			
	İyi	30	47,63	6,17			
Davranışsal	Kötü	68	40,83	7,53	1-201	2,612	,076
	Normal	106	43,33	6,78			
	İyi	30	41,967	7,17			

Boş Zaman Tutum Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar üzerine yapılan MANOVA sonuçları Londra'daki katılımcıların gelir düzeylerine göre BZTÖ alt boyutları bakımından anlamlı bir fark göstermediğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ)=0,956, $F_{(9-1518)}=1,499$, $p>,05$]. Bu bulgu, BZTÖ alt boyutlarından elde edilen puanlardan oluşan doğrusal bileşenlerden elde edilecek puanların katılımcıların gelir düzeylerine bağlı olarak değişmediğini gösterir. Ölçeğin üç faktöre ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile gelir düzeyine göre faktör bazında yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 16'da verilmiştir. Buna göre, katılımcıların BZTÖ bilişsel alt boyutu puanlarında [$F_{(1-201)}= ,249$, $p>,05$], duyuşsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-201)}= ,096$, $p>,05$] ve davranışsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-201)}= 2,612$, $p>,05$] istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Ankara'daki katılımcıların Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ) alt boyutlarından aldıkları puanların boş zaman yeterliliği değişkenine göre yapılan Çok Değişkenli ANOVA (MANOVA) sonuçları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Ankara BZTÖ Puanlarının Boş Zaman Yeterliliğine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları

	Boş Zaman Yeterliliği	N	x	ss	Sd	F	p
Bilişsel	Yetersiz	143	49,03	5,15			
	Normal	126	49,14	6,03	1-401	,523	,593
	Yeterli	132	49,67	5,27			
Duyuşsal	Yetersiz	143	47,58	5,59			
	Normal	126	47,65	6,15	1-401	,054	,947
	Yeterli	132	47,81	6,04			
Davranışsal	Yetersiz	143	43,97	6,40			
	Normal	126	41,93	7,66	1-401	3,905	,021*
	Yeterli	132	44,09	6,93			

*p<.05

Boş Zaman Tutum Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar üzerine yapılan MANOVA sonuçları Ankara'daki katılımcıların boş zaman yeterliliğine ilişkin düşüncelerine göre BZTÖ alt boyutları bakımından anlamlı bir fark göstermediğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ)=0,971, $F_{(6-792)}=1,942$, $p>,05$]. Bu bulgu, BZTÖ alt boyutlarından elde edilen puanlardan oluşan doğrusal bileşenlerden elde edilecek puanların katılımcıların boş zaman yeterliliğine ilişkin düşüncelerine bağlı olarak değişmediğini gösterir. Ölçeğin üç faktöre ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile boş zaman yetersizliğine ilişkin düşüncelere göre faktör bazında yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 17'de verilmiştir. Buna göre, katılımcıların BZTÖ bilişsel alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)}= ,523$, $p>,05$], duyuşsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)}= ,054$, $p>,05$] istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmazken davranışsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)}= 3,905$, $p<,05$] istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Londra'daki katılımcıların Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ) alt boyutlarından aldıkları puanların boş zaman yeterliliği değişkenine göre yapılan Çok Değişkenli ANOVA (MANOVA) sonuçları Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18. Londra BZTÖ Puanlarının Boş Zaman Yeterliliğine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları

Boş Zaman Yeterliliği		N	x	ss	Sd	F	p
Bilişsel	Yetersiz	47	50,87	6,18			
	Normal	94	49,55	7,11	1-204	1,444	,231
	Yeterli	63	51,22	5,54			
Duyuşsal	Yetersiz	47	47,63	6,66			
	Normal	94	47,69	6,54	1-204	,489	,614
	Yeterli	63	48,61	5,65			
Davranışsal	Yetersiz	47	41,42	8,88			
	Normal	94	42,27	6,92	1-204	,651	,523
	Yeterli	63	43,00	5,99			

Boş Zaman Tutum Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar üzerine yapılan MANOVA sonuçları Londra'daki katılımcıların boş zaman yeterliliğine ilişkin düşüncelerine göre BZTÖ alt boyutları bakımından anlamlı bir fark göstermediğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ)=0,973, $F_{(6-398)}=,897$, $p>,05$]. Bu bulgu, BZTÖ alt boyutlarından elde edilen puanlardan oluşan doğrusal bileşenlerden elde edilecek puanların katılımcıların boş zaman yeterliliğine ilişkin düşüncelerine bağlı olarak değişmediğini gösterir. Ölçeğin üç faktöre ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile boş zaman yeterliliğine ilişkin düşüncelere göre faktör bazında yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 18'de verilmiştir. Buna göre, katılımcıların BZTÖ bilişsel alt boyutu puanlarında [$F_{(1-204)}= 1,444$, $p>,05$], duyuşsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-204)}= ,489$, $p>,05$] ve

davranışsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-204)} = ,651$, $p < ,05$] istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Ankara'daki Katılımcıların Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ) alt boyutlarından aldıkları puanların yaşam yeri değişkenine göre yapılan Çok Değişkenli ANOVA (MANOVA) sonuçları Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. Ankara BZTÖ Puanlarının Yaşam Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları

	Yaşam Yeri	N	x	ss	Sd	F	p
Bilişsel	Kırsal	26	49,96	5,89	1-401	,212	,807
	Kentsel	204	49,23	5,76			
	Metropol	171	49,23	5,07			
Duyuşsal	Kırsal	26	47,65	6,92	1-401	,850	,428
	Kentsel	204	47,32	5,99			
	Metropol	171	48,12	5,65			
Davranışsal	Kırsal	26	46,11	8,80	1-401	2,153	,117
	Kentsel	204	43,09	6,99			
	Metropol	171	43,29	6,75			

Boş Zaman Tutum Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar üzerine yapılan MANOVA sonuçları Ankara'daki katılımcıların yaşam yerine göre BZTÖ alt boyutları bakımından anlamlı bir fark göstermediğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ)=0,976, $F_{(6-792)}=1,602$, $p > ,05$]. Bu bulgu, BZTÖ alt boyutlarından elde edilen puanlardan oluşan doğrusal bileşenlerden elde edilecek puanların katılımcıların yaşam yerine bağlı olarak değişmediğini gösterir. Ölçeğin üç faktöre ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile yaşam yerine göre faktör bazında yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 19'da verilmiştir. Buna göre, katılımcıların BZTÖ bilişsel alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)} = ,212$, $p > ,05$], duyuşsal alt

boyutu puanlarında [$F_{(1-401)} = ,850$, $p >,05$] ve davranışsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)} = 2,153$, $p >,05$] istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Londra'daki Katılımcıların Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ) alt boyutlarından aldıkları puanların yaşam yeri değişkenine göre yapılan Çok Değişkenli ANOVA (MANOVA) sonuçları Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20. Londra BZTÖ Puanlarının Yaşam Yerine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları

	Yaşam Yeri	N	x	ss	Sd	F	p
Bilişsel	Kırsal	33	51,06	5,76			
	Kentsel	122	50,07	6,86	1-202	,357	,700
	Metropol	47	50,65	6,09			
Duyuşsal	Kırsal	33	48,48	6,25			
	Kentsel	122	47,88	6,26	1-202	,119	,888
	Metropol	47	47,93	6,62			
Davranışsal	Kırsal	33	42,21	8,46			
	Kentsel	122	42,31	7,00	1-202	,011	,989
	Metropol	47	42,44	6,82			

Boş Zaman Tutum Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar üzerine yapılan MANOVA sonuçları Londra'daki katılımcıların yaşam yerine göre BZTÖ alt boyutları bakımından anlamlı bir fark göstermediğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ)=0,994, $F_{(6-792)} = ,206$, $p >,05$]. Bu bulgu, BZTÖ alt boyutlarından elde edilen puanlardan oluşan doğrusal bileşenlerden elde edilecek puanların katılımcıların yaşam yerine bağlı olarak değişmediğini gösterir. Ölçeğin üç faktöre ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile yaşam yerine göre faktör bazında yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 20'de verilmiştir. Buna göre, katılımcıların

BZTÖ bilişsel alt boyutu puanlarında [$F_{(1-202)} = ,357, p >,05$], duyuşsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-202)} = ,119, p >,05$] ve davranışsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-202)} = ,011, p >,05$] istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Ankara'daki katılımcıların Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ) alt boyutlarından aldıkları puanların inanç etkisi değişkenine göre yapılan Çok Değişkenli ANOVA (MANOVA) sonuçları Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21. BZTÖ Puanlarının İnanç Etkisi Değişkenine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları

	Yaşam Yeri	N	x	ss	Sd	F	p
Bilişsel	Evet	105	50,65	5,14	1-401	4,892	,008**
	Hayır	137	48,52	5,62			
	Kısmen	159	49,01	5,43			
Duyuşsal	Evet	105	48,40	5,72	1-401	1,290	,276
	Hayır	137	47,18	6,65			
	Kısmen	159	47,64	5,30			
Davranışsal	Evet	105	44,09	7,48	1-401	,781	,459
	Hayır	137	43,24	7,28			
	Kısmen	159	43,01	6,52			

**p<.01

Boş Zaman Tutum Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar üzerine yapılan MANOVA sonuçları Ankara'daki katılımcıların inanç etkisi değişkenine göre BZTÖ alt boyutları bakımından anlamlı bir fark göstermediğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ)=0,973, $F_{(6-792)}=1,809, p >,05$]. Bu bulgu, BZTÖ alt boyutlarından elde edilen puanlardan oluşan doğrusal bileşenlerden elde edilecek puanların katılımcıların inanç etkisi değişkenine bağlı olarak değişmediğini gösterir.

Ölçeğin üç faktöre ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile inanç etkisi değişkenine göre faktör bazında yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 21’de verilmiştir. Buna göre, katılımcıların BZTÖ bilişsel alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)}= 4,892$, $p<,01$] istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunurken, duyuşsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)}= 1,290$, $p>,05$] ve davranışsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-401)}= ,781$, $p>,05$] istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Londra’daki katılımcıların Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ) alt boyutlarından aldıkları puanların inanç etkisi değişkenine göre yapılan Çok Değişkenli ANOVA (MANOVA) sonuçları Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. BZTÖ Puanlarının İnanç Etkisi Değişkenine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ve ANOVA Sonuçları

	Yaşam Yeri	N	x	ss	Sd	F	p
Bilişsel	Evet	24	48,25	6,75			
	Hayır	156	50,87	6,51	1-203	2,411	,092
	Kısmen	23	48,86	5,25			
Duyuşsal	Evet	24	45,95	5,73			
	Hayır	156	48,46	6,54	1-203	2,423	,091
	Kısmen	23	46,43	4,50			
Davranışsal	Evet	24	40,79	7,23			
	Hayır	156	42,40	7,32	1-203	,699	,498
	Kısmen	23	43,13	6,03			

Boş Zaman Tutum Ölçeği alt boyutlarından alınan puanlar üzerine yapılan MANOVA sonuçları Londra’daki katılımcıların inanç etkisi değişkenine göre BZTÖ alt boyutları bakımından anlamlı bir fark göstermediğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ)=0,958, $F_{(6-396)}=1,446$, $p>,05$]. Bu bulgu, BZTÖ alt boyutlarından elde edilen

puanlardan oluşan doğrusal bileşenlerden elde edilecek puanların katılımcıların inanç etkisi değişkenine bağlı olarak değişmediğini gösterir. Ölçeğin üç faktöre ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile inanç ve değer etkisi değişkenine göre faktör bazında yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 22’de verilmiştir. Buna göre, katılımcıların BZTÖ bilişsel alt boyutu puanlarında [$F_{(1-203)}= 2,411, p<,01$], duyuşsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-203)}= 2,423, p>,05$] ve davranışsal alt boyutu puanlarında [$F_{(1-203)}= ,699, p>,05$] istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

4.2. Katılınan Rekreatif Etkinliklerin (Fiziksel, Sosyal, Kültürel, Turistik) Yaşam Yeri ve Gelir Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

Katılımcıların katıldıkları rekreasyonel etkinliklerin yaşam yeri değişkenine göre çapraz tablo ve dağılımların yaşam yerine göre anlamlılığına ilişkin Ki-Kare değerleri Tablo 23’de verilmiştir.

Tablo 23. Katılan Rekreatif Etkinliklerin Yaşam Yeri (Londra-Ankara) Değişkenine Göre Çapraz Tablo Ve Dağılımların Yaşam Yerine Göre Anlamlılığına İlişkin Ki-Kare Değerleri

Etkinlik Türleri	Yaşam Yeri	N	Katılım Sıklığı			X ²	p	
			Hiç	Bazen	Sık Sık			
Fiziksel Etkinlikler	Yürüme	Ankara	424	130	202	92	,467	,792
		Londra	207	58	102	47		
	Yavaş Koşu	Ankara	424	158	184	82	5,760	,056
		Londra	207	97	80	30		
	Aerobik Yoga	Ankara	424	256	95	73	1,599	,450
		Londra	207	115	55	37		
	Uzak Doğu Sporları	Ankara	424	317	61	46	5,454	,065
		Londra	207	170	17	20		
	Ağırlık çalışması	Ankara	424	181	162	81	67,334	,000*
		Londra	207	160	29	18		
	Raket Sporları	Ankara	424	181	166	76	18,521	,000*
		Londra	207	123	66	18		
	Topla Yapılan Aktiviteler	Ankara	424	112	169	143	37,409	,000*
		Londra	207	97	81	29		
Doğa Sporları	Ankara	424	263	108	53	,259	,879	
	Londra	207	131	53	23			
Balık Avlamak	Ankara	424	280	103	41	2,830	,243	
	Londra	207	147	38	22			
Sosyal Etkinlikler	Akraba Ziyareti	Ankara	424	42	199	183	8,406	,038**
		Londra	207	10	91	105		
	Kurslar	Ankara	424	147	194	83	8,624	,013**
		Londra	207	48	110	49		
	Vakıf Dernek	Ankara	424	218	141	65	3,411	,182
		Londra	207	105	59	43		
	Dışarıda Yemek	Ankara	424	32	204	188	17,208	,001*
		Londra	207	7	75	124		
	Piknik	Ankara	424	112	230	82	,655	,721
		Londra	207	61	108	38		

*p<.01,**p<.05

Etkinlik Türleri	Yaşam Yeri	N	Katılım Sıklığı			X ²	p	
			Hiç	Bazen	Sık Sık			
Kültürel-Sanatsal Etkinlikler	Kitap Gazete	Ankara	424	27	157	240	5,760	,056
		Londra	207	8	61	138		
	Sinema	Ankara	424	46	237	141	9,227	,010*
		Londra	207	10	109	88		
	Konserler	Ankara	424	92	252	80	2,639	,267
		Londra	207	35	136	36		
	Tiyatro	Ankara	424	166	197	61	19,868	,000*
		Londra	207	46	132	29		
	Sergiler Kermesler	Ankara	424	216	162	46	7,189	,027**
		Londra	207	83	92	32		
	Müze Ziyareti	Ankara	424	172	193	58	2,308	,511
		Londra	207	74	106	27		
Turistik Etkinlikler	Kent Dışı Geziler	Ankara	424	123	241	60	6,779	,079
		Londra	207	43	130	33		
	Dinlenme Gezileri	Ankara	424	163	211	49	9,123	,028**
		Londra	207	80	86	41		
	Uzun Tatiller	Ankara	424	93	191	140	8,064	,018**
		Londra	207	29	90	88		

*p<.01,**p<.05

Tablo 23 incelendiğinde boş zamanlarda yapılan rekreasyonel aktiviteler içerisinde Ankara'da yaşayan katılımcılar daha çok topla yapılan fiziksel etkinlikleri tercih ederken, Londra'da yaşayan katılımcıların daha çok rekreasyonel amaçlı yürüyüşleri tercih ettikleri görülmektedir. Fiziksel etkinlikler içerisinde ağırlık çalışmaları, raket sporları ve topla yapılan sporlarda Ankara ve Londra'da yaşayan katılımcıların etkinliklere katılım sıklıklarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sosyal etkinlikler içerisinde hem Ankara hem de Londra'da yaşayan katılımcıların akraba arkadaş ziyaretleri ve dışarıda yemek etkinliklerine katılmayı tercih ettikleri görülmüştür. Sosyal etkinlikler içerisinde akraba ve arkadaş ziyaretleri, kurslar ve dışarıda yemek etkinliklerine katılım

sıklıklarında yaşam yerine göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Kültürel ve sanatsal etkinlikler incelendiğinde, her iki yerde yaşayan katılımcılarında kitap, gazete ve dergi okumak ve sinemaya gitmek etkinliklerini tercih ettikleri görülmektedir. Kültürel ve sanatsal etkinlikler içerisinde sinema, tiyatro ve sergi-kermes etkinliklerine katılım sıklıklarında yaşam yerine göre anlamlı farklılık vardır. Turistik etkinliklerden en çok uzun tatiller ve kent dışı geziler her iki yaşam yeri içinde en çok tercih edilen etkinlikler olurken, dinlenme gezileri ve uzun tatiller etkinliklerine katılım sıklıklarında yaşam yerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Katılımcıların boş zaman aktivitesi olarak katıldıkları rekreasyonel etkinliklerin dışında kalan diğer etkinliklerin yaşam yeri değişkenine göre çapraz tablo ve dağılımların yaşam yerine göre anlamlılığına ilişkin Ki-Kare değerleri Tablo 24'de verilmiştir.

Tablo 24. Katılınan Diğer Etkinliklerin Yaşam Yeri Değişkenine Göre Çapraz Tablo Ve Dağılımların Yaşam Yerine Göre Anlamlılığına İlişkin Ki-Kare Değerleri

Diğer Etkinlikler	Yaşam Yeri	N	Katılım Sıklığı			χ ²	p
			Hiç	Bazen	Sık Sık		
Tv-Video İzleme	Ankara	424	36	172	216	2,784	,426
	Londra	207	15	79	112		
Müzik Dinleme	Ankara	424	27	102	295	1,158	,560
	Londra	207	13	42	152		
Bilgisayar Oyunları	Ankara	424	124	131	168	20,049	,000*
	Londra	207	94	62	51		
Bahçe İşleri	Ankara	424	251	114	59	3,449	,327
	Londra	207	129	55	22		
Alış Veriş	Ankara	424	78	221	125	21,352	,000*
	Londra	207	19	93	94		
Kahvehane Klüp	Ankara	424	124	185	114	3,959	,452
	Londra	207	64	80	62		
İçki içme	Ankara	424	156	141	127	2,523	,283
	Londra	207	79	78	50		
Kumar	Ankara	424	299	77	48	7,786	,019**
	Londra	207	166	21	20		
Hiçbir şey Yapmama	Ankara	424	284	91	49	,220	,896
	Londra	207	135	46	26		

*p<.01,**p<.05

Tablo 24 incelendiğinde boş zamanlarda katılınan fiziksel, sosyal, kültürel-sanatsal ve turistik etkinlikler dışında katılımcıların en çok televizyon-video izleme ve müzik dinleme etkinliklerine katılmayı tercih ettikleri görülmüştür. Diğer etkinlikler içerisinde bilgisayar oyunları (p<,01), alışveriş (p<,01) ve kumar (p<,05) etkinliklerine katılım sıklıklarında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür.

Bireylerin katıldıkları rekreasyonel etkinliklerin gelir durumu değişkenine göre çapraz tablo ve dağılımların gelir düzeyine göre anlamlılığına ilişkin Ki-Kare değerleri Tablo 25’de verilmiştir.

Tablo 25. Ankara Kentinde Katılan Etkinliklerin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çapraz Tablo Ve Dağılımların Gelir Düzeyine Göre Anlamlılığına İlişkin Ki-Kare Değerleri

Etkinlik Türleri	Gelir Düzeyi	N	Katılım Sıklığı			X ²	p
			Hiç	Bazen	Sık Sık		
Yürüme	Kötü	42	13	17	8	4,237	,375
	Normal	269	69	129	58		
	İyi	113	40	45	22		
Yavaş Koşu	Kötü	42	13	16	9	,916	,922
	Normal	269	97	112	47		
	İyi	113	39	45	23		
Aerobik Yoga	Kötü	42	24	4	10	4,359	,360
	Normal	269	155	59	42		
	İyi	113	66	23	18		
Uzak Doğu Sporları	Kötü	42	27	6	5	1,233	,873
	Normal	269	194	34	28		
	İyi	113	79	18	10		
Ağırlık çalışması	Kötü	42	15	15	8	2,634	,621
	Normal	269	104	104	48		
	İyi	113	50	34	23		
Raket Sporları	Kötü	42	16	13	9	7,684	,262
	Normal	269	119	98	38		
	İyi	113	36	47	24		
Topla Yapılan Aktiviteler	Kötü	42	5	15	18	8,123	,087
	Normal	269	75	98	83		
	İyi	113	28	50	29		
Doğa Sporları	Kötü	42	27	7	4	2,913	,572
	Normal	269	153	72	31		
	İyi	113	68	24	15		
Balık Avlamak	Kötü	42	23	13	2	3,467	,483
	Normal	269	170	62	24		
	İyi	113	73	22	12		

Etkinlik Türleri	Gelir Düzeyi	N	Katılım Sıklığı			X ²	p		
			Hiç	Bazen	Sık Sık				
Sosyal Etkinlikler	Akraba Ziyareti	Kötü	42	5	22	11	3,303	,508	
		Normal	269	26	118	112			
		İyi	113	10	49	48			
	Kurslar	Kötü	42	21	14	3	13,428	,009**	
		Normal	269	92	117	47			
		İyi	113	28	50	29			
	Vakıf Dernek	Kötü	42	24	12	2	5,161	,271	
		Normal	269	136	79	41			
		İyi	113	50	40	17			
	Dışarıda Yemek	Kötü	42	2	20	16	1,201	,878	
		Normal	269	22	126	108			
		İyi	113	8	49	50			
	Piknik	Kötü	42	10	22	6	1,554	,817	
		Normal	269	67	137	52			
		İyi	113	33	52	22			
	Kültürel-sanatsal Etkinlikler	Kitap Gazete	Kötü	42	2	20	16	9,008	,061
			Normal	269	22	89	145		
			İyi	113	3	37	67		
Sinema		Kötü	42	6	23	9	3,749	,441	
		Normal	269	30	139	87			
		İyi	113	8	60	39			
Konserler		Kötü	42	7	25	6	1,439	,837	
		Normal	269	58	153	45			
		İyi	113	23	61	23			
Tiyatro		Kötü	42	14	20	4	5,269	,261	
		Normal	269	108	112	36			
		İyi	113	33	54	20			
Sergiler Kermesler		Kötü	42	24	12	2	4,484	,344	
		Normal	269	129	101	26			
		İyi	113	49	43	15			
Müze Ziyareti		Kötü	42	16	19	3	1,404	,843	
		Normal	269	107	113	36			
		İyi	113	42	50	15			

Etkinlik Türleri	Gelir Düzeyi	N	Katılım Sıklığı			X ²	p	
			Hiç	Bazen	Sık Sık			
Turistik Etkinlikler	Kent Dışı Geziler	Kötü	42	11	23	4	2,039	,729
		Normal	269	70	149	37		
		İyi	113	35	55	17		
	Dinlenme Gezileri	Kötü	42	15	21	2	3,778	,707
		Normal	269	97	129	29		
		İyi	113	43	48	16		
	Uzun Tatiller	Kötü	42	8	16	14	,618	,961
		Normal	269	56	117	83		
		İyi	113	21	48	38		

**p<.01

Tablo 25 incelendiğinde, Ankara'daki gelir düzeyi düşük, normal ve iyi olanların sıklıkla katıldıkları fiziksel etkinliğin topla yapılan etkinlikler olduğu görülmüştür. Sosyal etkinliklerden dışarıda yemek yemenin ve akraba ziyaretlerinin tüm gelir düzeyindeki katılımcıların sıklıkla yaptığı sosyal etkinliklerden olduğu görülmektedir. Kitap-gazete okumanın her üç gelir düzeyindeki katılımcıların sıklıkla yaptıkları kültürel etkinliklerden olduğu ve son olarak uzun tatillerin yine her üç gelir düzeyi için sıklıkla yapılan aktivite olduğu görülmüştür. Sosyal etkinlikler içerisinde yer alan kurslarda gelir düzeyine göre katılım sıklıklarına ilişkin dağılımlarda anlamlı bir farklılık görülmüştür (p<.01).

Ankara'daki katılımcıların boş zaman aktivitesi olarak katıldıkları rekreasyonel etkinliklerin dışında kalan diğer etkinliklerin gelir düzeyi değişkenine göre çapraz tablo ve dağılımların gelir düzeyine göre anlamlılığına ilişkin Ki-Kare değerleri Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26. Ankara Kentinde Katılınan Diğer Etkinliklerin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çapraz Tablo Ve Dağılımların Gelir Düzeyine Göre Anlamlılığına İlişkin Ki-Kare Değerleri

Diğer Etkinlikler	Gelir Düzeyi	N	Katılım Sıklığı			X ²	p
			Hiç	Bazen	Sık Sık		
Tv-Video İzleme	Kötü	42	3	14	21	2,962	,564
	Normal	269	21	110	125		
	İyi	113	10	36	61		
Müzik Dinleme	Kötü	42	2	8	28	1,564	,818
	Normal	269	16	64	176		
	İyi	113	8	21	78		
Bilgisayar Oyunları	Kötü	42	9	8	21	5,223	,516
	Normal	269	76	81	98		
	İyi	113	32	36	39		
Bahçe İşleri	Kötü	42	21	9	8	2,036	,729
	Normal	269	155	66	35		
	İyi	113	64	30	13		
Alış Veriş	Kötü	42	3	29	6	10,173	,038*
	Normal	269	51	127	78		
	İyi	113	21	52	34		
Kahvehane Klüp	Kötü	42	8	19	11	4,548	,603
	Normal	269	76	108	72		
	İyi	113	34	43	29		
İçki içme	Kötü	42	12	17	9	5,683	,224
	Normal	269	87	86	83		
	İyi	113	47	32	28		
Kumar	Kötü	42	30	5	3	5,375	,251
	Normal	269	171	49	36		
	İyi	113	81	18	8		
Hiçbir şey Yapmama	Kötü	42	26	10	2	3,611	,461
	Normal	269	166	58	32		
	İyi	113	76	18	13		

*p<.05

Tablo 26 incelendiğinde sırasıyla mzık dinleme, TV-video izleme ve bilgisayar oyunları ile oynamanın Ankara'daki her üç gelir düzeyindeki katılımcılar için de sıklıkla yapılan diğer etkinlikler olduğu görülmüştür. Diğer etkinlikler içerisinde alışveriş etkinliğine ilişkin katılım sıklıklarının dağılımlarında gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<.05$).

Londra'daki katılımcıların boş zaman aktivitesi olarak katıldıkları rekreasyonel etkinliklerin gelir durumu değişkenine göre çapraz tablo ve dağılımların gelir düzeyine göre anlamlılığına ilişkin Ki-Kare değerleri Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 27. Londra Kentinde Katılınan Rekreatif Etkinliklerin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çapraz Tablo ve Dağılımların Gelir Düzeyine Göre Anlamlılığına İlişkin Ki-Kare Değerleri

Etkinlik Çeşitleri	Gelir Düzeyi	N	Katılım Sıklığı			X ²	p	
			Hiç	Bazen	SıkSık			
Fiziksel Etkinlikler	Yürüme	Kötü	68	21	28	19	3,559	,469
		Normal	109	28	54	24		
		İyi	30	9	17	4		
	Yavaş Koşu	Kötü	68	29	32	7	4,432	,351
		Normal	109	54	34	18		
		İyi	30	14	11	5		
	Aerobik Yoga	Kötü	68	33	20	15	5,348	,253
		Normal	109	58	29	19		
		İyi	30	22	5	3		
	Uzak Doğu Sporları	Kötü	68	56	6	6	2,323	,677
		Normal	109	85	8	13		
		İyi	30	26	3	1		
	Ağırlık çalışması	Kötü	68	47	14	7	6,087	,193
		Normal	109	83	14	9		
		İyi	30	27	1	2		
	Raket Sporları	Kötü	68	43	21	4	1,597	,809
		Normal	109	60	35	11		
		İyi	30	19	9	2		
Topla Yapılan Aktiviteler	Kötü	68	29	29	10	2,631	,621	
	Normal	109	53	37	16			
	İyi	30	15	13	2			
Doğa Sporları	Kötü	68	45	16	7	1,456	,834	
	Normal	109	66	29	11			
	İyi	30	17	8	5			
Balık Avlamak	Kötü	68	49	14	5	2,647	,619	
	Normal	109	76	16	14			
	İyi	30	20	7	3			
Sosyal Etkinlikler	Akraba Ziyareti	Kötü	68	1	35	31	7,537	,274
		Normal	109	8	44	54		
		İyi	30	1	11	18		
	Kurslar	Kötü	68	16	36	16	,098	,999
		Normal	109	23	58	25		
		İyi	30	7	16	7		
	Vakıf Dernek	Kötü	68	38	18	12	1,774	,777
		Normal	109	49	32	25		
		İyi	30	16	8	6		
	Dışarıda Yemek	Kötü	68	1	27	40	3,033	,805
		Normal	109	5	37	63		

	Gelir Düzeyi	N	Katılım Sıklığı			X ²	p	
			Hiç	Bazen	SıkSık			
Kültürel-Sanatsal Etkinlikler	Piknik	İyi	30	1	9	20	1,740	,783
		Kötü	68	22	35	11		
		Normal	109	33	54	19		
	Kitap Gazete	İyi	30	6	18	6	1,654	,799
		Kötü	68	3	21	44		
		Normal	109	5	30	71		
	Sinema	İyi	30	0	10	20	8,012	,091
		Kötü	68	1	40	27		
		Normal	109	9	50	47		
	Konserler	İyi	30	0	19	11	2,297	,681
		Kötü	68	10	49	9		
		Normal	109	19	66	21		
	Tiyatro	İyi	30	6	18	6	5,421	,247
		Kötü	68	14	49	5		
		Normal	109	27	61	18		
	Sergiler Kermesler	İyi	30	5	21	4	3,953	,412
		Kötü	68	24	35	9		
		Normal	109	43	46	17		
Müze Ziyareti	İyi	30	15	9	6	,778	,941	
	Kötü	68	25	35	8			
	Normal	109	39	52	15			
Turistik Etkinlikler	Kent Dışı Geziler	İyi	30	9	17	4	10,020	,124
		Kötü	68	15	43	10		
		Normal	109	25	63	18		
	Dinlenme Gezileri	İyi	30	2	22	5	,890	,926
		Kötü	68	27	30	11		
		Normal	109	41	43	22		
	Uzun Tatiller	İyi	30	11	12	7	7,808	,099
		Kötü	68	9	37	22		
		Normal	109	15	44	47		
	İyi	30	4	8	18			

Tablo 27 incelendiğinde, Londra'daki gelir düzeyi düşük, normal ve iyi olanların sıklıkla katıldıkları fiziksel etkinliğin sırasıyla yürüyüş ve yavaş tempo koşu olduğu görülmüştür. Sosyal etkinliklerden sırasıyla dışarıda yemek yemenin ve akraba ziyaretlerinin tüm gelir düzeyindeki katılımcıların sıklıkla yaptığı sosyal etkinliklerden olduğu

görülmektedir. Kitap-gazete okumanın her üç gelir düzeyindeki katılımcıların sıklıkla yaptıkları kültürel etkinliklerden olduğu ve son olarak uzun tatillerin yine her üç gelir düzeyi için sıklıkla yapılan aktivite olduğu görülmüştür.

Londra'daki katılımcıların boş zaman aktivitesi olarak katıldıkları rekreasyonel etkinliklerin dışında kalan diğer etkinliklerin gelir düzeyi değişkenine göre çapraz tablo ve dağılımların gelir düzeyine göre anlamlılığına ilişkin Ki-Kare değerleri Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28. Londra Kentinde Katılınan Diğer Etkinliklerin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Çapraz Tablo ve Dağılımların Gelir Düzeyine Göre Anlamlılığına İlişkin Ki-Kare Değerleri

Diğer Etkinlikler	Gelir Düzeyi	N	Katılım Sıklığı			X ²	p
			Hiç	Bazen	Sık Sık		
TV-Video İzleme	Kötü	68	5	31	32	11,414	,076
	Normal	109	10	35	61		
	İyi	30	0	11	18		
Müzik Dinleme	Kötü	68	4	10	54	4,948	,293
	Normal	109	5	25	76		
	İyi	30	4	6	20		
Bilgisayar Oyunları	Kötü	68	28	25	15	6,360	,174
	Normal	109	54	27	25		
	İyi	30	9	10	11		
Bahçe İşleri	Kötü	68	43	19	6	3,648	,724
	Normal	109	68	26	12		
	İyi	30	15	10	5		
Alış Veriş	Kötü	68	6	33	29	3,134	,792
	Normal	109	10	45	51		
	İyi	30	3	15	12		
Kahvehane Klüp	Kötü	68	22	29	17	2,534	,865
	Normal	109	32	38	35		
	İyi	30	10	12	8		
İçki içme	Kötü	68	24	31	13	4,975	,290
	Normal	109	41	34	31		
	İyi	30	13	12	5		
Kumar	Kötü	68	58	5	5	3,290	,511
	Normal	109	83	13	10		
	İyi	30	22	3	5		
Hiçbir şey Yapmama	Kötü	68	50	13	5	6,255	,181
	Normal	109	62	29	15		
	İyi	30	21	4	5		

Tablo 28 incelendiğinde, Londra'daki katılımcıların her üç gelir düzeyi için sırasıyla müzik dinleme, TV-Video izleme ve alışverişin

sıklıkla yapılan diğer etkinlikler arasında olduğu görülmektedir. Kumar oynama sıklıkla yapılan etkinlikler içerisinde her üç gelir düzeyi için de en son tercih edilen etkinlik olarak bulunmuştur.

Ankara'daki katılımcıların boş zaman etkinliklerine nerede katıldıklarına ilişkin frekans dağılımı ve yüzde değerleri Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29. Ankara'daki Katılımcıların Boş Zaman Etkinliklerine Nerede Katıldıklarına İlişkin Frekans Tablosu

		N	%
Kamuya Ait Alanlar	Evet	157	37.0
	Hayır	267	63.0
Özel sektöre Ait Alanlar	Evet	232	54.7
	Hayır	192	45.3
Ev Ortamında	Evet	285	67.2
	Hayır	139	32.8
Doğal Açık Alanlarda	Evet	227	53.5
	Hayır	197	46.5
Şehir Kasaba Yolları	Evet	106	25.0
	Hayır	318	75.0
Diğer	Evet	12	2.8
	Hayır	412	97.2

Tablo 29 incelendiğinde, Ankara'daki katılımcıların daha çok ev ortamında yapılan boş zaman etkinliklerine katıldıkları görülmektedir.

Londra'daki katılımcıların boş zaman etkinliklerine nerede katıldıklarına ilişkin Frekans dağılımı ve yüzdelik değerleri Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30: Londra'daki Katılımcıların Boş Zaman Etkinliklerine Nerede Katıldıklarına İlişkin Frekans Tablosu

		N	%
Kamuya ait alanlar	Evet	169	81.6
	Hayır	38	18.4
Özel sektöre ait alanlar	Evet	91	44.0
	Hayır	116	56.0
Ev ortamında	Evet	154	74.4
	Hayır	53	25.6
Doğal- açık alanlarda	Evet	82	39.6
	Hayır	125	60.4
Şehir kasaba yolları	Evet	89	43.0
	Hayır	118	57.0
Diğer	Evet	6	2.9
	Hayır	201	97.01

Tablo incelendiğinde Londra'daki katılımcıların daha çok kamuya ait alanlarda ortamında yapılan boş zaman etkinliklerine katıldıkları görülmektedir.

5. TARTIŞMA

Bu bölümde, Londra ve Ankara İlleri'nde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin boş zaman tutumları; boş zaman tutum ölçeğinin alt boyutlarının cinsiyet, yaş, boş zaman yeterliği, gelir durumu, yaşam yeri ve inanç etkisi değişkenlerine göre verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir. Ayrıca, katılan fiziksel, sosyal, kültürel, turistik ve diğer rekreatif etkinliklerin yaşam yeri ve gelir düzeyi değişkenine ilişkin verilen cevaplar ile Ankara ve Londra'daki katılımcıların boş zaman etkinliklerine nerede katıldıklarına ilişkin bulgular da incelenmiştir.

Boş zaman tutumu, Ankara'daki bireylerin cinsiyetlerine göre genel olarak farklılık göstermektedir (Tablo 11). Bununla beraber, Londra'daki bireylerin cinsiyetlerine göre ise genel anlamda farklılık göstermemektedir (Tablo 12). Yani, Londra'da bireylerin kız ya da erkek olmasının, bireyin boş zaman tutumlarında herhangi bir değişikliğe sebep olmazken, Ankara'daki bireylerde bu durumun tam tersi şekilde olduğu görülmektedir. Ayrıca, Ankara'daki erkek bireylerin ($\bar{X} = 141,25 \pm 17,31$) boş zaman tutumları, kızlara ($\bar{X} = 139,29 \pm 19,39$) göre daha olumlu olduğu söylenebilir. Bu durumun sebebi, Türkiye gibi geleneksel denilebilecek toplumlarda kızlar ve erkekler arasındaki roller örf ve adetlerle birbirinden ayrılrsa da, İngiltere gibi daha modern toplumlarda cinsiyet farklılığının, insanların tutum ve davranışlarında daha az yansıdığı şeklinde olabilir. Belirtilen bu tutumların, boş zamana yönelik olan davranışlara yansımaları da kadın-erkek farklılaşmasından kaynaklanabilmektedir¹⁰⁵. Örneğin; bazı aktivitelerin daha fazla fiziksel aktivite gerektiriyor olması, kızların ve erkeklerin farklı toplumsallaşma deneyimlerinin olması, kadınların çoğunlukla geleneksel ev merkezli konumda bulunması, genellikle kadınların sosyo-ekonomik statüsünün düşüklüğü gibi nedenler sayılabilir¹⁰⁶.

Diğer taraftan, araştırmamızda Ankara'daki bireylerin cinsiyetlerine göre Boş Zaman Tutum Ölçeği'nin alt boyutlarına bakıldığında, bilişsel alt boyutta farklılık görülürken, duyuşsal ve davranışsal alt boyutlarında ise herhangi bir farklılık görülmemektedir. Londra'daki bireylerde ise cinsiyetlerine göre boş zaman tutum ölçeği'nin alt boyutlarına bakıldığında, üç alt boyutta da herhangi bir farklılık belirmemektedir. Deng ve arkadaşlarının Kanada'da yaşayan Çinliler ile Kanada'da yaşayan İngilizlerin boş zaman tutumlarını karşılaştıran araştırmalarında, bu bulguya paralel olarak; İngilizler ve Çinlilerin boş zaman tutumlarının cinsiyete göre üç alt boyutta da herhangi bir farklılık görülmemektedir⁶⁶. Chung ve Philips de Tayvan ve Amerika'daki lise öğrencilerinin boş zaman tutumlarında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar bulmuşlardır. Buna göre, Amerikalı öğrenciler, Tayvanlı öğrencilerden daha fazla boş zaman tutum değerine sahiptir⁶⁹.

Araştırmamıza paralel olan, fakat doğrudan boş zamana yönelik tutumu içermeyen bazı çalışmalar da bulunmaktadır. Stelzer ve arkadaşlarının Avusturya- Çek Cumhuriyeti- İngiltere ve Amerika ülkelerinde öğrenim gören lise öğrencilerinin beden eğitime yönelik olan tutumlarına ilişkin çalışmalarının sonuçlarına göre; İngiltere'de öğrenim gören erkek ve kız öğrencileri arasında beden eğitime yönelik olan tutumlarında herhangi bir fark görülmediği belirtilmektedir⁷⁰. Diğer taraftan, Taeho, Amerika Birleşik Devletleri'nde öğrenim gören Uluslar arası kolej öğrencilerinin fiziksel aktiviteye yönelik tutumlarını araştırdığı çalışmasında, cinsiyet değişkenine göre önemli farklılıklar olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, farklı ülkelere gelen öğrencilerin fiziksel aktivitelere yönelik olan tutumlarının her iki cinsiyette de daha olumlu olabilmesi için, öğrencilerin anlayıp, sevebileceği kampüs rekreasyon programlarının önemini de vurgulamıştır¹⁰⁷.

Boş zaman tutumu, Ankara'daki bireylerin yaşlarına göre genel olarak farklılık göstermemektedir (Tablo 13). Bununla beraber, Londra'daki bireylerin yaşa göre boş zaman tutumlarında genel anlamda farklılık görülmektedir (Tablo 14). Yani, Ankara'daki bireylerin 17-21 ve 22 üstü yaş değerlerinde, boş zaman tutumlarında herhangi bir değişiklik meydana gelmezken, Londra'da boş zaman tutumu yaşa göre değişmektedir. Bununla beraber, Londra'daki öğrencilerin yaşa göre Boş Zaman Tutum Ölçeği'nin alt boyutlarına bakıldığında, bilişsel alt boyutunda farklılık görülürken, duyuşsal ve davranışsal alt boyutlarında ise herhangi bir farklılık görülmemektedir ve 22 yaş ve üstü öğrencilerin bilişsel alt boyutuna göre olan tutumu, 17-21 yaş aralığındaki öğrencilerden daha olumludur ($\bar{X} = 51,42$, $\bar{X} = 48,66$). Green ve arkadaşlarının belirttiklerine göre, İngiltere'de çok çeşitli aktivite içeren beden eğitimi programlarının geliştirilmesiyle, öğrencilere yaşamboyu katılabilecekleri boş zaman değerlendirme seçenekleri sunulmaktadır. Bunun sonucunda da, öğrencilerin yaşları arttıkça daha fazla aktivite öğrendikleri ve ilerde de yapabilecekleri boş zaman değerlendirme alışkanlıklarına sahip olmaktadır¹⁰⁸. Böylece, yaşları ilerleyen öğrencilerin boş zamana yönelik tutumlarının da olumlu yönde artmakta olduğu söylenebilir. Aynı şekilde, Cheng ve arkadaşları da 6 farklı ülkede öğrenim gören üniversite öğrencilerinin rekreasyonel spora olan katılımlarını karşılaştırmalı olarak ele aldıkları çalışmalarında, rekreasyonel spora katılımlarının yaşa göre değişiklik gösterdiğini belirtmişlerdir⁷⁴. Üniversite Gençliği 2001 Araştırması'na göre, Türkiye'de üniversite öğrencilerinin boş zaman değerlendirmelerine bakıldığında %53'den daha fazlasının eğlence türü faaliyetlerle geçirdiği söylenmektedir⁹⁹. Böylece, Türkiye'deki öğrencilerin yaşa göre boş zaman değerlendirme şekillerinin büyük oranda farklılaşmadığı ve bu sebepten dolayı da boş zaman tutumlarının yaşa göre değişiklik göstermediği söylenebilir.

Gelir düzeyinin etkisi, hem Londra hem de Ankara'daki bireylerin boş zaman tutumlarında herhangi bir değişikliğe neden olmamaktadır (Tablo 15 ve Tablo 16). Bir başka deyişle, öğrencilerin boş zaman tutumları her üç alt boyutta da gelir düzeylerine bağlı olarak değişmemektedir. Yapılan bir çalışma, öğrencilerin elde ettikleri gelir ile geçimlerini karşılayabildiklerini söylemektedir ve öğrencilerin gelir gereksinim oranlarının mevcut aylık gelirleriyle dengeli olduğunu söylemektedir⁹⁵. Yani, boş zaman tutumlarında gelirin değişikliğe sebep olmamasında öğrencilerin gelire yönelik olan tutumlarının bu yönde olmasıyla ilişkisi olduğu söylenebilir. Karaküçük ve arkadaşlarının 'Türk Toplumunun Boş Zaman Davranış Profilleri' ile ilgili yaptıkları araştırmalarında, katılımcıların %35,6'sının aylık toplam gelirlerinin 1201-1500 TL aralığında yer aldığını ve bireylerin %58,8'inin toplumda kişilerin genel refah düzeylerini düşündüklerinde sahip oldukları bu gelir düzeyini normal olarak değerlendirmektedirler¹⁰⁹. Yani, bireylerin gelir durumunu normal olarak görmeleri de gelir etkisinin bireylerin boş zaman tutumlarında değişikliğe sebep olmamasının nedenleri arasında olabilir. Bununla beraber, iki kentte de, gelir düzeyi değişkenine göre en düşük değeri davranışsal alt boyutu (Londra $\bar{X} = 126,12$; Ankara $\bar{X} = 130,32$) almaktadır. Bu bulgulara zıt olarak, Deng ve arkadaşları, İngilizlerin boş zaman tutumunun bilişsel ve duyuşsal alt boyutlarında gelir açısından anlamlı bir fark görmezken, davranışsal alt boyutunda gelirin oldukça önemli olduğunu vurgulamışlardır. Aynı şekilde, Karaküçük ve arkadaşları da gelir durumundaki artışa paralel olarak boş zamanları değerlendirmede daha az güçlük yaşadığını belirtmektedirler.

Ankara ve Londra'daki bireylerin boş zaman tutumları, boş zaman yeterliliği değişkenine göre değişmemektedir (Tablo 17 ve Tablo 18). Bununla beraber, boş zamanını yetersiz, normal ve yeterli bulan öğrencilerin, boş zaman tutumlarında en düşük puanı davranışsal alt boyutuna verdikleri, en yüksek puanı ise bilişsel alt boyutuna verdikleri

görülmektedir. Bu durum, genel olarak öğrencilerin boş zaman hakkında genel bilgi ve inançlara sahip olduklarını, fakat bu durumu gündelik yaşamlarında var olan boş zaman davranışlarına tam olarak yansıtamadıklarını gösterebilir. Öğrencilerin sağlık durumu, aldıkları sorumluluklar, sosyo-ekonomik durumları, çevresel-fiziksel şartlar vb. bu sonuçların sebepleri arasında yer alabilir. Sindik ve arkadaşları yaptıkları çalışmada, öğrencilerin boş zamanlarına yönelik olan tutumlarının, öğrencilerin var olan boş zaman kullanımlarına etkisi olduğunu belirtmişlerdir⁶⁸.

Londra ve Ankara'daki öğrencilerin boş zaman tutumları yaşam yerlerine göre (kırsal, kentsel, metropol) değişmemektedir (Tablo 19 ve Tablo 20). Yapılan araştırmalar, kitle iletişim araçlarının günümüzde olan kullanımının artmasına paralel olarak, yeni alışkanlıklara ve tutumlara sahip bir gençliğin ortaya çıktığını göstermektedir. Ayrıca, aynı sosyal çevreyi ve aynı iletişim araçlarını kullanan gençlerin tutum ve davranışlarında benzerlikler ortaya çıktığı da söylenmektedir. Bireylerin boş zaman değerlendirme anlayışı konusunda sosyal ve dijital çevrenin önemi de vurgulanmaktadır¹⁰. TÜİK verilerine göre, yaşları 16-34 arasındaki kesimler bilgisayarı ve interneti en çok kullanan kişilerdir⁹⁵. İngiltere'de yayınlanan bir raporda ise, üniversite öğrencilerinin boş zamanları değerlendirmelerinde internetin ve sosyal paylaşım sitelerinin (facebook vb.) çok önemli bir yerinin olduğu belirtilmektedir¹¹⁰. Böylece, kırsal, kentsel ya da metropolde yaşamış öğrencilerin tutumlarında da, aynı dijital platformlardan bilgi aldıkları ve aynı sosyal çevreyi paylaştıkları için yaşam yerlerine göre çeşitli benzerlikler olduğu söylenebilir.

Ankara'daki bireylerin boş zaman tutumları genel olarak inanç değişkenine göre değişmediği belirlenmiştir (Tablo 21). Bununla beraber, boş zaman tutumunun bilişsel alt boyutunda farklılık bulunmuştur. Londra'da ise boş zaman tutumunun alt boyutlarının inanç etkisine göre

değişmediği bulunmuştur (Tablo 22). Tutumlar, belirli değer yargılarının ve inançların arkasında gizlidirler. Ancak yaşam olayları karşısında davranış ve hareket biçimleri olarak şekillenirler. Dayandıkları inanç ve değer yargıları devam ettikçe devamlılıklarını sürdürürler. İnançlar ise tutum yapılarına girdikçe özel dinamik baskılar altına girmiş sayılırlar. Hatta belirli bir tutum içerisinde bir inanç özelliğini kaybedebilir veya değişebilir. Çünkü tutumlar dış çevresel etkilerle devamlı baskı altında bulunurlar ve bu durum onların değişmesine neden olabilir¹¹¹. Yani, gençlerin boş zaman tutumları da çevresel etmenlerin etkisinden kaynaklı olarak genel olarak inanç değişkeninden etkilenmeyebilir. Bu duruma paralel olarak, Demir'in yaptığı bir çalışmaya göre, üniversite öğrencilerinin boş zaman faaliyetlerine katılmalarını etkileyen faktörler ve bu faktörlerin boş zaman tercihleri üzerine etki derecelerine bakıldığında inanç etkisinin son sıralarda (45 faktörden 43. sırada) yer aldığı belirtilmiştir¹¹².

Ankara'da yaşayan öğrencilerin boş zamanlarda yapılan rekreasyonel aktiviteler içerisinde en çok topla yapılan fiziksel etkinliği tercih ederken, Londra'da yaşayan öğrencilerin daha çok rekreasyonel amaçlı yürüyüşleri tercih ettikleri görülmektedir (Tablo 23). Bu etkinlikler, öğrencilerin gelir durumlarına göre değişmediği de belirtilmektedir. Yani, gelir durumu düşük, normal ve iyi olan öğrenciler Ankara'da yine topla yapılan aktiviteleri seçmekte, Londra'da ise rekreasyonel amaçlı yürüyüşleri tercih etmektedirler (Tablo 25-27). Ayrıca, Londra'da öğrenim gören öğrencilerin daha çok kamuya ait alanlarda boş zaman etkinliklerine katıldıkları da görülmektedir (Tablo 30). Bu veriler İngiltere'de her yıl yapılan Genel Hanehalkı Araştırması'nın değerleriyle de paralellik göstermektedir^{5,94}. Buna göre, genel anlamda İngiliz toplumunun %35'i yürüyüş yapmayı seçmektedir. Bu durum, Londra'da yer alan park ve yürüyüş yollarının oldukça fazla olmasıyla açıklanabilir. Kentte, Bushy Park, The Green Park, Greenwich Park, Kensington Gardens, The Regent's Park, Richmond Park, St James Park ve Hyde Park olmak üzere

sekiz adet birçok farklı rekreatif etkinliği içeren kamuya açık kraliyet park alanları (royal parks) bulunmaktadır. Ayrıca bu parklara ek olarak kamu parkları (public parks) da (Victoria Park, Battersea, Finsbury ve Southwark) ve kent içerisinde yer alan birçok küçük açık-yeşil park alanları da sayılabilir. Örneğin, ulaşımı çok kolay olan ve kent merkezinde yer alan Hyde Park 350 dönüm alan kaplamakta ve içerisinde oldukça çeşitli yürüyüş yolları bulunmaktadır¹¹³.

Ağırlık çalışmaları, raket sporları ve topla yapılan sporlarda Ankara ve Londra'da yaşayan katılımcıların etkinliklere katılım sıklıklarında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Tablo 23). Ankara'daki öğrenciler, bu sayılan aktivitelere daha sık katılmaktadırlar. Bunun sebebi, öğrencilerin daha çok üniversite bünyesinde yer alan spor alanlarından yararlanması olabilir (fitness salonları, futbol sahaları ve tenis kortları vb.). Diğer bir deyişle, öğrencilerin kampüslerinin dışında yer alan spor alanlarını pek fazla tercih etmediklerini söyleyebiliriz. Bu değerlendirmeye paralel olarak, yapılan bir araştırmada, Türkiye'de öğrencilerin sadece %9.1'inin boş zamanlarını değerlendirmek için öncelikli olarak spor yapmayı tercih ettiklerini belirtmektedir⁹⁹. Bu değerlerin oldukça düşük olduğu açıktır. Diğer taraftan, Balcı ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada Ankara'daki üniversite öğrencilerinin ilk tercihleri dikkate alındığında öğrencilerin ağırlıklı olarak aktif katılabilirleri etkinliklerin öncelikli tercih edildikleri saptanmıştır¹¹⁴. Yine Balcı ve İlhan tarafından yapılan başka bir çalışmada ise öğrencilerin birinci sırada futbol oynamayı tercih ettiği sonucu, bu çalışmada elde edilen Ankarada'ki öğrencilerin en çok katıldıkları topla yapılan etkinliği tercih etme sonucu ile örtüşmektedir¹¹⁵. Ayrıca Cheng ve arkadaşları, öğrencilerin seçtikleri fiziksel etkinliklerde kültürel-toplumsal alt yapının da önemli olduğunu vurgulamışlardır. Buna göre, örneğin, Amerikalı öğrenciler daha çok basketbol, ağırlık çalışması ve voleybol sporlarını tercih ederken, Japon öğrenciler ise yürüyüş yapma, bowling ve bilyardoyu katıldıkları ilk üç fiziksel etkinlik olarak belirlemişlerdir⁷⁴.

Sosyal etkinlikler içerisinde hem Ankara hem de Londra'da yaşayan katılımcıların akraba-arkadaş ziyaretleri ve dışarıda yemek yeme etkinliklerine katılmayı seçtikleri görülmüştür (Tablo 23). Ayrıca, tercih edilen bu etkinliklerin gelir durumuna (kötü-normal-iyi) göre de değişmediği belirtilmiştir (Tablo 25-27). Bununla beraber akraba-arkadaş ziyaretleri, kurslara katılım ve dışarıda yemek etkinliklerine katılım sıklıklarında yaşam yerine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre Londra'daki bireylerin daha sık akraba- arkadaş ziyaretine, kurslara gittiği ve dışarıda yemek yeme etkinliklerine katılmaktadırlar. Bu durum, Londra'daki öğrencilerin sosyal etkinliklere daha fazla önem verdiği şeklinde yorumlanabilir. Karaküçük ve arkadaşlarının Ankara'da yaptığı araştırmada gelir düzeyi düşük olan katılımcıların diğerlerine göre dışarıda yemek-yeme aktivitesini daha az sıklıkla yaptıklarını belirtmişlerdir¹⁰⁹. Yani, gelir düzeyi de bir etken olabilir. Aynı şekilde, Ankara'daki katılımcıların daha çok ev ortamında yapılan boş zaman etkinliklerine katıldığı da bulunan sonuçlar arasındadır (Tablo 29). TÜİK verilerine göre, ev içinde yapılan rekreatif katılımlar oldukça yüksek olduğu (radyo dinleme: %66.7, TV izleme: %94,3 vb) belirtilmektedir⁹⁸. Buradan, Türkiye'deki öğrencilerin bu tutumunun genel Türkiye profilini yansıttığını, pasif ve ev odaklı rekreatif etkinliklerin seçiminin fazla olduğu söylenebilir. Aynı şekilde, Ankara'da yapılan başka bir çalışmada katılımcıların %80.8 gibi büyük bir oranının boş zamanlarını değerlendirme şekli olarak 'dinlenmeyi' tercih ettiklerini belirterek, pasif rekreasyonel etkinliği tercih edenlerin oranının oldukça fazla olduğunun bir kez daha altını çizmektedir¹⁰⁹. Ayrıca, Ankara ilinde öğrencilerin çeşitli kurslara katılımlarında gelir düzeyine göre katılım sıklıklarına ilişkin anlamlı bir farklılık görüldüğü de belirtilmiştir (Tablo 25). Buna göre, gelir durumu düşük olan öğrencilerin kurslara katılımları daha az olmaktadır. Çünkü, bilindiği gibi genel olarak kurslara katılımın belli bir maddi değeri olmakta ve gelir durumu müsait olmayan öğrenciler bu kurslara katılımda zorlanabilmektedirler.

Kültürel ve sanatsal etkinlikler incelendiğinde, her iki yerde yaşayan öğrencilerin kitap, gazete ve dergi okumak ve sinemaya gitmek etkinliklerini tercih ettikleri görülmektedir (Tablo 23). Ayrıca, tercih edilen bu etkinliklerin gelir durumuna (kötü-normal-iyi) göre de değişmediği belirtilmiştir (Tablo 25-27). İnternetin iletişim alanına girmesiyle birlikte de gazete okuma oranında büyük oranda artış meydana gelmektedir. Türkiye’de yapılan bir araştırmaya göre, gazete okuma oranı üniversitede % 93’tür⁹⁵. Bu oran, üniversitede eğitim gören öğrencilerin entelektüel yanına dikkat çekmektedir. Sinema ise, yaygın bir kültürel etkinlik ortamı ve aracıdır. Sinema kültürünü benimsemiş olmak, belli bir yaşam biçimi içerisinde belli bir toplumsal ve kültürel çevrede toplumsallaşmış olmayı gerektirmektedir. Yani, toplumun kentli kesiminin sinemaya gitme konusunda daha eğilimli olabilirler. Çalışmada bulunan değerlere zıt olarak, Gazi Üniversitesi’nde yapılan bir çalışmada sinemaya gitme eğiliminin üniversite genelinde düşük olduğu saptanmış bunun sebebi olarak da, Gazi Üniversitesi öğrencilerinin çoğunlukla orta ve alt gelir düzeyine sahip ailelerden gelmesi belirtilmiştir⁹⁵.

Kültürel ve sanatsal etkinlikler içerisinde sinema, tiyatro ve sergi-kermes etkinliklerine katılım sıklıklarında yaşam yerine göre anlamlı farklılık vardır. Ankara’daki öğrenciler sinemaya Londra’daki bireylerden daha sık katılırken, Londra’daki öğrenciler tiyatro ve sergi-kermes etkinliklerine Ankara’daki öğrencilerden daha sık katılmaktadırlar. Tiyatro/sergi/bale v.b. kültürel etkinlikler, çoğunlukla popüler kültür ürünleri dışında sayılmakta ve bu etkinliklere katılanların da üst sosyo-ekonomik statü sahibi bireyler arasında belirtilmektedir⁹⁹. Yani, Londra’daki öğrencilerin sosyo-ekonomik statülerinin, Ankara’daki öğrencilerden daha fazla olduğu söylenebilir. Aynı şekilde boş zamanlarda kültürel etkinliklere katılım oranının eğitim düzeyinde artışa paralel olarak arttığını belirten çalışmalar vardır¹⁰⁹. İngiltere Sanat Komisyonu’nun 2001 yılında yaptığı bir çalışmaya göre, sinema (%55), tiyatro (%27), sirk-karnaval (%23), sergi

(%19), pandomim (%13), kültürel festival (%10), müzikal (%24), opera (%6) vb. birçok kültürel aktivitelere Londra'da yaşayan bireylerin sıklıkla katıldığını belirtmektedir⁹³. Bu durum bir ölçüde Londra'da birçok kültürel faaliyetin gerçekleştirildiği alanların, kent içerisinde sayılarının oldukça fazla olmasıyla da ilintili olabilir. Örneğin; Sadece Londra'nın merkezinde 40 tane büyük tiyatro salonu vardır¹¹⁶.

Turistik etkinlikler incelendiğinde, her iki yerde yaşayan öğrencilerin en çok uzun tatiller ve kent dışı gezileri tercih ettikleri belirtilmiştir (Tablo 23). Dinlenme gezileri ve uzun tatiller etkinliklerine katılım sıklıklarında yaşam yerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Londra'daki öğrenciler dinlenme gezileri ve uzun tatillere, Ankara'daki öğrencilerden daha fazla katılmaktadırlar. Ayrıca, tercih edilen bu etkinliklerin, iki yaşam yerinde de, üç gelir grubuna göre de değişmediği belirtilmiştir. Yani, her iki yaşam yerinde de uzun tatillerin her üç gelir grubu için en çok tercih edilen turistik etkinliktir. Bu durum, öğrencilerin turistik etkinliklere katılım için hafta sonlarını değil, daha uzun süreli tatilleri tercih ettikleri şeklinde değerlendirilebilir. Karaküçük ve arkadaşlarının Ankara'da yaptıkları çalışmada belirttiklerine göre boş zamanlarda en az tercih edilen etkinlik türünün turistik etkinlik (%7.8) olduğunu söylemişlerdir. Bunun nedenini ise katılımcıların ve dolayısıyla Türkiye'deki gelir düzeyinin düşük olması ile açıklamışlardır¹⁰⁹.

Londra ve Ankara'daki öğrencilerin boş zamanlarında katıldıkları fiziksel, sosyal, kültürel-sanatsal ve turistik etkinlikler dışında en çok televizyon-video izleme ve müzik dinleme etkinliklerine katılmayı tercih ettikleri görülmüştür (Tablo 24). Ayrıca, tercih edilen bu etkinliklerin, iki yaşam yerinde de, üç gelir grubuna göre de değişmediği belirtilmiştir (Tablo 26 ve Tablo 28). Bu beklenen bir durumdur. Çünkü bilindiği gibi televizyon günümüzde izlenirlik açısından en yaygın kitle iletişim aracıdır. İngiltere'de, 1996 yılında yapılan Genel Hanehalkı Araştırması'na göre,

evde yapılan rekreatif etkinliklerde televizyon %99 değerinde tercih edilmektedir⁹⁴. Yani, bu değerlerin öğrencilerin televizyon izlemeyi en çok seçmeleriyle paralellik gösterdiği söylenebilir. Türkiye’de ise öğrencilerin %79’u televizyon seyrettiklerini belirtmişlerdir⁹⁹. Her iki araştırma da, televizyonun hem öğrenciler hem de diğer bireyler için oldukça yaygın tercih edildiğini göstermektedir. Ayrıca, araştırmamızda bilgisayar oyunları, alışveriş ve kumar etkinliklerine katılım sıklıklarında yaşam yerine göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Londra’daki öğrenciler bu etkinliklere, Ankara’daki öğrencilerden daha sık katılmaktadırlar. Bu farklılığın nedenleri arasında, Türkiye’de kumar alanlarının yasal olmaması söylenebilir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Londra ve Ankara kentlerinde yaşayan üniversite öğrencilerinin boş zaman tutumlarının incelendiği bu araştırmada; boş zamana yönelik tutumların Londra ve Ankara kentlerine göre cinsiyet, yaş, boş zaman yeterliliği, gelir durumu, yaşam yeri ve inanç etkisi değişkenlerine göre çeşitli farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Ancak, araştırma bulgularının sonuçlarına göre, cinsiyet ve yaş değişkenlerinin diğer değişkenlere oranla daha anlamlı farklılık gösterdiği gözlenmiştir. Buna göre; Ankara'daki katılımcıların cinsiyetine göre genel anlamda BZTÖ alt boyutları bakımından ve bilişsel alt boyutu anlamlı bir fark gösterirken, Londra'da katılımcıların cinsiyete göre BZTÖ alt boyutları bakımından anlamlı bir fark göstermemektedir. Buna karşın; Londra'daki katılımcıların yaşa göre genel anlamda BZTÖ alt boyutları bakımından ve bilişsel alt boyutu anlamlı bir fark gösterirken, Ankara'daki katılımcıların yaşa göre BZTÖ alt boyutları bakımından anlamlı bir fark göstermemektedir.

Aynı zamanda; araştırmamızda katılan fiziksel, sosyal, kültürel, turistik ve diğer rekreatif etkinliklerin yaşam yeri ve gelir düzeyi değişkenine ilişkin verilen cevaplar ile Ankara ve Londra'daki katılımcıların boş zaman etkinliklerine nerede katıldıklarına ilişkin bulgularda da çeşitli benzerliklerin ve farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Gelir düzeyinin etkisi, hem Londra hem de Ankara'daki bireylerin boş zaman tutumlarında herhangi bir değişikliğe neden olmamaktadır. Ayrıca katılımcıların sosyal, kültürel-sanatsal, turistik ve diğer etkinliklerde aynı çeşit etkinliklere katılmayı tercih ederlerken, bu etkinliklere katılım sıklıklarında da çeşitli farklılaşmalar olduğu görülmüştür. Bireylerin en çok tercih ettiği fiziksel etkinlik çeşitleri ve bireylerin boş zaman etkinliklerine nerede katıldıkları iki kent arasında farklılık göstermektedir. Bu duruma göre, genel anlamda,

Londra'daki öğrencilerin, Ankara'daki öğrencilerden daha etkin ve aktif bir görüntü sergilediklerini söylenebilir.

Bu bulgular ışığında, öğrencilerin boş zamanlarını daha aktif, etkin ve çok çeşitli aktivitelerle değerlendirebilmeleri için sunulan olanaklar yeniden değerlendirilmelidir. Bu konuda üniversiteler kampüs rekreasyonu üzerinde çeşitli birimler kurulmalı, ya da daha önce kurulan birimlerin daha etkin şekilde çalışmaları sağlanmalıdır. Ayrıca yerel yönetimler de, gençlerin boş zamanlarını değerlendirmelerine yönelik kurduğu merkezleri tekrar gözden geçirerek, özellikle Ankara'daki öğrencilerin daha aktif bir rekreasyonel hayatları olması konusunda destek olmalıdır. Eğitim seviyesinin yükseltilmeye çalışılması da rekreatif aktivitelere katılımın artırılması için oldukça önem arz etmektedir. Açık-yeşil park alanların kent merkezinde sayılarının artırılarak, öğrencilerin daha çok tercih edebileceği yürüyüş ve bisiklet vb. aktivitelere yer verilmelidir. Böylece öğrencilerin boş zamanlara yönelik olan tutumları daha olumlu olabilir ve bu durum davranışsal olarak da gözlemlenebilir. Yapılan bu araştırma bahsedilen açılardan üniversitelere ve bu alanda çalışan çeşitli kurumlara yardımcı olabilir. Ayrıca, benzeri çalışmalar, diğer gelişmiş ülkelerle ve/veya diğer ülkelerle karşılaştırmalı olarak yapılarak, Türkiye'deki gençlerin ve diğer kesimlerin (yaşlılar, çalışan kesim vb.) boş zaman tutumları ve rekreasyonel hayatları hakkında dünya ölçeğinde fikir sahibi olabilmek için tekrarlanmalıdır. Özellikle çeşitli konularda (cinsiyet, gelir, yaş vb.) çalışmalar yapılarak, bu araştırma derinliğine sorgulanmaya çalışılabilir.

7. ÖZET

Farklı Kültürlerdeki Bireylerin Boş Zaman Aktivelerine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi: Londra- Ankara Örneği

Bu araştırmada genel olarak, farklı kültürlerde yer alan gençlerin boş zaman aktivitelerine yönelik tutumları İngiltere/Londra ve Türkiye/Ankara örnekleri üzerinden incelenmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu gönüllü olarak seçilmiş Londra'da öğrenim gören 221 devlet üniversitesi öğrencisi ile Ankara'da öğrenim gören 462 devlet üniversitesi öğrencisi olmak üzere, toplam 683 katılımcı oluşturmaktadır. Çalışmaya 631 katılımcı dahil edilmiştir (Ankara 427 öğrenci; Londra 207 öğrenci). Araştırmada kullanılan veri toplama aracı 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, katılımcıların demografik bilgilerini belirlemeye yönelik ifadelerden oluşmaktadır. İkinci bölümde ise, Türkçeye uyarlaması bu araştırma kapsamında yapılan Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ) katılımcılara uygulanmıştır. Verilerin analizi için betimleyici istatistik, Çok Değişkenli ANOVA (MANOVA) ve Kay-Kare istatistiksel yöntemi kullanılmıştır.

Bulgulara göre, Ankara'daki bireylerin boş zaman tutumları genel olarak cinsiyete göre anlamlı bir fark gösterirken; yaşa, boş zaman yeterliliğine, gelir durumuna, yaşam yeri ve inanç etkisine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Londra 'da ise boş zaman tutumu genel olarak yaşa göre anlamlı bir fark gösterirken, cinsiyete, boş zaman yeterliliğine, gelir durumuna, yaşam yeri ve inanç etkisine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ayrıca, öğrencilerin boş zamanlarda yapılan rekreasyonel etkinlikler içerisinde en çok tercih edilen etkinlik fiziksel etkinliklerde ve rekreasyonel etkinliklere nerede katıldıkları iki kent arasında değişiklik gösterirken; sosyal, kültürel-sanatsal, turistik ve diğer etkinliklerde iki kentte de aynı etkinlikler seçilmiştir. Bununla beraber, etkinliklere katılım sıklıklarında da çeşitli farklılıklar belirlenmiştir. Bu etkinlikler, öğrencilerin gelir durumlarına göre de değişmemektedir.

Elde edilen bulgular, boş zaman tutumunun Ankara ve Londra kentlerinde çeşitli değişkenlere göre farklılaştığını göstermektedir. Londra'daki öğrencilerin rekreasyonel hayatının, Ankara'daki öğrencilerden daha aktif bir görüntü sergilediği söylenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tutum, Boş Zaman, Boş Zaman Tutumu, Rekreasyon

8. SUMMARY

Evaluation of Attitudes Towards Leisure Activities in Different Cultures: An example of London and Ankara

The purpose of this study is to investigate attitudes towards leisure activities in different cultures as the example of London and Ankara. 221 volunteer state university students who have studied in London and 462 volunteer state university students who have studied in Ankara, totally 683 students, were participated to the study. 631 participants were accepted to the study (Ankara 427 students, London 207 students). First part of the data collection instrument consisted of demographic variables. As a second part, Leisure Attitude Scale (LAS) was employed to gather the data after conducting validity and reliability study of LAS in the coverage of this study. Descriptive statistics, multivariate analyses of variance (MANOVA), analysis of variance (ANOVA) and Kay-Kare statistics method were conducted to analyze the data.

The findings suggest that although there is a significant relationship between leisure attitudes of participants in Ankara and gender, there is no significant difference about age, adequacy of leisure time, income, living space and religion. On the other hand, there is a significant relationship between leisure attitudes of participants in London and age; and there is no significant difference about gender, adequacy of leisure time, income, living space and religion.

Furthermore, there is a difference between two cities about the most preferred physical activity in leisure time of the students and there is a difference between two countries about where they participate in their recreational activities. Nevertheless both country prefer the same social, cultural-arts, touristics and other activities. In addition, there are

various differences in activity participation frequency between two countries and this activities could not change according to income.

The findings gathered indicate that leisure attitudes in Ankara and London differentiate in accordance with various variables. It can be said that students in London have more active recreational life than students in Ankara.

Key Words: Attitude, Leisure Time, Leisure Attitude, Recreation

9. KAYNAKLAR

1. Kağıtçıbaşı Ç. Günümüzde İnsan ve İnsanlar. 12. Basım. İstanbul: Evrim Yayınevi; 2010.
2. İnceoğlu M. Tutum-Algı-İletişim. 3. Basım. Ankara: İmaj Yayınevi; 2000.
3. Karaküçük S. Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme. Altıncı Basım. Ankara: Gazi Kitabevi; 2005.
4. Teaff J et al. An Elderly Leisure Attitude Schedule. 28th Annual Meeting of the Gerontological Society 1975. Oct 26-30. Louisville, Kentucky.
5. Fox K, Rickards L. Sport and Leisure. Results From the Sport and Leisure Module of the 2002 General Household Survey. Norwich: National Statistics Publications; 2002.
6. Türkiye İstatistik Kurumu. Sinema, Gösterilen Film ve Seyirci Sayısı [internette]. [24.05.2011]. Elektronik adresi: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=15&ust_id=5
7. Türkiye İstatistik Kurumu. Opera ve Bale Salonu Bulunan İllerde Salon, Koltuk, Oynanan Eser, Gösteri ve Seyirci Sayısı [internette]. [23.05.2011]. Elektronik adresi: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=15&ust_id=5
8. Türkiye İstatistik Kurumu. Sezon Yılına Göre Tiyatro Salonu, Oynanan Eser ve Seyirci Sayısı [internette]. [23.05.2011]. Elektronik adresi: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=15&ust_id=5

9. Şahin MC. Sanayi Toplumundan Sanayi Sonrası Topluma Farklılaşan Gençlik Hallerinin Sosyolojik Görünümü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi 2007; 2: 157-177.
10. Pedro F. The New Millenium Learners: Challenging Our Views on ICT and Learning [online]. 2006 [cited 2011 March 1]. Available from: URL: <http://www.oecd.org/dataoecd/1/1/38358359.pdf>
11. Bohner G, Wanke M. Attitudes and Attitude Change. First edition. United Kingdom: Psychology Press, 2002.
12. Rokeach M. Beliefs Attitudes and Values. United States of America: Jossey-Bass Publishers; 1975.
13. Allport GW, Murchison C. Editors. Attitudes. Handbook of Social Psychology Worcester: Clark University Press; 1935.
14. Fishbein M, Ajzen I. Belief, Attitude, Intention and Behavior: An Introduction to Theory and Research. MA: Addison-Wessey; 1975.
15. Fazio RH. Attitudes as Object-Evaluation Associations of Varying Strength. Social Cognition 2005; 25 (5): 603-637.
16. Doob LW. The Behavior of Attitudes. Psychological Rewiew 1947; 54: 135-156.
17. Eagly Ah, Cahiken S. The Psychology of Attitudes. TX: Harcourt, Brace, Jovanovich; 1993.
18. Eagly AH, Chaiken S. The Advantages of an Inclusive Definition of Attitude. Social Cognition 2007; 25(5): 582-602.

19. Bassili JN, Brown RD. Implicit and Explicit Attitudes: Research, Challenges, and Theory. Albarracain D, Johnson BT, Zanna Mp. Editors. The Handbook of Attitudes . First edition. Mahwah New Jersey : Erlbaum, 2005.

20. Katz D, Stotland E. A Preliminary Statement to a Theory of Attitude Structure and Change. Psychology: A Study of Science 1959; 3: 423-475.

21. Krech D, Crutchfield RS. Theory and problems of social psychology. New York: McGraw-Hill; 1948.

22. Ajzen I. Attitude, Personality and Behavior. Second Edition. New York: Open University Press; 2005.

23. Taylor SE, Peplau LA, Sears DO. Sosyal Psikoloji. Dönmez A (Çev), 1. Basım. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları; 2007.

24. Anderson LW. Attitudes and Their Measurement. Educational Research, Methodology and Measurement. An International Handbook. Keeves JP. Editors. New York: Pergamon Press; 1988.

25. Köklü N. Tutumların Ölçülmesi ve Likert Tipi Ölçeklerde Kullanılan Seçenekler [internette]. [12.02.2011]. Elektronik adresi: dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/486/5698.pdf

26. Katz D. The functional approach to the study of attitudes. Public Opinion quarterly 1960; 24: 163-204.

27. Smith MB, Bruner JS, White RW. Opinions and Personality. New York: Wiley; 1956.

- 28.** McGuire WJ. The Nature of Attitudes and Attitude Change. Lindzey G, Aronson E, editors. The Handbook of Social Psychology. Moss: Addison-Wesley Co; 1969.
- 29.** Shavitt S. Operationalizing Functional Theories of Attitude. Pratkanis AR, Breckler SJ, Greenwald AG, editors. Attitude structure and function. NJ: Lawrence Erlbaum Associates; 1989.
- 30.** Gregory GD, Munch JM, Peterson M. Attitude Functions in Consumer Research: Comparing Value-attitude relations in individualist and collectivist cultures. Journal of Business Research 2002; 55: 933-942.
- 31.** Cacioppo JT, Petty RE, Crites SL. Attitude Change. Encyclopedia of Human Behavior 1994; 1: 261-270.
- 32.** Kruglanski AW, Higgins ET. Social Psychology : Handbook of Basic Principles. 2nd edition. New York, USA: Guilford Press; 2007.
- 33.** Sherif M, Hovland CI. Social Judgment: Assimilation and Contrast Effects in Communication and Attitude Change. New Haven, CT: Yale University Press; 1961. Hovland önemli burada
- 34.** McGuire WJ, McGuire CV. The content, structure, and operation of thought systems. In Wyer RS, Srull T, editors. Advances in Social Cognition. Hillsdale NJ: Erlbaum; 1991.
- 35.** Petty RE, Cacioppo JT. The Elaboration Likelihood Model of Persuasion. New York: Academic Press; 1986.

- 36.** Chaiken S, Lieberman A, Eagly, AH. Heuristic and Systematic Processing Within and Beyond the Persuasion Context. In Uleman JS, Bargh JA, editors. Unintended Thought. New York: Guilford Press; 1989.
- 37.** Zuckerman A, Chaiken S. A Heuristic-Systematic Processing Analysis of the Effectiveness of Product Warning Labels. *Psychology & Marketing* 1998; 15 (7): 621-642.
- 38.** Cooper J. Cognitive Dissonance Fifty Years of a Classic Theory. London : Sage Publications; 2007.
- 39.** Bordens KS, Horowitz IA. *Social Psychology*. 2nd edition. Mahwah, NJ, USA: Lawrence Erlbaum, 2000.
- 40.** Krosnik JA, Petty RE. Attitude Strength: An Overview. In: Petty RE, Krosnick JA, editors. *Attitude Strength: Antecedents and Consequences*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates; 1995. p. 1-24.
- 41.** Kağıtçıbaşı Ç. *İnsan ve İnsanlar*. 9. Basım. İstanbul: Evrim Basım; 1996.
- 42.** Krosnik JA, Petty RE. Attitude Strength: An Overview. In: Petty RE, Krosnick JA, editors. *Attitude Strength: Antecedents and Consequences*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates; 1995: 1-24
- 43.** Özgüven İE. *Psikolojik Testler*. Ankara: Yeni Doğu Matbaası; 1994.
- 44.** Anderson LW. *Attitudes and Their Measurement*. Educational Research, Methodology and Measurement. An International Handbook. Keeves JP. Editors. New York: Pergamon Press; 1988.

45. Tavşancıl E. Tutumların Ölçülmesi ve SPSS Veri Analizi. Ankara: Nobel Yayınları; 2002.
46. Marshall G. Sosyoloji Sözlüğü. Akınhay O, Kömürcü D (Çev), 1. Basım. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları; 1999.
47. O'Neil SH, Chapman EN. Your Attitude is Showing. Tenth Edition. New Jersey: Neteffect Series; 2001.
48. Berkay F. Tarih ve Toplum Köy ve Kent. Bursa: Ekin Yayınevi; 2009.
49. Wells C. İnsan ve Dünyası. Güvenç B (Çev), 2. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi; 1984.
50. Hofstede G. Culture Consequences: International Differences in Work-Related Values. London: Sage Publications; 1984.
51. Triandis HC. Individualism and Collectivism. Boulder, CO: Westview Press; 1995.
52. Kağıtçıbaşı Ç. Family, Self and Human Development Across Cultures, Theory and Applications. 2nd edition. London: Lawrence Erlbaum Associates; 2007.
53. Göregenli M. Kültürümüz Açısından Bireycilik-Toplulukçuluk Eğilimleri: Bir Başlangıç Çalışması. Türk Psikoloji Dergisi 1995 ;10 (35): 1-14
54. Wasti A, Erdil SE. Bireycilik ve Toplulukçuluk Değerlerinin Ölçülmesi: Benlik Kurgusu (Self Construal Scale; SCS) ve INDCOL Ölçeklerinden Türkçe Geçerlemesi [internette]. 2007 [08.02.2011]. Elektronik adresi: http://research.sabanciuniv.edu/11626/1/Wasti_Erdil_YAD_2007.pdf

- 55.** Cordes KA, Ibrahim HM. Applications in Recreation and Leisure For Today and Future. United States of America: Mosby; 1996.
- 56.** King B, McGinnies E. Editors. Attitudes, Conflict and Social Change. United States of America: Academic Press; 1972.
- 57.** Şerif M, Şerif CW. Sosyal Psikolojiye giriş II. Atakay M, Yavuz A (Çev), 1. Basım. İstanbul: Sosyal Yayınlar; 1996.
- 58.** Ramsay H. Reclaiming Leisure Art, Sport and Philosophy. New York: Palgrave Macmillan; 2005.
- 59.** Kartal K. Kentleşme ve İnsan. Türkiye ve Orta Doğu Amme Enstitüsü Yayınları No: 175. Ankara: Doğan Basımevi; 1978.
- 60.** Keleş R. Kentleşme Politikası. 11. Basım. Ankara: İmge Kitabevi; 2010.
- 61.** Keleş, R. Kentbilim Terimleri Sözlüğü. 2. Basım. Ankara: İmge Kitabevi; 1998.
- 62.** Pınarcıoğlu ŞN, Kanbak A, Şiriner M. Kent Kuramları. İçinde: Uğurlu AÖ. editör. Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları. 1. Basım. İstanbul: Örgün Yayınevi; 2010. s. 85.
- 63.** Yetim A. Cengiz R. İletişim ve Spor. Ankara: Berikan Yayınevi; 2010.
- 64.** Ragheb MG, Beard JG. Measuring Leisure Attitude. Journal of Leisure Research 1982; 14 (2) : 155-167.

- 65.** Neulinger J, Breit M. Attitude Dimensions of Leisure: A Replication Study. *Journal of Leisure Research* 2009; 41 (3): 361-368.
- 66.** Deng J, Walker G, Swinnerton G. Leisure Attitudes: A Comparison between Chinese in Canada and Anglo-Canadians. *Leisure/Loisir* 2005; 29 (2): 239-273.
- 67.** Siegenthaler KL, O'Dell I. Leisure Attitude, Leisure Satisfaction and Perceived Freedom in Leisure within Family Dyads. *Leisure Sciences* 2000; 22: 281-296.
- 68.** Sindik J, Andrijasevic M, Curkovic S. Relation of Student Attitude Toward Leisure Time Activities and Their Preferences Toward Sport Recreation Activities. *Acta Kinesiologica* 2009; 3 (1) : 54-58.
- 69.** Chung MH, Philips DA. The Relationship Between Attitude Toward Physical Education and Leisure Time Exercise in High School Students. *Physical Educator* 2002; 59 (3):126-138.
- 70.** Stelzer J, Ernest J, Fenster MJ, Langford G. Attitudes Toward Physical Education :A Study of Highschool Students From Four Countries- Austria, Czechrepublic, England and USA. *College Student Journal* 2004; 38 (2): 171-178.
- 71.** UNESCO: Acting with and for Youth [online]. [cited 2011 March 3]. Available from: URL:
<http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/social-transformations/youth/>
- 72.** [online]. [cited 2011 February 3]. Available from: URL:<http://www.un.org/esa/socdev/unyin/qanda.htm>

73. Türkiye İstatistik Kurumu. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2010 [internette]. 2010 [12.04. 2011]. Elektronik adresi: www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=139

74. Cheng P. Hashem K. A Comparative Study on Recreational Sports Participation Among the University Students [online]. [cited 2011 March 22]. Available from: URL: http://www.isdy.net/pdf/eng/2007_22.pdf

75. Ünal, C. Genel Tutumların veya Değerlerin Psikolojisi Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları No: 301. Eğitim Psikolojisi Dizisi 1. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi; 1981.

76. Ragheb MG, Tate RL. [A behavioural model of leisure participation, based on leisure attitude, motivation and satisfaction](#). Leisure Studies 1993; 1 (12): 61-70.

77. Odabaşı Y. Tüketim Kültürü. 3. basım. İstanbul: Sistem Yayıncılık; 2009.

78. Anderson N. Work and Leisure. Florence (KY) : Routledge; 1998.

79. Bull C, Hoose J, Weed M. An Introduction to Leisure Studies. 1st edition. Essex: Pearson Education Limited; 2003.

80. Johnson J, Bourke M, Morrison D, et al. Advanced Leisure and Recreation. 1st edition. Cambridge: Oxford University Press; 2000.

81. Dictionary of Leisure, Travel and Tourism. 3rd edition. London: A&C Black Publishers Ltd; 2007.p. 177-178.

- 82.** Kraus RG. Recreation and Leisure in Modern Society. 4th edition. Glenview, IL: Scott Foresman/Little Brown Higher Education; 1990.
- 83.** Torkildsen G. Leisure and Recreation Management. 5th edition. Glasgow: Routledge; 2005.
- 84.** Zuzanek J. Leisure and Time. In: Rojek C, Shaw SM, Veal AJ, editors. A Handbook of Leisure Studies. New York: Palgrave macmillan; 2006. p. 186.
- 85.** Deem R. Work, Unemployment and Leisure. Florence (KY): Routledge; 1988.
- 86.** Tezcan M. Sosyolojiye Giriş. Ankara: 72TDFO; 1993.
- 87.** Tekeli İ. Gündelik Yaşam, Yaşam Kalitesi ve Yerellik Yazıları. 1. Basım. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları; 2009.
- 88.** Kraus RG. Recreation and Leisure in Modern Society 6th edition. Sudbury (MA): Jones & Bartlett; 2001.
- 89.** Bammel G, Burrus-Bammel LL. Leisure and Human Behaviour. 3rd edition. United States of America: Brown&Benchmark Publishers; 1996.
- 90.** Karaküçük S, Gürbüz B. Rekreasyon ve Kent(li)leşme. 1. Basım. Ankara: Gazi Kitabevi; 2007.
- 91.** Kıray M. Örgütlemeyen Kent: İzmir. 1. Basım. İstanbul: Bağlam Yayınları; 1998.

- 92.** Ertürk H, Sam N. Kent Ekonomisi. 3. Basım. Bursa: Ekin Yayınevi; 2009.
- 93.** Cushman G, Veal AJ, Zuzanek J. Free Time and Leisure Participation: International Perspectives. Oxfordshire: CABI Publishing; 2005.
- 94.** Office for National Statistics. Living in Britain: Results From The General Household Survey. London: HMSO; 1996.
- 95.** Güngör N, Yaşın C ve ark. Gazi Üniversitesi Öğrenci Profili Araştırması. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi; 2007.
- 96.** Federasyonlara Göre Sporcu Sayıları [internette]. 2011 [29.05. 2011]. Elektronik adresi: [http://www.gsgm.gov.tr/Sayfalar/ContentView.aspx?contentUrl=/statistikler/sporcusayilari.htm&dokumanIsim=Federasyonlara G%C3%B6re Sporcu Say%C4%B1lar%C4%B1](http://www.gsgm.gov.tr/Sayfalar/ContentView.aspx?contentUrl=/statistikler/sporcusayilari.htm&dokumanIsim=Federasyonlara%20G%C3%B6re%20Sporcu%20Say%C4%B1lar%C4%B1)
- 97.** Türkiye İstatistik Kurumu. Yıllara göre Federasyonlara Bağlı Lisanslı Sporcu Sayıları [internette]. 2009 [29.05. 2011]. Elektronik adresi: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=16&ust_id=5
- 98.** Zaman Kullanım İstatistikleri 2006. Türkiye İstatistik Kurumu. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası;2008.
- 99.** Gazi Üniversitesi. Üniversite Gençliği 2001. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi; 2001
- 100.** [Giriş Yapan Vatandaşların Seyahat Amacına Göre Dağılımı](#) [internette]. [01.05. 2011]. Elektronik adresi: http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=3993&tb_id=16

- 101.** Akgül BM, Gürbüz B. Boş Zaman Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. 11. Uluslar arası Spor Bilimleri Konresi 2010; Antalya.
- 102.** Büyüköztürk Ş. Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem Yayıncılık; 2006.
- 103.** Kalaycı Ş. SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, 3.Baskı. Ankara: Asil Yayın Dağıtım; 2008.
- 104.** Sünbül AM. Düşünme Stilleri Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirliği. Eğitim ve Bilim Dergisi 2004; 29 (132): 25-42.
- 105.** Kaya S. Yetiştirme Yurtlarında Kalan Gençlerin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi ve Etkinliklerin Sosyalleşmeye Etkisi. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2003
- 106.** Wilson J. Sociology of Leisure. A Review of Sociology 1980; 6: 22-32
- 107.** Taeho Y. Motivational Attitudes Toward Participating in Physical Activity among International Students Attending Colleges in the United States. College Student Journal 2009; 43 (3): 931-936.
- 108.** Green K, Smith A, Roberts K. Young People and lifelong participation in sport and physical activity: a sociological perspective on contemporary physical education programmes in England and Wales. Leisure Studies 2005; 24 (1): 27-43.
- 109.** Karaküçük S, Yenel F, Gürbüz B, Özdemir S, Demirel M, Sarol H, Karaküçük (Akgül) BM. Türk Toplumunun Boş Zaman Davranış Profilleri

ve Rekreatif Etkinliklere Katılımdaki Engeller: Ankara İli Örneği.
Ankara: Gazi Üniversitesi; 2008.

110. Student Leisure-UK-March 2010 [online]. [cited 2010 December 22].
Available from: URL: <http://www.oxygen.mintel.com>

111. Eren E. Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi. 7. Basım. İstanbul:
Beta Yayın Dağıtım; 2001.

112. Demir C, Demir N. Bireylerin Boş Zaman Faaliyetlerine Katılmalarını
Etkileyen Faktörler ile Cinsiyet Arasındaki İlişki: Lisans Öğrencilerine
Yönelik Bir Uygulama [internette]. [03.05. 2011]. Elektronik adresi:
http://eab.ege.edu.tr/pdf/6_1/C6-S1-M5.pdf

113. Parks and Open Places in London [online]. [cited 2011 April 22].
Available from: URL:
http://en.wikipedia.org/wiki/Parks_and_open_spaces_in_London

114. Balcı V, Demirtaş M, Gürbüz P, İlhan A, Ersöz V. Ankara'daki
Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılımlarının
Araştırılması 2003. [internette]. [12.08.2011]. Elektronik adresi:
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/158/balci.htm>

115. Balcı V, İlhan A. Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif
Etkinliklere Katılım Düzeylerinin Belirlenmesi 2006.
[internette]. [10.08.2011]. Elektronik adresi:
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/17/891/11185.pdf>

116. Art, Music Culture[online]. [cited 2011 May 1]. Available from: URL:
<http://www.londontourist.org/ents.html>

10. EKLER

EK 1: TUTUM AYARLAMA ÖLÇEĞİ

Lütfen şu andaki tutumunuzu derecelendirin. İfadeyi okuyun ve ait olduğunuzu düşündüğünüz sayıyı daire içine alın. Eğer 10'u işaretlediyseniz, bu konudaki tutumunuzun daha iyi olamayacağını, eğer 1'i işaretlemişseniz daha kötü olamayacağını düşünüyorsunuz demektir. Dürüst olun.

	Yüksek	Düşük
1. Eğer bir tahminde bulunmam gerekirse; patronumun bu aralar benim tutumumu şöyle değerlendireceğini düşünüyorum	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	
2. Aynı durumda iş arkadaşlarım ve ailem tutumumu şöyle değerlendirdi:	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	
3. Gerçekçi olarak kendi tutumumu ben şöyle değerlendirirdim:	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	
4. Diğer insanlarla olan ilişkilerimde etkili olma derecenin şöyle olduğuna inanıyorum:	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	
5. Şu andaki yaratıcılık seviyem:	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	
6. Eğer mizah duygumu ölçebilecek bir mizah aleti olsaydı, inanıyorum ki ibre şuna yakın bir puanı gösterirdi:	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	
7. Son zamanlardaki davranışım- diğer insanlara gösterdiğim sabır ve hassasiyet- şu puanı hak ederdi:	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	
8. Küçük şeylerin beni üzmesine izin vermeme konusunda, şu puanı hak ediyorum	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	
9. Son zamanlarda aldığım iltifatlara dayanarak, şu puanı hak ediyorum:	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	
10. Son birkaç hafta boyunca işime ve hayata karşı olan heyecanımı şu puanla değerlendirirdim:	10 9 8 7 6 5 4 3 2 1	

TOPLAM.....

90 ve yukarı puan, tutumunuzun normal olup herhangi bir ayarlama gerektirmediğinin işaretidir; 70 ile 90 arası bir puan küçük ayarlamaların gerektiğini gösterir; 50 ile 70 arasındaki puanlar büyük çapta bir ayarlama ihtiyacınız olduğunun göstergesidir; eğer 50'den daha düşük puan aldıysanız tutumunuzun tamamen elden geçirilmesi gerekli olabilir.

EK 2: ANKET FORMU (TÜRKÇE HALİ)

Değerli Katılımcı;

Bu çalışma siz değerli katılımcıların boş zamanlarında ne tür rekreasyonel etkinliklerde yer aldıkları (aktif veya pasif) ile ilgili durum saptaması yapmak ve "boş zaman"a ve "boş zaman aktivitelerine" yönelik genel bilgi ve inanışlarınızın belirlenmesi amacıyla yapılmaktadır. Elde edilen veriler topluca değerlendirilecek ve sadece bu araştırma kapsamında kullanılacaktır. Göstereceğiniz ilgi ve özene şimdiden teşekkür ederiz.

Arş. Gör. Beyza M. AKGÜL

BÖLÜM 1: KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz?

Bay	Bayan
-----	-------

2. Yaşınız?.....

3. Fakülteniz/Yüksekokulunuz?.....

4. Bölümünüz?.....

5. Ne kadar zamandır Ankara'da yaşıyorsunuz?

1 yıldan daha az	1-3 yıl	4-6 yıl	7-9 yıl	10 yıl ve üzeri
------------------	---------	---------	---------	-----------------

6. En uzun süre yaşadığınız yer?

Kırsal Alan	Kentsel Alan	Metropol
-------------	--------------	----------

7. Toplumun genel yapısını düşündüğünüzde, gelir durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok Kötü	Kötü	Normal	İyi	Çok İyi
----------	------	--------	-----	---------

8. Haftalık sahip olduğunuz boş zaman süresinin size göre yeterliğini değerlendiriniz?

Kesinlikle Yetersiz	Yetersiz	Normal	Yeterli	Kesinlikle Yeterli
---------------------	----------	--------	---------	--------------------

9. Boş zamanlarınızı değerlendirmekte ne sıklıkla güçlük çekiyorsunuz?

Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman
-----------	-------	--------------

10. İnanç veya değerleriniz boş zaman aktivitelerinize yön veriyor mu/ etkiliyor mu?

Evet	Hayır	Kısmen
------	-------	--------

11. Boş zamanlarınızı genellikle nasıl değerlendiriyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Dinlenerek	1
Fiziksel etkinliklere katılarak	2
Sosyal etkinliklere katılarak	3
Kültürel etkinliklere katılarak	4
Sanatsal etkinliklere katılarak	5
Turistik etkinliklere katılarak	6
Diğer (Belirtiniz)	7

12. Boş zaman etkinliklerine kimlerle katılırsınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Yalnız	1
Ailemle	2
Akrabalarımle	3
Arkadaşlarımla	4
Diğer (Belirtiniz)	5

13. Boş zaman etkinliklerine nerede katılırsınız?

Kamuya ait alanlarda	1
Özel sektöre ait alanlarda	2
Ev ortamında	3
Doğal açık alanlarda (dağlar, ırmaklar, göller ve deniz kenarı)	4
Şehir veya kasabalardaki yollar veya yürüyüş alanlarında	5
Diğer (Belirtiniz)	6

14. Boş zamanlarınızda aşağıda verilen rekreasyonel etkinliklere katılım sıklığını belirtiniz(Etkinliklerde yer almayan aktivitelerinizi diğer başlığı altında belirtebilirsiniz).

	Hiç=1	Bazen=2	SıkSık=3
FİZİKSEL ETKİNLİKLER			
1. Rekreasyonel amaçlı yürürüm	1	2	3
2. Yavaş koşular yaparım	1	2	3
3. Zindelik aktivitelerine katılırim (aerobik, yoga vb)	1	2	3
4. Uzak doğu sporlarına katılırim	1	2	3
5. Ağırlik çalışması yaparım	1	2	3
6. Raket sporları yaparım (tenis, masa tenisi, badminton vb)	1	2	3
7. Topla yapılan fiziksel aktivitelere katılırim (futbol, basketbol, voleybol vb)	1	2	3
8. Doğa sporlarına katılırim (tırmanma, trekking, dağcılık vb)	1	2	3
9. Balık avlamak, atıcılık, ata binmek gibi aktivitelere katılırim	1	2	3
SOSYAL ETKİNLİKLER			
1. Akriba/Arkadaşlarımı ziyaret ederim	1	2	3
2. Kurslara giderim	1	2	3
3. Vakıf/dernek faaliyetlerine katılırim	1	2	3
4. Dışarıda yemek yerim	1	2	3
5. Doğada piknik yaparım	1	2	3
KÜLTÜREL-SANATSAL ETKİNLİKLER			
1. Kitap, gazete, dergi vb. yayınları okurum	1	2	3
2. Sinemaya giderim	1	2	3
3. Konserlere katılırim	1	2	3
4. Tiyatroya giderim	1	2	3
5. Sergilere-kermeslere giderim	1	2	3
6. Müzeleri ziyaret ederim	1	2	3
TURİSTİK ETKİNLİKLER			
1. Kent dışındaki turistik alanları ziyaret ederim	1	2	3
2. Kent dışındaki turistik alanları dinlenme amaçlı ziyaret ederim	1	2	3
3. Uzun tatil dönemlerimi kent dışında geçiririm	1	2	3
	Hiç=1	Bazen=2	SıkSık=3
DİĞER			
1. TV- Video izlerim	1	2	3
2. Müzik dinlerim (radyo, kaset, cd vb.)	1	2	3
3. Bilgisayar oyunları oynarım	1	2	3
4. Bahçe işleri ile uğraşırım	1	2	3
5. Alış veriş yaparım	1	2	3
6. Kahveye-Kulübe giderim	1	2	3
7. Değişik mekanlarda içki içerim	1	2	3
8. Kumar oynarım	1	2	3
9. Hiçbir şey yapmam	1	2	3
10..... (Belirtiniz)	1	2	3
11..... (Belirtiniz)	1	2	3
12..... (Belirtiniz)	1	2	3

BÖLÜM 2: BOŞ ZAMAN TUTUM ÖLÇEĞİ

Bu ölçek, sizlerin boş zamanla ilgili genel bilgi ve inanışlarınızı, katıldığınız boş zaman aktivitelerinden edindiğiniz duygu ve düşüncelerinizi, boş zaman aktivitelerine katılımı ilgili geçmişte ve şu anda yaptığınız tercihleri ve planlı davranışlarınızı belirlemek amacıyla hazırlanan bazı ifadelerden oluşmaktadır. Her bir ifade için size göre uygun olan alanı işaretleyiniz. Her birey, diğer bireylerden farklı olduğundan bu ölçekte doğru veya yanlış cevap yoktur. Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece bu araştırma kapsamında kullanılacaktır. Katılımınız için teşekkür ederiz.

	Kesimlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesimlikle katılıyorum
1. Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olmak zamanı akıllıca kullanmaktır	1	2	3	4	5
2. Boş zaman aktiviteleri bireyler ve toplum için faydalıdır	1	2	3	4	5
3. İnsanlar çoğunlukla arkadaşlık ilişkilerini boş zamanlarında geliştirirler	1	2	3	4	5
4. Boş zaman aktiviteleri sağlığa katkı sağlar	1	2	3	4	5
5. Boş zaman aktiviteleri mutluluğu artırır	1	2	3	4	5
6. Boş zaman çalışma verimini artırır	1	2	3	4	5
7. Boş zaman aktiviteleri enerjiyi yenilemeye yardımcı olur	1	2	3	4	5
8. Boş zaman aktiviteleri kişisel gelişim için bir araç olabilir	1	2	3	4	5
9. Boş zaman aktiviteleri bireylerin rahatlamasına yardımcı olur	1	2	3	4	5
10. İnsanlar boş zaman aktivitelerine ihtiyaç duyar	1	2	3	4	5
11. Boş zaman aktiviteleri sosyal ilişkiler için iyi bir fırsattır	1	2	3	4	5
12. Boş zaman aktiviteleri önemlidir	1	2	3	4	5
13. Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olduğumda zaman çok çabuk geçiyor	1	2	3	4	5
14. Boş zaman aktivitelerim bana keyif veriyor	1	2	3	4	5
15. Boş zaman aktivitelerime değer veririm	1	2	3	4	5
16. Boş zamanım boyunca kendim olabiliyorum	1	2	3	4	5
17. Boş zaman aktivitelerim bana zevkli deneyimler sağlar	1	2	3	4	5
18. Boş zamanın benim için iyi olduğunu hissediyorum	1	2	3	4	5
19. Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olmaktan hoşlanıyorum	1	2	3	4	5
20. Boş zaman aktivitelerim canlandırıcıdır	1	2	3	4	5
21. Boş zaman aktiviteleri ile sık sık meşgul olmanın uygun olduğunu düşünüyorum	1	2	3	4	5
22. Boş zaman aktiviteleri için harcadığım zamanın boşa geçmediğini hissediyorum	1	2	3	4	5
23. Boş zaman aktivitelerimden hoşlanıyorum	1	2	3	4	5
24. Boş zaman aktiviteleri dikkatimin tamamını alıyor	1	2	3	4	5
25. Boş zaman aktivitelerine sık sık katılıyorum	1	2	3	4	5
26. İmkanım olsa boş zaman aktiviteleri için harcadığım zaman miktarını artırırım	1	2	3	4	5
27. Gelir durumum müsaade ettiği ölçüde boş zaman aktivitelerimde kullanmak üzere araç-gereç satın alırım	1	2	3	4	5
28. Zamanım ve param yetse daha yeni boş zaman aktivitelerine katılıyorum	1	2	3	4	5
29. Boş zaman aktivitelerimde daha yeterli olabilmek için önemli derecede zaman ve efor harcarım	1	2	3	4	5
30. Seçme şansım olsa boş zaman ihtiyaçlarını karşılayan bir şehir ya da çevrede yaşarım	1	2	3	4	5
31. Plansız bile olsa bazı boş zaman aktivitelerine katılıyorum	1	2	3	4	5
32. Boş zaman aktivitelerini daha iyi yapabilmek için bir seminer ya da kursa katılabilirim	1	2	3	4	5
33. Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olmak için boş zamanımın artması gerektiğini düşünüyorum	1	2	3	4	5
34. Meşgulken bile boş zaman aktivitelerine katılıyorum	1	2	3	4	5
35. Boş zaman aktivitelerine yönelik eğitim ve ön hazırlık için zaman harcayabilirim	1	2	3	4	5
36. Diğer aktiviteler arasında boş zamanıma yüksek öncelik tanırım	1	2	3	4	5

EK 3: ANKET FORMU (İNGİLİZCE HALİ)

Dear Participant;

This survey aims to determine what kind of leisure activities you participate in your leisure time and establish your general knowledge and beliefs about "leisure time" and "leisure time activities". The answers you give will be combined with those of other respondents and used only for statistical purposes. Your name will never be placed on the questionnaire. Thank you very much for your assistance.

Beyza Akgul /PhD Student

PART 1: PERSONAL INFORMATION

1. What is your gender?

Male	Female
------	--------

2. How old are you?.....

3 Which university are you studying at?.....

4. What is your department in the university?.....

5. . How many years have you lived in London?

Less than 1 year	1-3 year	4-6 year	7-9 year	More than 10 year
------------------	----------	----------	----------	-------------------

6. In which of the following areas have you lived the most?

Rural area	Urban area	Metropolis
------------	------------	------------

7. Considering the total amount you received in the last 12 months (after tax was deducted), which choice is best describes your income level when you compare it with the others?

Very bad	Bad	Normal	Good	Very good
----------	-----	--------	------	-----------

8. Please evaluate the adequacy of your leisure time per week.

Definitely inadequate	Inadequate	Normal	Adequate	Definitely adequate
-----------------------	------------	--------	----------	---------------------

9. How often do you have in difficulty doing leisure time activities?

Everytime	Sometimes	Never
-----------	-----------	-------

10. Does your religion or cultural values affect your leisure time activities?

Yes	No	Partly
-----	----	--------

11. What do you usually do in your leisure time? (You can choose more than one options)

Having a rest	1
Doing pyhysical activities	2
Doing social activities	3
Doing cultural activities	4
Doing artistic activities	5
Doing touristic activities	6
Another (Please indicate)	7

12. Who do you share your leisure time with? (You can choose more than one options)

Alone	1
With my family	2
With my relatives	3
With my friends	4
Another (Please indicate)	5

13. Where do you do your leisure time activities? (You can choose more than one options)

In public places	1
In (private/fee-paying) places	2
At home	3
In natural open areas (mountains, rivers, lakes or coasts)	4
In walking areas or roads into a city or town	5
Another (Please indicate)	6

14. How often have you, personally, taken part in the following recreation and leisure activities? (If there are any other activities that you do, you may indicate them in the "OTHERS" part.)

	Never=1	Sometimes=2	Often=3
PHYSICAL ACTIVITIES			
1. Walking for pleasure	1	2	3
2. Running	1	2	3
3. Joining in fitness activities (aerobics, yoga, etc.)	1	2	3
4. Doing martial arts	1	2	3
5. Weight lifting/Body building	1	2	3
6. Playing racket sports (tennis, table tennis, badminton, etc.)	1	2	3
7. Playing ball games (football, basketball, volleyball, etc.)	1	2	3
8. Doing nature sports (climbing, trekking, mountaineering, etc.)	1	2	3
9. Fishing, riflery, horse riding, etc	1	2	3
SOCIAL ACTIVITIES			
1. Visiting relatives/friends	1	2	3
2. Attending courses	1	2	3
3. Participating different charitable foundation organization	1	2	3
4. Eating outside (lunch, dinner, etc.)	1	2	3
5. Having a picnic	1	2	3
CULTURAL-ARTISTIC ACTIVITIES			
1. Reading books, newspapers, magazines, etc.	1	2	3
2. Going to the cinema	1	2	3
3. Going to the concert	1	2	3
4. Going to the theatre	1	2	3
5. Going to the exhibitions, fairs or festivals	1	2	3
6. Going to the museums	1	2	3
TOURISTIC ACTIVITIES			
1. Visiting touristic places outside of the city(for sightseeing)	1	2	3
2. Visiting touristic places outside of the city(for having a rest)	1	2	3
3. Going to the outside of the city in my longer holidays	1	2	3
	Never=1	Sometimes=2	Often=3
OTHERS			
1. Watching TV/DVDs	1	2	3
2. Listening to music (radio, cd, etc.)	1	2	3
3. Playing PCgames	1	2	3
4. Gardening	1	2	3
5. Going to shopping	1	2	3
6. Going to the clubs-cafes	1	2	3
7. Drinking alcohol in different places	1	2	3
8. Gambling	1	2	3
9. Nothing	1	2	3
10..... (Please indicate)	1	2	3
11..... (Please indicate)	1	2	3
12..... (Please indicate)	1	2	3

PART 2: LEISURE ATTITUDE SCALE

This scale consists of some statements to determine your general knowledge and beliefs about leisure time, your feelings and thoughts getting from leisure time activities and also your preferences and planned behaviours at the present time. Please indicate the expressions that are appropriate for you. Because every person differs from an other, there is no true or false answer. Answers will be kept confidential and used only for statistical purposes. Thank you very much for your assistance.

	Strongly disagree	Disagree	Undecided	Agree	Strongly agree
1. Engaging in leisure activities is a wise use of time.	1	2	3	4	5
2. Leisure activities are beneficial to individuals and society.	1	2	3	4	5
3. People often develop friendships in their leisure.	1	2	3	4	5
4. Leisure activities contribute to one's health.	1	2	3	4	5
5. Leisure activities increase one's happiness.	1	2	3	4	5
6. Leisure increases one's work productivity.	1	2	3	4	5
7. Leisure activities help to renew one's energy.	1	2	3	4	5
8. Leisure activities can be a tool for self-improvement.	1	2	3	4	5
9. Leisure activities help individuals to relax.	1	2	3	4	5
10. People need leisure activities.	1	2	3	4	5
11. Leisure activities are good opportunities for social contacts.	1	2	3	4	5
12. Leisure activities are important.	1	2	3	4	5
13. When I am engaged in leisure activities, the time flies.	1	2	3	4	5
14. My leisure activities give me pleasure.	1	2	3	4	5
15. I value my leisure activities.	1	2	3	4	5
16. I can be myself during my leisure.	1	2	3	4	5
17. My leisure activities provide me with delightful experiences.	1	2	3	4	5
18. I feel that leisure is good for me.	1	2	3	4	5
19. I like to take my time while I am engaged in leisure activities.	1	2	3	4	5
20. My leisure activities are refreshing.	1	2	3	4	5
21. I consider it appropriate to engage in leisure activities frequently	1	2	3	4	5
22. I feel that the time I spend on leisure activities is not wasted.	1	2	3	4	5
23. I like my leisure activities.	1	2	3	4	5
24. My leisure activities absorb or get my full attention.	1	2	3	4	5
25. I do leisure activities frequently	1	2	3	4	5
26. Given a choice I would increase the amount of time I spend in leisure activities	1	2	3	4	5
27. I buy goods and equipment to use in my leisure activities as my income allows.	1	2	3	4	5
28. I would do more new leisure activities if I could afford the time and money.	1	2	3	4	5
29. I spend considerable time and effort to be more competent in my leisure activities.	1	2	3	4	5
30. Given a choice I would live in environment or city which provides for leisure.	1	2	3	4	5
31. I do some leisure activities even when they have not been planned.	1	2	3	4	5
32. I would attend a seminar or a class to be able to do leisure activities better.	1	2	3	4	5
33. I support the idea of increasing my free time to engage in leisure activities	1	2	3	4	5
34. I engage in leisure activities even when I am busy.	1	2	3	4	5
35. I would spend time in education and preparation for leisure activities.	1	2	3	4	5
36. I give my leisure high priority among other activities.	1	2	3	4	5

11. ÖZGEÇMİŞ

ADI : Beyza Merve

SOYADI : AKGÜL

DOĞUM YERİ : Ankara

DOĞUM TARİHİ : 24.03.1984

EĞİTİM :

2008- 2011 Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Doktora Programı

2007- 2008 Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Spor Yönetim Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı

2002-2007 Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Lisans Eğitimi

1995-2002 Ankara Fethiye Kemal Mumcu Anadolu Lisesi

1994-1995 Ankara Alparslan İlköğretim Okulu

1990-1994 Arı Koleji

YABANCI DİLİ :İngilizce(İleri Seviye)

İspanyolca(Temel Düzey)

ÜYE OLDUĞU

BİLİMSEL KURULUŞLAR: TMMOB

BİLİMSEL ETKİNLİKLER :

Özdemir AS, Gürbüz B. **Karaküçük(Akgül)**, BM. Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif İhtiyaçlarının ve Tercihlerinin Belirlenmesi, Poster Sunumu, 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi , Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 23-25 Ekim 2008, Bolu (Bildirinin özeti yayınlanmıştır).

Karaküçük(Akgül) BM, Sarol H , Gürbüz B. Rekreatif Amaçlı Hizmet Veren Spor İşletmelerinin Hizmet Kalitesinin Belirlenmesi, Poster Sunumu, 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 23-25 Ekim 2008, Bolu (Bildirinin özeti yayınlanmıştır).

Demirel M, Sarol H, **Karaküçük(Akgül) BM**. Olimpiyat Oyunları ve Çevre İlişkisi, Poster Sunumu, Yeni Dünya Düzeninde Olimpizm Sempozyumu, Hacettepe Üniversitesi, 24-26 Nisan 2009,Ankara (Bildirinin özeti yayınlanmıştır).

Gürbüz B, Yenel F, Demirel M, **Karaküçük(Akgül) BM**, Karaküçük, S. Perceived Constraints to Recreational Activities Participation: A Case Study From Turkey, International Scientific Conference Perspectives In Physical Education and Sport, Romania, 2010(Bildirinin özeti yayınlanmıştır).

Karaküçük(Akgül) BM, Yenel F, Gürbüz B. Evaluation of Recreational Sport Facilities Potential in Cities: Example of Keçiören Municipality, International Scientific Conference Perspectives in Physical Education and Sport, Romania, 2010(Bildirinin özeti yayınlanmıştır).

Gürbüz B, Yenel F, Özdemir S, **Akgül BM**. Türk Toplumunun Boş Zaman Davranışları: Ankara Örneği, 11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 2010, Antalya

ÖDÜLLER

Akgül BM, Gürbüz B , Boş Zaman Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, 11.Spor Bilimleri Kongresi, 2010, Antalya **(Bildiri en iyi sözel bildiri ödülünü almıştır).**

PROJELER

Karaküçük S, Yenel F, Gürbüz B, Özdemir S, Demirel M, Sarol H, **Karaküçük(Akgül) BM**. Türk Toplumunun Boş Zaman Davranış Profilleri ve Rekreatif Etkinliklere Katılımdaki Engeller: Ankara İli Örneği, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2008.

İLETİŞİM

: bmakgul@gazi.edu.tr

b_m_k24@hotmail.com

12. TEŞEKKÜR

Ankara ve Londra'daki bireylerin boş zaman tutumlarının karşılaştırıldığı bu tez çalışması süresince bilgi, deneyim ve yardımlarını her zaman yanımda hissettiğim, yüksek lisans sürecimden bu yana danışmanlığımı yapan değerli hocam sayın Yrd. Doç. Dr. İ. Fatih Yenel'e, öneri ve görüşleriyle emeği geçen sayın Prof. Dr. Settar Koçak'a, ölçeğin geçerlik-güvenirlik aşamasında beraber çalıştığımız sayın Yrd. Doç. Dr. Bülent Gürbüz'e ve tezimle ilgili biçimsel çeşitli düzenlemelerin yapım aşamasında yardımcı olan Doç. Dr. Sema Alay'a teşekkürlerimi sunarım.

Anketlerin katılımcılara uygulanması aşamasında büyük emeği geçen ve doktora süresince beni sürekli cesaretlendiren sevgili eşim Naim Akgül'e, değerli meslektaşlarım Halil Sarol, Selman Özdemir ve Erdoğan Ekinci'ye teşekkürüm sonsuzdur.

Ayrıca, doktora tezimi armağan ettiğim, izinden yürümekten büyük bir onur duyduğum hocam ve babacığım Prof. Dr Suat Karaküçük'e ve beni yüreğindeki sevgiyle destekleyen annem Nurgün Karaküçük'e sonsuz sevgilerimle....

Beyza M. AKGÜL
Ankara-2011